GERARDI IOHANNIS VOSSII CASTIGATIONES ET NOTÆ In TRAGICORVM VETERVM Fragmenta.

IN LIVIVM ANDRONICVM.

ACHILLE.

*

Pag. 1. *Si malos imitabo, tum tu pretium pro noxa dabis.*] Trochaicum hunc credas, an ea ex jambico decerpta putes, nihil intereſt. Nævio adjudicat editio Nonij vetus, quæ anno clↄ Iↄ Mediolani prodiit curâ ſummi, pro illis temporibus, viri, Baptiſtæ Pli. Quam & ſæpius poſtea advocabimus. Sed Livio tribuit Aldina, imo & Mss. & Neſtor Novarienſis.

ADONIDE.

*

Humum humidum pedibus ferit] In Priſciano meo Mso, ſane optimæ notæ, diſertim Lævio tribuitur. Et videntur Stephani duo ſimiliter in codd. ſuis inveniſſe, quando fragmenti huius in Collectione ſua non meminerunt.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO

Digitized by Google

gia veteris ſcripturæ in altero Nonij loco, ubi legitur *Nereiſſimum:* uti apud Iunianum Maium, *nec remiſſum.* Per *Nerei ſimum pecu* poſſis generatim intelligere piſces, quando omnes ſimis ſunt naribus: & Tullius primo de Divinat. ex Paccuvio refert, claſſem Achivûm ab Ilio reducem ſe laſciviâ piſcium oblectâſſe, qui circum claſſem ludebant. Sed κατ' ἀντονομασίαν delphinos intelligi, magis probabile eſt: quando iidem peculiariter διὰ τὸ σιμὸν ſimones dicti, teſte Plinio lib. IX. cap. VIII. Et multum hanc ſententiam juvat Euripides in Electra, ubi chorus refert [τοὺς φιλαύλους δελφῖνας proris circumvolutos deduxiſſe Achillem ad Troiam.

*

Sollemnitus à declitali laudet lubens] Mediolanenſis vetus, & Aldina, item Iunianus Maius Lucilio tribuunt. Qui error inde profluxit, quia Lucilii nomen proximè anteceſſit. Nam Livij eſſe, præter codices alios, additum fabulæ nomen oſtendit. Verba poetæ vir maximus ingenioſe ita emendabat:

Sollemnitus adeò leta te laudem lubens.

Sed videamus, num propiùs etiam accedi poſſit ad veterem ſcripturam. In pleriſque legas, *Sollennituſque adeo ditali.* In aliis, *Sollennituſque a conditali.* In aliis, *Sollennituſque à declitali.* Quare *Sollemnituſque* cum copula rectum puto. Cumque ante *laudet* conſtanter illud *tali* legatur, invitus ſanè mutem. Eapropter ſic ſententiæ & numeris reſtituo;

Sollennituſque à Dea tali lander lubens.

Vt *Dea* κατὰ συνίζησιν coaleſcat. Verba ſunt Oreſtis, quibus Dioſcuros affatus, cùm Athenas ſibi eundum eſſe intelligeret, ut ibi à ſapientiſſima Dea Pallade ſollemnitus abſolveretur. Vide extremam Euripidis Electram. Sànè id verius puto, quàm ſi legas *à Deo*, ut Apollo intelligatur, quo auctore Oreſtes homicidium commiſit, ut idem Euripides non uno loco refert.

*

2. *- Nam ut Pergama*
Accenſa, & præda per participes æquiter
Partita eſt] Vett. codd. *prædam.* Sed perperam.

 Nam

Nam *præda partita* ποιητικῶς dixit Livius.

*

- In ſedes collocat ſe regias,

Clytemneſtra iuxtim, tertias nata occupant] Malim, *nata occupat.* Signat tres iſtos, Ægiſthum, reginam coniugem, & natam eius Electram. Matris nomen Κλυταιμνήστρην, Iliad. A, & ſæpius in Odyſſea. Quare ſecunda eſt porrecta. Sed Livius è diphthongo vocalem alteram abiecit. Vt minùs ſit, quod mirentur viri docti, idem factum eſſe ab Auſonio in Epitaphiis heroum:

Vindicem adulterij cùm Clytemneſtra necet.

*

Quin quod parere vos maieſtas mea procat
Toleratis, extemploque illam deducitis?] In Mſsis, item edit. Med. Ald. aliis, legitur,

Toleratis, temploque hanc deducitis.

Quare, leviculâ traiectione provocabuli *vos*, locum hunc ita reſtituo:

- Quin quod vos parere maieſtas mea
Procat, toleratis, temploque hanc deducitis?

Verba ſunt Clytæmneſtræ, Electram ab arâ abſtrahi iubentis, quò ea metu confugerat. Vnde ipſa ſic apud Senecam Agamemnone:

Concedam ad aras, patere me vittis tuis
Caſſandra iungi, paria metuentem tibi.

Ac poſtea matrem filiamque ita loquentes inducit:

CLYT. *Morieris hodie.* ELECT. *Dummodo hac moriar manu.*
CLY. *Recede ab aris.* EL. *Sive te iugulo iuvat*
Merſiſſe ferrum, præbeo iugulum volens:
Seu more pecudum colla reſecari placet;
Intenta cervix vulnus exſpectat tuum.

Ita hunc locum emendo. In vulgatis eſt *recedo ab aris*, verbaque illa Electræ tribuuntur. Atqui veriſimile non eſt. eam ab aris voluiſſe recedere, priuſquam iſtius mentionem ullam feciſſet mater. Quod ſi in ſuperiori Andronici loco *extemplo* retinere viſum eſſet, non tamé pro *hanc*

repo-

Digitized by Google

reponam *illam*, quod longius à libris abit: ſed τὸ *hinc* ob ſimilitudinem excidiſſe credam. Vt ita concipiatur locus,

– extemploque hanc hinc ab ducite.

AIACE.

*

Mirum videtur, quod ſit factum iamdiu] Κατ' ἐρώτησιν ſcribe. Vel cum Delrio lege,

Mirum videtur, quod ſit? Factum iamdiu.

ANDROMEDA.

*

Confluges ubi conventu campum totum inhumigant] In nonnullis eſt *conflüge*: item *conventum*. Ac vir eruditiſſimus pro *conventum* ſive *conventu* legendum coniectabat *cum vento*. Sed malim *conventu*, hoc eſt confluxu. Nam ventus naturâ ſuâ potiùs ſiccat: ut qui ſit πλῆθός τι τῆς ἐκ γῆς ξηρᾶς ἀναθυμιάσεως κινούμενον περὶ τὴν γῆν: ut eſt apud Philoſophum Μετεωρολ. β. Quare minus illi convenit verbum inhumigant, quod eſt humectant. Nam ut à *mitis mitigo*, à *clarus clarigo*; ita ab antiquo *humus* pro *humidus* eſt *inhumigo*. At optimè competit conflugi, quo ſignificatur fluviorum σύῤῥοια, ſive, ut Homerus Iliad. Δ vocat, μισγάγκεια, ubi Euſtathius, ἐὰν δὲ εἰς τοῦτον ἄγκος πολλὰ συμβάλλωσιν ὕδατα, μισγάγκεια τοῦτο λέγεται.

ANTIOPA.

*

Ita ſeptuoſe dictio abs te datur

Quod conſecutum ſapiens ægrè contulit.] Prior verſus, ſi de oraculo ſermo eſt, quæ flexiloqua & obſcura eſſe ſolent, ſic legi debet: *Ita ſeptuoſe dictio ab Deo datur.* Sed ſive ad Deum, ſive ad alium ſermo eſt, ne minùs iſtoc placet: *Ita ſeptuoſa dictio hæc abs te datur.* Vel potius, *dictio abs tete datur,* Poſteriorem verſum ita corrigo:

Quod conſecutura ſapiens ægrè conſulit.

Vel veriùs, *ægrè contuit*. Sententia eſt, dictionem eò eſſe flexiloquam, quòd ſapienti etiam propter eventuum incertum, quid futurum ſit, difficile ſit prævidere. *Contuo* pro *contuor* dixit etiam Ennius Medeâ Exule, ubi ſic ſolem compellat,

Qui tuoque lumine mare, terram, ac cœlum contues.

EQVO TROIANO.

*

3\. *Serò ſapiunt* [Phryges] Hæc verba ex Equo Troiano adducta Livio tribuêre Beroaldus in Annotat. & Eraſmus proverbio *Serò ſapiunt Phryges.* Et ſanè Equum Troianum à Livio ſcriptam eſſe, indicat Nonius in *Opitula*. Sed Nævium quoque eius nominis fabulam dediſſe, conſtat ex Macrobij lib. VI. Sat. cap. I. Ex utro igitur hæc Cicero adferat, difficile dictu eſt.

*

- *Nunquam hodie effugies, quin meâ manu*
Moriare] Omnino Nævij, non Livij ſunt, ut diſertim dicit Macrobius, qui hinc expreſſum eſſe docet illud Maronis Ecl. III.

Nunquam hodie effugies, veniam quocunque vocaris.

HELENA.

*

Tu qui permenſus ponti &c.] Anapæſtici ſunt:

- *Tu qui*
Permenſus ponti maria alta
Velivola. -

HERMIONA.

*

Obſecro te Anticlæ matri nequid tue advorſus fuas] *Ancialæ* eſt in Ms. & edit. Med. item apud Iunianum Maium: qui

qui & Nævio, non Livio tribuit,ſed corrupte. Nec multum abit *Anchiale*, ut Mercerus expreſſit. Magis recedit *Anticile*, ut eſt in Aldina. Veram lectionem non difficulter odorati ſumus. Ea eſt *Amphiale*. Locum itaque ſic concipio,

- Obſecro
Te, Amphiale, matri nequid adverſus tue
Fuas. -

Vel ſic, ut metrum ſit trochaicum:

- Obſecro
Ted, Amphiale, matri nequid adverſus tue fuas.

Verba ſunt Andromachæ ad filium Amphialum, quem ex Neoptolemo habuit: ut locuples teſtis eſt Hyginus fab. CXXIII. Ac cenſeo ita affatam filium, cùm occultare eum vellet, ut tutus eſſet à Menelai & Hermiones inſidiis, unde opera Pelei liberatus tandem fuit. Vide Andromachen Euripidis.

INONE.

Et iam purpureo ſuras include cothurno &c.

Fragmento iſti alterum adde ex ſexto Priſciani: quod huiuſmodi eſt:

- Seque in alta maria præcipem
Inops, ægra ſanitatis herois.

Sed pluſcula hîc in diſquiſitionem veniunt, quia & de poetæ, & de fabulæ nomine quæritur, ac præcipue de numeris ſententiaque verborum. Ex Livio citat vetus Veneta anni cIↃ CCCCLXXVI. Et ita in veterum Gramm. editione Putſchius expreſſit: quod rectum eſſe, mox planum faciemus. Fabulam Ionem nominat eapſe editio, idque ex vett. codd. fide. Nec aliter eſt in Mſo meo. Sed perperam, cùm Ino dicta ſit. Nam Livium cum Graio Andronici cognomine tragœdiam dediſſe nomine Inonem, clarè teſtatur Terentianus Maurus verſibus iſtis:

Livius ille vetus Graio cognomine ſuæ
Inſerit Inonis verſu puto tale docimen.
Præmiſſo heroo ſubiungit namque miurum,
Hymnum quando chorus feſto canit ore Triviæ.

Cum enim chori meminerit apertè, neceſſe eſt iſta de tragœdia capiamus. Eam vero non Ionem, ſed Inonem vocat. Quod etiam approbant verba à Priſciano adducta. Neque enim Ioni conveniunt, Inachi filiæ, quam Iupiter, ut furta ſua tegeret, in vaccam convertit: ſed Inoni, filiæ Cadmi, Athamantis uxori, matri Melicertæ, quicum in mare ſe de ſcopulo præcipitavit. Atque inde ſimul liquet, humani aliquid paſſum Ioſephum Scaligerum, cùm verba illa de Sapphone intelligit, notis in Cirin. Nam ſi ſint ex fabula Inone, quin de hac potius, quàm Sapphone, intelligi debeant, dubium non eſt. Sed in altero quoque maximum illum virum opinio fefellit. Nam putavit eſſe ea Lævij verba. Nec temere ita credidit, ſed ſecutus eſt quorundam Mſsorum fidem. In noſtro ſanè diſertim legitur *Lævius Ione*. Sed in aliis, tam manu exaratis, quàm prœlo excuſis, Livius vocatur: quod verius eſſe Terentiani comprobat autoritas: ubi ne *Lævius* legas, impedit, quod de Graio Andronici cognomine adiungit. Supereſt aliquid de numeris dicamus: quibus hunc in modum reſtituere Scaliger tentabat:

Seſeque in alta maria præcipem miſit
Inops & ægra ſanitatis heroïs.

Neque aliter nunc verſus iſti adduci ſolent à viris doctis. Tantum apud omnes ſummi viri valuit autoritas. Atqui non parum emendatio iſta abit à Mſsis & vett. editt. in quibus pro *ſeſeque* eſt *ſeque*, & verbum *miſit* conſtanter omittitur, uti & copula poſt *inops*. Neque cauſſa eſt, cur Livium in tragœdia putemus ſcripſiſſe jambicos σκάζοντας. Nam illud, *Argenteo polubro & aureo gutto*, quod ex Livio citat Nonius, aliter poſſis ordinare, ut *argenteo* ultima ſit διποδία, ac *polubro* verſum inchoet ſequentem. Adde quod non ſapit tragœdiam. Vti nec illud, *Scrabra in legendo, rediviaſave offendens*: de quo poſtea dicam. Quare, quod jam aliis in mentem veniſſe video, pro *Inops*, duabus

bus literis extritis, *Ino* legere malim. Cui emendationi favet ipſum fabulæ nomen. Et ſi verbo explere numeros ac ſententiam juvat: id, ne claudicet verſus, potius ſit *dedit*, quam *miſit*. Nempe ut hunc in modum ſcripſerit Livius:

- Seque in alta maria præcipem
Ino ægra ſanitatis herois dedit.

LAODAMIA.

*

Aut nunc alia te quæpiam
Aſiatico ornatu affluens &c.] In Mſo meo lego. *Aut nunc quæpiam alia te illo Aſiatico* &c. Quare pro *te illo* legendum *te Ilio*, ac digerendi verſus in hunc modum:

- Aut
Nunc quæpiam alia te Ilio,
Aſiatico ornatu adfluens,
Aut Sardiano aut Lydio
Fulgens decore, & gloria,
Pellicuit.

PROTESILAO.

*

Pag. 4. *Cupidins miſerulo obito*] Citat Priſcianus, ut oſtendat *obitus* interdum valere πόθος. Sed in Mſo noſtro, Lævio, non Livio tribuitur. Apud Iunianum Majum quoque pro *Cupidius* eſt *Cupidinis*.

TEREO.

*

Ego puerum interea ancillæ ſubdam lactantem meæ,
Ne fame perbitat] Scribe *lactanti*, vel *lactentem*. Verſus verò ſic digere:

- Ego puerum
Interea ancillæ ſubdam lactentem meæ,
Ne fame perbitat.

Credito cum illos ſoli meâ voluntate nunquam limavit caput] Nævio tribuit edit. Mediol. & Ven. Pincij, item Iunianus Maius. In quibus, quemadmodum & Aldinâ, verba hæc ita concipiuntur, uti hic expreſſum. Niſi quod in nonnullis magis etiam corruptè eſt, *cum illos ſol in ea.* Ad veram lectionem nos ducit fabulæ nomen. Inde enim cognoſcimus, actum eſſe de Philomelâ, quæ ſive ſanguine ſuo, ſive,ut Nicocrates voluit, opere acu picto, ſorori ſuæ Progne perſcripſit, ut à Tereo ſtuprata eſſet invita. Rectè igitur hunc locum emendabat Delrio: ſed, quod ille facere neglexit, nos porrò leviculâ traiectione numeris cum ſuis reſtituemus. Sic enim Livius ſcripſit:

- Credito, cum illo, ſoror,
Voluntate meâ nunquam limavi caput.

Niſi forte malis:

-Credito, cum illo ſoror
Voluntate meâ nunquam limavit caput.

Nam *limavit* eſt in omnibus antiquis. Ita verba fuerint Prognes. Sed alterum illud eſt verius multò. Nihil enim attinebat, ut Progne diceret, ſororem ſe invitâ ſtupratam. Quare Philomelæ potius eſſe iſta verba, ac ita, uti dixi, legi debere, dubium non eſt.

TRAGOEDIIS INCERTIS.

Pag. 5. *Qua Caſtalia per ſtruices ſaxeas lapſu accidit*] Trochaicus erit, *Quaque Caſtalia*, vel, *Quaque Caſtalis aqua per ſt. ſ. l. a.* Sed in codice Farneſiano pro *qua* eſt *quo.* quod ex *Equo* corruptum puto. Præſertim quando ex edit. Med. & Ald. pro eodem legitur *quarto.* Vt fortaſſe ſcripſerit Nonius, *Livius equo tro.* hoc eſt Equo Troiano. Nam huiuſmodi compendio in fabularum nominibus uti ſolent. Et facilè princeps litera exteri, duæque proximæ ab ultima traiici potuerunt.

Qua-

Quenam iſta ſuavitas, quænam conſortio eſt?] Tum antiqui, tum recentes Nonij codices hæc tribuunt Tito Livio. Neque id fugit viros doctos, ſed errorem ſive Nonij, ſive librarij eſſe putarunt: partim numerorum ergo (nam ſenarius eſt) partim quia *conſortionis* vox pro *conſortio* Andronicum potius, quàm Patavinum illum ſapere videatur. Atqui nec Tullius eam refugit III de Officiis, ut obſervat Nonius. Cui hac parte favent omnes libri vett. nequis illos moretur, qui *conſociatio* in Cicerone ediderunt. Sed quid multis opus? Quando & alibi hac voce utitur Titus Livius, & in oratione Appij Claudij, quæ exſtat extremo lib. VI. hæc ipſa verba legimus: *Quænam iſta ſocietas? quænam conſortio eſt?* Vnde corrigi debent codices Nonij vulgati, ubi pro *ſocietas* perperam legitur *ſuavitas*.

*

6. *Matrem procitum plurimi venerunt*] Scaligero aſſentio, qui ad Feſtum obſervat, non eſſe ex tragœdia, ſed veteri Odyſſea. Expreſſit enim illud Οδ. A. 248.

Τόσσοι μητέρ' ἐμὴν μνῶνται.

Procitum dixit pro *procatum*, ut *artitus* pro *artatus*, *impetritus* pro *impetratus*.

*

Vecorde & maleficâ vecordiâ] Scaliger ad Feſtum emendat, *Vecorde & malefico vacerra*. Quod rectum eſt. Nam adfert hæc verba Feſtus, ut oſtendat, quis ſit *vacerra*. Sunt verò non ex tragœdia, ſed Odyſſeâ. Nempe, ut idem Scaliger nos docet, ex illo Οδ. B. 243.

Μέντορ ἀτάρτηρὲ, φρένας ἠλεέ.

Nam ἀτάρτηρὸς, *maleficus*; φρένας ἠλεὸς, *vecors*.

*

Adfatim edi, bibi, luſi.] Ne hoc quidem huius fuerit loci, ſi, quod Scaliger docet, & nos verum putamus, expreſſum eſt ex iſto Οδ. O. 372.

Τῶν ἔφαγόν τ' ἔπιόν τε, καὶ αἰδοίοισιν ἔδωκα.

*

Scabra in legendo redivioſave offendens] Lævij eſſe cenſet Scaliger, idque non alio argumento, quàm quia ſit jambi-

jambicus *σκάζων*, ac *σκάζοντες* quoque ſint verſus iſti de Ione ſuperius adducti, quos Lævio tribuunt libri chirographi. Sed in eo ratio fugit virum ſummum, ut ſuperiùs oſtendimus. Ego cur Livio abjudicem, nihil video. Sed cenſeo non tam eſſe ex fabula aliqua, vel ex Odyſſea, quàm ex præfatione operi præmiſſa. Id enim verba ipſa ſuadent, quæ conveniunt ſcriptori aut interpreti à dictionis impolitie ſe purganti. Ac ne illud quidem ſatis eſt evidens, num præfatio iſta vinctâ, an ſolutâ oratione ſcripta fuerit. Nam quis neſcit, quoties jambicus aliquis etiam ſummis excidat oratoribus? Præfationes verò fabulis præmitti ſolere, vel fidem fecerit locus Quinctiliani lib. VIII. cap. III. ubi ait, *inter Pomponium & Senecam etiam præfationibus eſſe tractatum, an, gradus eliminat, apud Accium in tragœdia dici oportuiſſet.*

Surregit & ſorctus pro ſurrexit, & quaſi poſſit fieri ſurrectus, frequenter poſuit Livius] Apud Feſtum eſt *L. Livillus*. Ac propterea dubitabat Scaliger, utrùm hæc pertineant ad Andronicum. Sed cùm Livilli meminerit præterea nemo: & Livio clarè tribuat Diaconus: niſi, quod dicitur, nodum in ſcirpo quærere animus eſt, non eſt, quod ab hac ſententia recedamus.

IN

IN Q. ENNII
Fragmenta.

ACHILLE.

*

Pag. 8. *Serva cives, defende hoſtes, cùm potes defendere*] Trochaicum hunc citat Nonius : ſed perperam *defendere* exponit tueri. Nam eâdem notione capiendum, ac in Maronis illo, *Solſtitium pecori defendite.* Vbi Servium vide.

*

Quò nunc incertâ re atque inoratâ gradum
Regredere conare?] Hieronymus Columna pro *incertâ* mavult *infectâ*. Sed alterum illud eſt in omnibus libb. Et rectiùs, quando *inoratâ* non valet *inexoratâ*, ſed *non oratâ.* Quomodo Cicero pro Roſcio Amerino, de legatis ad Syllam miſſis dixit, *Ameriam re inoratâ reverterunt.* hoc eſt, nondum expoſitâ Syllæ.

Nam conſiliis obvarant, quibus tamen
Concedit hic ordo] Apud Perottum in *Obvare* ita concipitur hic locus:

- Nam conſiliis obvarant omnia,
Quibus tantum concedit hic ordo -

Vt fortaſſe ſcripſerit Ennius :

Nam conſiliis obvarant omnia, quis tamen
Concedit hic ordo -

*

Per ego Deum ſublimas ſubices humidus
Vnde oritur imber ſonitu ſævo & ſpiritu.

Sublimas, rectum cenſeo, cum ita legatur apud Non. in ed. Med. Ald. & uno in loco apud Iunianum Maium. Alibi idem poſt *ſubices* diſtinguit, ac legit,

- humidus Vnde oritur imber -

Quod non aſpernor.

AIACE.

AIACE.

*

Sanguine emiſſo tepido tullii efflantes volant.] In Med. & Ald. legitur, *Ennius Aiace, Aiax miſſo ſanguine tepido t. e. v.* Sed illud *Aiax* irrepſit ex fabulæ nomine, quod anteceſſit. Locum vero hic habere nequit, cùm ſermo ſit de Aiace recens interfecto. Sic igitur jambicis numeris reſtitue;

- Sanguine
Emiſſo tepido tullij efflantes volant.

*

Pag. 9. *Qui rem cum Achivis gesſerunt ſtatim.*] Hier. Columna, *geſſerat*; ut ad Aiacem referatur. Delrio verò ſic legit: *Phryges tum Achivis ceſſerunt ſtatim.*

Pag. 10. ALEXANDRO.

Eſt ubi hæc fabula *Alexander* vocetur, qui Paris fuit: eſt item ubi dicatur *Alexandra*, quæ eſt Caſſandra. Imò quibuſdam in locis inconſtanter nunc hoc, nunc illud legas. Fortaſſe Ennius utriuſque nominis fabulam ſcripſit. Sanè fecerat idem Euripides, itemque Æſchilus: ut de utroque oſtendit clarus ille Græcarum antiquitatum ocellus Ioannes Meurſius. Quod ſi unius fabulæ hæc ſunt fragmenta, potius ex Alexandra Alexander, quam ex hoc illud factum fuit. Eſt enim Alexandri nomen pervulgatius, in cuiuſmodi rarius peccatur, cum ferè immutent librarij, quæ capiunt minus. Pleraque etiam fragmenta à Caſſandra proferuntur, ut mox parebit.

*

Hominem appellat: quid laſcivis ſtolide? non intelligit] Non redolent hæc cothurnum.

*

Iamdudum ab ludis animus atque aures avent
Avide exſpectantes nuntium] Hæc quoque ex præ-

fatione

ſatione potiùs, quam tragœdiâ mihi eſſe videntur. At ne fallat Stephanus, qui iſtis, ut Enniana, in Collectione ſuâ appingit: *propter hanc aurium aviditatem theatra replentur.* Sunt enim non Ennij, ſed Varronis verba.

*

Multi alij adveniunt, paupertas quorum obſcurat nomina] Trochaicus cum ſit, reſolvi tamen poſſit in anapæſticos: ſi poſt *paupertas* dividas.

*

Nam maximo ſaltu ſuperavit
Gravidus armatis equus,
Qui ſuo partu ardua perdat
Pergama.] Si iſta ſunt ex Alexandra, uti putamus, pertinebunt ad vaticinium eius. Eoque pro *ſuperavit* lego *ſuperabit.* B enim & V conſonum paſſim permutantur. Numeri verò trochaici ſint, dum initio cauſſalem tollas:

Maximo ſaltu ſuperabit gravidus armatis equus,
Qui ſuo partu ardua tollat Pergama -

Quamquam nec minus placet jambicos fuiſſe: ſed tum poſt provocabulum *qui*, exciderit *mox*; vel ſimilis particula. Aut extremis verbis traiectione ſolâ medere: ut ita concipiatur locus:

Nam maximo
Saltu ſuperabit gravidus armatis equus,
Suo partu qui tollat ardua Pergama.

*

O lux Troiæ, germane Hector,
Quid ita cum tuo lacerato corpore miſer?
Aut qui te ſic reſpectantibus tractavere nobis?] Locus corruptiſſimus. Anapæſticos fuiſſe, ſatis ex primo verſu comparet. Ergo proximè, ubi legitur, *Quid ita:* legi debet, *Quid te ita.* Nempe provocabulum *te* librarij errore tranſmigravit in verſum ſequentem: unde furcillari, inque locum ſuum reduci debet. Præterea ex illo *cum tuo* faciendum *contuo.* Nam Macrobius diſertim dicit,
hinc

hinc expreſſum eſſe Maronis illud: *Aut cur hæc vulnera cerno?* *Contuo* verò pro *cerno*, etiam Andronicus uſurpat, & Ennius alibi, ut ſuprà dictum. Quare totum locum ſic reſcribo:

- O lux Troia
Germane Hector, quid te ita contuo
Lacero corpore miſer? aut qui ſic
Nec ſpectantibu' tractavere
Nobis?

Loquitur Caſſandra, unde Hectorem appellat germanum ſuum. *Nec ſpectantibus* interpretor non prævidentibus, atque adeo nec, cùm fieret Hectorea cædes, animo illud tuentibus. Nam ſolent vati futura abſentiaque obverſari tanquam præſentia. Quomodo & hîc capio illa verba: *Quid te ita contuo Lacero corpore?* Simile eſt illud ὅραμα Caſſandræ apud Senecam Agamemnone:

Imago viſus dubia non fallit meos.
Spectamus. epulæ regiâ instructa domo,
Quales fuerunt ultima Phrygibus dapes,
Celebrantur. Cæteráque, quæ ſubjungit.

Et iſta etiam veriſimile faciunt nobis, quod antea diximus, tragœdiæ huic potius *Alexandræ*, quàm *Alexandro*, nomen fuiſſe.

*

Dimidio purus putus] Apud Feſtum ſic legitur: *Ennius dixit in Alexandro: .... amidio purus putus: & Plautus, Purus putus hic ſycophanta eſt.* Scaliger ex .. *amidio* fecit *dimidio*. Sed uti in exemplo Plautino, ita in Enniano convicium fuiſſe videtur. Vt itaque in illo eſt *ſycophanta purus putus*: ita hîc fuerit *catamidius purus putus*: vel, quod à ſcriptura vulgata non abit, *catamidio p p.* Nam ut *pumilus pumilio*, *puſus puſio*, *amaſius amaſio*: ſic videntur dixiſſe *catamitus catamitio*, ſive *catamidio* per D. literam, quæ & eſt in Græco γανυμήδης, unde opici illi ſuum *catamitus* fecerunt.

ANDRO-

ANDROMACHA.

*

Pag 11. *Nam ubi introducta eſt, puerumq́, ut laverent, locant in clypeo.*] Apud Nonium ex Andromeda Ennii citatur. Sed *Andromache* legi debere, rectè monet Scaliger in Coniectaneis. Nam ſermo eſt de Aſtyanacte è turri præcipitato, cuius corpus clypeo impoſitum à Talthybio geſtabatur. Quæ profectò quid ad Andromedam? Fortaſſe huc etiam referri debet Ennij illud apud Varronem in ſexto de L. L.

Extemplo acceptum me necato & filium.

Vbi malo *acceptam*, vel potius *arreptam*, ut verba ſint Andromachæ ad Vlyſſem, cū ei Aſtyanacta is eripere vellet. Et videtur eadem Andromache, ad Hectorem dixiſſe:

Ex opibus ſummis opis egens, Hector, tuæ.

Quod ex Ennio, ſed tacito fabulæ nomine, Cicero adfert. Sed tamen, cùm hæc arbitrarij ſolùm iuris ſint, vix probo, quod Hieronymus Columna propterea, potius inter certa Andromachæ, quàm incertæ fabulæ fragmenta, locum iis ſuum adſignârit. Præſertim cùm de priori ne illud quidem, an germanum Ennij ſit, controverſia omni vacet. Quamquam interim negari non poſſit, ſatis ingenioſam ac veriſimilem eſſe Scaligeri coniecturam: qui, cum in cunctis Varronis libris inveniſſet, *Etiam inde id mi illud enim*; ex iſtis exſculpſit, *Etiam indidem illud Ennij.*

*

Acheruſia templa alta Orci pallida
Leti obnubila, obſita tenebris loca.] Reſtitutio iſtorum pendet ex collatione Varroniani loci cum Tulliano. Apud Varronem eſt: *Acheruſia templa alta Orci ſalvete inferj.* Apud Ciceronem verò: *Acherontia templa alta Orci pallida leti, obnubila, obſita tenebris loca.* Nempe præteriit Cicero verba illa, *ſalvete infera.* Quibus inſertis, copulâque adiectâ poſt *obnubila*, fient anapæſtici tales:

bb Acheru-

- *Acheruſia*
Templa alta Orci ſalvete infera,
Pallida leti, obnubila, & obſita
Tenebris loca -

Leti illud cum *loca* conjunge. Sed fortaſſe ſimplicius fuerit, ſi pro *leti* ſcribas *Letea*: ut jambici ſint huiuſmodi:

Acheruſia templa Orci ſalvete infera,
Pallida, Letea, obnubila, obſita tenebris
Loca. -

*

Rapit ex alto naves velivolas.] Ex Iambico erit, ſi legas:

- *Ex alto rapit*
Naves velivolas -

Sed nihil opus trajectione; quando finis eſt, initiumque anapæſtici.

*

Sed quaſi ferrum, aut lapis durat;
Rarenter gemitum conatu trahens.] Vt trochaici ſint, ſcribe:

- *Sed ferrum quaſi,*
Aut lapis durat, rarenter gemitum conatu trahens.

Ita enim malo, quàm cum Hadriano Iunio *lapis dura.* etſi illud & Hieronymus Columna probat. Neque me fugit, eodem genere alibi dicere Ennium, *Tanto ſublata ſunt agmine tunc lapides* - Verum hoc loco, tum numeri id reſpuunt, tum etiam ſententia. Nam cùm lapidi planè non conveniat gemitus, quomodo dixiſſet poëta, gemere aliquem, ſed rarius, tanquam lapidem duram? Pro *trahens* in vett. libb. & apud Iun. Maium legitur *trabem*. Cumque mox ſequatur *Ergaſtulo* (id fabulæ nomen) poëta verò prætereatur: credere aliquis poſſit, veram eſſe lectionem, *Trabea Ergaſtulo.* Sed calidum hoc commentum ſufflaminat Nonij autoritas, qui in verbo *Villicari* ſequentia poetæ verba citat ex Pomponij Ergaſtulo. Vt nihil certius ſit, quàm Pomponij iſthic nomen, non Trabeæ intercidiſse.

ANDRO-

ANDROMACHE-MOLOTTO.

*

Molottus, unde fabulæ nomen, Andromaches ex Neoptolemo filius fuit. Plenius fabulæ argumentum cognoſces ex Andromache Euripidis. Abſque Mercero eſſet, verum Ennianæ fabulæ nomen neſciremus. Quod vir ille ſagaciter primus eſt odoratus. Vide Notas eius ad Nonium in *Exanclavit*. Timidè tamen in eo ſubſcribo, quod non ſolum verba illa in *Exanclavi* & *Summum* ex ea eſſe petita arbitratur, ſed illa etiam in *Sonit*. Vbi vetus edit. Med. Ald. aliæque, *Ennius Andromeda & Hermaphrodito:* in Mſsis verò, *Andromeda & Hamapotide:* quæ profectò longius abeunt à Molotto. Quare de loco iſto ulterius diſquirendum.

ANDROMEDA.

*

Quæ cava cœli ſignitenentibus
Conſici' bigis] Hæc ex Ennij eſſe Andromeda, de Scaligeri coniecturâ dicuntur; ſed parùm certâ, cùm apud Varronem in cunctis codd. non *Andromeda*, ſed *Andromacha* legatur; quam etiam ſcripſit Ennius. Nec ſi aliter legi deberet, eò Ennij Andromedam intelligere neceſſe haberemus, cùm etiam Livius, & Attius, eius nominis fabulam dederint. Adde quod pòſt Andromedæ & Agamemnonis verba ſubiicit Varro: *Et Ennius item, Cœli ingentes fornices.* Quomodo, puto, non ſcripſiſſet Varro, ſi priora etiam Ennii fuiſſent. Nec iſta quidem, *Cœli ingentes fornices*, cur ex Andromeda eſſe credamus, idonea adferri cauſſa poteſt.

*

Circum ſeſe urvat ad pedes à terra quadringentos occultat caput] In Mediolan. & Ald. ſolùm eſt: *Circum ſeſe urvat ad pedes.*

 Sed

Sed in ſchedis Antonij Auguſtini ſequebatur: *ad pedeſterra occ. . . . caput.*

Vnde primitus ita reſtituebam:

Circum ſeſe urvat ad pedes, ter occulit
Caput -

Sed duplici nomine hæc ſententia improbatur. Nam quæ & deinceps dicuntur de ceto à Perſeo vulnerato, ea trochaici ſunt: à quibus hæc abire non debent. Deinde in Farneſiano codice legitur, *terra quadringentos caput.* Vnde non infeliciter, ſiquid in his ſtudiis video, legendum conjecto, *ter ac quater ingens caput.* Solùm deeſt verbum *occulit*, quod ex Auguſtiniani codicis veſtigiis revocari debet. Sic igitur ſcribo:

Circum ſe urvat ad pedes, ter ac quater ingens occulit
Caput -

Cetus, inquit poeta, accepto vulnere, ad Perſei pedes ſe urvat, quod eſt κυβιςᾷ, ac caput ingens undis occulit ter quaterque. Quomodo de eâdem belluâ Naſo ait IV Met.

Vulnere læſa gravi modò ſe ſublimis in auras
Attollit, modò ſubdit aquis.

Quod verò dixi, trochaicis Ennium retuliſſe fabulam de Perſeo & ceto; id ſequens etiam fragmentum oſtendit:

- Alia fluctus differt, diſſupat
Viſceratim membra, maria ſalſa ſpumant ſanguine.

*

Item proximum ab illo:

Scrupeo veſtita ſaxo atque oſtreis ſquama ſcaprent.

Ita rectè editum à Mercero. Vbi Ms. *excrabent*, Aldina editio *excaprent*, Mediol. *exſcraptent*. At Delrio planè hic audiri non debet. Oſtreis ſquamas ſcapres eſſe ait, quomodo Ovidius refert fuiſſe ei

- terga cavis ſuper obſita conchis.

Filii

*

Filiis propter te obiecta ſum innocens Nerei.] Vt trochaici ſint, lege,

Filiis propter ted obiecta innocens ſum Nerei.

Vel ſic,

Filiis te propter obiecta innocens ſum Nerei.

Innocentem ſe ait Andromeda, quia non ipſa peccârat, ſed mater Caſſiopea, quæ Nereidas à filia ſua dixerat pulchritudine vinci. Ovidius:

Illic immeritam maternæ pendere linguæ
Andromedam pœnas.

Filiis igitur (in quo decipitur hoc loco Delrio) pro *filiabus* dixit: cuius generis multa adducimus in commentariis noſtris de Lingua Latina.

*

Rurſus prorſus reciprocat fluctus feram.] Cùm hæc quoque de ceto intelligantur: non jambicus erit, ſed trochaicus, cui prima deſit ἀποδία.

*

Corpus contemplatur, unde corporaret vulnere] Hoc eſt circumſpicit Perſeus, quâ parte cetum poſſet vulnerare. Nam id valet *corporare*, Nonio teſte.

CRESPHONTE.

*

Pag. 13. *Audis, atque auditis hoſtimentum adiungito.*] Scaliger ad Feſtum *Audi* legit, quod metrum, & ſententia poſtulat.

*

Duxit me uxorem ſibi liberûm quæſendûm gratiâ] *Ducit* ſcribe, propter vett. libb. conſenſum.

*

An inter ſe ſortiunt urbem atque agros.] *Seſe* exigit metrum.

*

O piè eam ſecum advocant, eunt ad fontem, nitidant corpora.] Ianus Guilielmius legit, *Piè Deam ſecum advocant.* Delrio hoc pacto, *Properè ſecum advocant.* Sed examuſſim optimè Hugo Grotius, *Opem Conſivam advocant.*

*

Ego, cùm meæ vitæ parcam, letum inimico deprecor.] Non ſententia minus, quàm numeri requirunt:

- Ego cum mea
Vitæ non parcam, letum inimico deprecor.

*

Neque terram iniicere, neque cruenta
Conveſtire mihi corpora licuit,
Neque miſeræ lavere lachrymæ ſalſum ſanguinem.] Pro tertio *neque*, *nec* lege: præterea traiectione leviculâ opus, ut ſint iambici quadrati, hoc pacto:

Neque terram iniicere, neque cruenta conveſtire corpora
Licuit mihi miſeræ, nec lavere lacrimæ ſalſum ſanguinem.

Quamquam quid eſt *lacrimæ ſanguis?* aut cur ſanguis dicitur ſalſus? aut quomodo trucidato lacrimam potius, quàm cruorem, iubet abſtergere? Quare non dubito, quin ſcripſerit Ennius: *- nec lavere lacrimis ſalſis ſanguinem.* Quod ſimile eſt iſti Attij in Phinidis:

Salſis cruorem guttis lacrimarum lavit.

Et huic Ovidij lib. III de Arte:

Suſtinet, & lacrimis vulnera ſæva lavat.

*

Pag. 14. *Nam nos decebat cœtus celebrantes domum* &c.] Fortaſſe non Ennius, ſed ea Cicero ipſe de fonte Euripidis expreſſit.

DVLO-

DVLORESTE.

*

Extemplo Ægiſthi fidem nuncupantes conciebant populum] Multa adeò ex Paccuvij Duloreſte citant veteres, ut hoc quoque, quod unicum Ennij creditur, Paccuvij videri poſſit. Solùm obſtat veterũ libb. conſenſus. Sed quis neſcit ſæpicule Nonium, ſive librarium eius, in huiuſmodi falſum eſſe? Ac propterea Scaliger Paccuvij nomine adducere non dubitavit. Pro *egiſti*, uti in Aldina eſt, rectè in antiquioribus, uti Mediolanenſi, & Veneta Pincij, eſt *Ægiſthi.* Sic verò digere, ut trochaici ſint:

- Extemplo Ægiſthi fidem
Nuncupantes conciebant populum -

ERECHTHEO.

*

Quibu' nunc ærumnâ meâ libertatem paro?
Quibu' ſervitutem meâ miſeriâ deprecor?] Verba ſunt Colophoniæ, cùm eam parens Erichthonius ex ſortibus pro Athenienſibus eſſet ſacrificaturus: de quo, præter alios, Higynus fab. CCXXXVIII. Hadrianus Iunius, cùm apud Nonium inveniſſet: *Ennius: Eripite ô cui nunc ærumna* &c. credidit locum ſic legi debere:

- Eripite ô quibus
Nunc ærumna mea &c.

Nempe non venit ei in mentem, verba illa, *Eripite ô*, corrupta eſſe ex *Erichtheo*: quæ lectio apud Agellium integra remanſit.

*

Pag. 15. *Arma arrigunt, horreſcunt tela.*] Ita eſt in recentioribus Macrobij libb. Sed Aldina *rigent*, quod probum.

*

- Lapideo
Sunt corde multi, quos non miſeret neminis.] Ita dixit more Græcorum, quibus gemina negatio negat vehementius.

EVMENIDIBVS.

*

Areopagiticam eâ de re vocant petram.] Ita ex Æſchylo (unde hæc, & ſequentia tranſtulit Ennius) correxit Scaliger in Coniectaneis. In Mediolanenſi, & Aldina, atque aliis, prius legebatur:

Areopagita quid (vel *qui*) *dedere quam pudum.* Vnde eliciebam,

Areopagum inde qui dixere eam petram. Saltem propius paullò hoc accedit ad veterem ſcripturam. Nec magis abit ab Æſchyli verbis:

-ὄχθον ἴς, ἐπώνυμος
Πέτρα, πάγος τ' Ἄρειος.

*

Tacere opino eſſe optimum, ut pro viribus
Sapere atque fabulari tute noveris] Ita Scaliger in Coniectaneis. Sed in antiquis Nonij libb. eſt, *& pro viribus.* Quos Mercerus ſecutus, ita expreſſit:

Tacere opino eſſe optimum, & pro viribus
Sapere atque fabulari: tute noveris.

Quaſi dicat, *tumet ſcire id poſſis.* Vir ſummus legebat,

Tacere opino eſſe optimum, pro viribus
Ni ſapere ac fabulari tute noveris.

Sententiâ ſanè venuſtâ: ſed ſcripturâ paullum diverſâ à libris vett. Apud Iunianum Maium legitur: *Inveni opino eſſe optimum* &c. Vnde aliquis coniectet, *Iuveni opino eſſe optimum, pro viribus Sapere* &c. Sed metrum id reſpuit, & apud Æſchylum, quem Ennius expreſſit, eſt Σιγᾶν ἀρήγει. Nempe illud *Inveni* irrepſit ex Paccuvij exemplo, quod proxime anteceſſit.

*

Id ego æquum aptius feciſſe me expedibo atque eloquar.] Pro *aptius* rectè Gulielmius *ac ius.* Pro vocabulum *me* jure abeſt à vett. libb. Pro *feciſſe* item lego *fuiſſe*, quod κατὰ συνίζησιν diſſyllabum fit. Eſt enim ſenarius eiuſmodi:

Id ego æquum ac ius fuiſſe expedibo atque eloquar.

Verba

Verba ſunt Palladis in Areopago. Qui Oreſti tribuerunt, eo ſunt decepti, quòd vulgò *feciſſe me* legeretur.

*

Niſi patrem materno ſanguine exanclando ulciſcerem.] Divide, ut *Materno* initium ſit ſenarij.

*

Dico ego viciſſe Oreſtem, vos ab hoc faceſſite] *Ego* à vett. libb. conſtanter abeſt. Atque arbitror primum appoſuiſſe Scaligerum in Coniectaneis. Etiam apud Iun. Maium legitur: *dico hinc faceſsite.* Vt fortaſſe ſcripſerit Ennius:

Dico viciſſe Oreſten: hinc faceſsite.

Vel ſi, propter codices alios, provocabulum admittendũ,

Dico viciſſe Oreſtem, hinc vos faceſsite.

Imò, quid ſi verbum repetitum, *dico* inquam, irrepſerit ex *eloco*, ſive *illico*? Vtroque enim modo dixere. Vnde Scriverius meus, inter confabulandum, coniectabat:

-- *Dico viciſſe Oreſten, eloco hinc faceſsite.*

Faceſſere autem Eumenidas jubet Pallas.

HECTORIS LYTRIS.

*

At ego omnipotens te expoſco, ut hoc conſilium
Achivis auxilij fuat] Malim *auxilio.* Opto, inquit, ut hoc conſilium vobis ſit auxilio. Præterea provocabulum *ego* poſt verbum ſuum traiicere metrum jubet. Vt ſcripſerit Ennius:

– *At omnipotens te expoſco ego,*
Vt hoc conſilium Achivis auxilio fuat.

*

Hector vi ſumma armatos educit foras,
Caſtriſque caſtra ultro iam fere occupat.] Hieronymus Columna legit *re ſumma*, quod interpretatur, *omnibus copiis.* Sed rectum eſt *vi ſumma.* Nam *vi* diſertim legitur in Med. Ald. aliis. Sed in iis loco ſuo traiectum ante *foras* malè collocatur. In nonnullis quoque, & apud

Iun. Maium, eſt *Hectori*, quod corruptum ex *Hector vi*. Sequenti verſu pro *fere* in iiſdem editt. eſt *ferre*. Sed metrum poſcit *conferre*. Vel traiectis vocibus ſcribendum,

Vtroque caſtris caſtra iam ferè occupat.

✱

Per vos, & veſtrum imperium, & fidem Myrmidonum, vigiles commiſereſcite.] Sic divide:

- Per vos, & veſtrum imperium, & fidem
Myrmidonum, vigiles commiſereſcite -

Poſſis poſteriorem verſum explere hoc pacto: *commiſereſcite Priami*: vel *noſtri commiſereſcite.*

✱

Quæ meâ cominus macherâ atque haſtâ hoſtiris manu.] Scaligeri (à quo eam Columna accepit) emendatio eſt:

Quem mea cominus machera, atque haſta hoſtivit è manu.

Dixit *è manu* pro *eminus*, quod inde conflatum, ut *cominus*, quaſi *cum manu*.

✱

Pag. 17. *Ducet quadrupedum iugo invitam, doma, infrena. & iugo valida, quorum tenacia infrenari nimis.*] Hectoris Luſtris cùm illud narrabatur, ut exanimum Hectoris corpus auro vendiderit Achilles (unde & *Luſtris* nomen, ſive id eſt à Græco λύτρον, ſive à luendo, hoc eſt ſolvendo) tum etiam narrabatur, ut Hector ante pretij iſtius ſolutionem bigis ſit raptatus circa muros. Eas bigas deſcripſerat hîc Ennius. Sed locus hodie eſt multimodis ſauciatus. Quem Lipſio, & aliis, fruſtra tentatum, ita medicâ manu Hugo Grotius ſanabat:

- Duce quadrupedum iuga
Invicta, indomita, infrenia, iniugalia,
Quorum tenacia infrenari nimi' nequit.

Duce integrè dixit, ut *face* pro *fac*. Quamquam nec *ducet* damno, uti in vulgatis. Aut *ducat*, vel *duxit*. *Tenacia* equorum, pro pertinacia. Pro *nimis nequit*, lubens reſcribam *minis nequit*. Præſertim quando H. Stephanus teſtis eſt,

pro

pro *nimis* in veteri codice *minùs* legi. Sed quia τὸ *minus* refragatur ſententiæ, eò in eodem codice *nequit* fuit mutatum in *poteſt*. Sed *nequit* diſertim legitur in veteri edit. Mediol. ubi tamen abeſt *nimis*: uti contra in Veneta Pincij, & Aldina, item apud Iunianum Maium, legas *nimis*, at abeſt *nequit*. Vnde in mentem venit, fortaſſe Ennium ſcripſiſſe:

Quorum tenacia infrenabilis minis.

Sin quia in aliquibus illud *Nequit* comparet (quod etiam agnoſcit Michael Bentinus ſuis in Nonium notis) eò malis,

Quorum tenacia infrenari minis nequit:

per συνίζησιν *tenacia* triſyllabon fiet. Aut ſcribe *frenari minis nequit*. Nam *in* fortè irrepſit occaſione verſus ſuperioris, ubi legas *infrena* ſive *infrenia*.

*

Sublime iter quadrupedantes flammam halitantes] Rectè Clariſſimus Scriverius perſpexit *ſublimiter* legendum. Sic igitur digere:

- *Quadrupedantes ſublimiter*
Flammam halitantes -

Deſcribit ignivomos tauros. Citatur à Diomede: ſed in editione, quam Cæſarius recenſuit, pro *in Luſtris* corruptè legas *illuſtris*. *Sublimiter* dixit Ennius, ut idem alibi *concorditer*, & *duriter*, ac Nævius *dapſiliter*, *indecorabiliter* Accius, *laſciviter* Lævius (malè apud Chariſium legitur Livius, cum ex ἐρωτοπαιγνίοις citetur) item *imperiabiliter* Cato Senex, verbis iſtis: *Vbi Maximus nimis imperiabiliter*. pro imperioſe & durè. Ita corrigendus & iſte locus apud Chariſium lib. II.

*

Nos quieſcere æquum eſt: novimus ambo Vlyſſ.m] In Diomede recenſito à Cæſario ſic legas: *Ennius: In luſtris nos quieſcere æquum eſt, novimus ambo Vlyſſ.m.* Pro, *Ennius in Luſtris*. Etiam pro *novimus* ſcribendum *nomus*, ut habent meliores codices. Verba Diomedis ſunt: *Apud veteres plurale huius verbi inſtans colligitur, cùm* NOMVS *dicunt, pro eo quod eſt* NOVIMVS; *ut Ennius Luſtris* &c.

Hector

*

Hector quidem haut &c.]
De hoc, & ſequenti fragmento, in Nævianis dicemus.

HECVBA.

*

O magna templa cælitum &c.] Ex Hecuba eſſe ait Varro. Sed Ennio adſcribitur de coniecturâ: cùm Attius etiam Hecubam ſcripſerit.

*

Sed nunquam ſcripſtis, qui parentem aut hoſpitem
Necaſſet, quo quis cruciatu perbiteret?] Ita hæc reſtituit Hadrianus Iunius. Antea monſtroſe legebatur, cùm in vett. Nonij libb. tum apud Iun. Maium: *Sed nunquam ſcripſiſtis* (vel *ſcripſiſti*) *quis parentem aut hoſpitem Nec aſſat, quos quis* (vel *qui*) *cruciatus perviteret*, aut *porvitent*, aut etiam *pervicent*. Sunt verò Hecubæ verba, accuſantis Polymeſtorẽ, quod Polydorum, hoſpitẽ ſuum, interemiſſet.

*

Pag. 18. *Heu me miſeram, interij; pergunt lavere ſanguen ſanguine.*] Apud Nonium inconſtanter nunc *miſeram* legitur, quaſi Hecubæ verba ſint: nunc *miſerum*, quaſi ea Polymeſtor poſt interfectos liberos, oculoſque ſibi erutos, dixerit. Quod verius puto. Quo tempore & Hecuba protulit, id quod ſequitur:

Iupiter tibi ſumme, tandem malè re geſtâ gratulor.

*

Vide hunc meæ in quem lacrumæ guttatim cadunt.] In vett. libb. *hinc.* Scribe *hanc.* & mox, *quam.* Prout rectè eſt apud Maium. Polyxenam intellige, quam Hecuba complexa lacrumis ſuis rigabat, Vlyſſem miſerabiliter orans, ut ne abducere eam vellet. Fallitur enim Columna, cùm hæc putat eſſe Talthybij verba ad Hecubam.

Miſereto

*

Miſerete manus, date ferrum, qui me animâ privem.] Ianus Palmerius legit *mei anus.* Sed rectiùs alij putant, ἀρχαικῶς dixiſſe *mei anuis.* Verba ſunt Helenæ ob ereptam Polyxenam lamentantis.

*

Hæc tu etſi perversè dices, facilè Achivos flexeris:
Namque opulenti cùm loquuntur pariter atque ignobiles;
Eadem dicta, eademque oratio æqua non æque valet.] In vulgatis erat, *Nam cùm opulenti loquuntur*: quod metrum reſpuit. Eoque vel legendum, *Namque opulenti cùm loquuntur*: vel cum Alciato (quem ſequitur Columna) ſcribi debet, *opinati*: quo pacto ab Agellij accuſatione liberabitur Ennius; quaſi, qui Euripidi ſunt δοκοῦντες, eos minùs rectè verterit *opulentos.* Nam δοκοῦντες ſunt *opinati*, hoc eſt, qui in magnâ ſunt opinione. Ego, cùm jam Agellij ætate, *opulenti* legi ſoleat, mutare id non auſim. In quo, ſcio, non adverſabitur mihi, qui veterum in transferendis Græcis libertatem ſciat.

*

Quæ tibi in concubio verecundè & modicè morem gerit.] Ex Euripide ſatis apparet, hæc ab Hecuba ad Agamemnonem dici de filia ſua Caſſandra.

*

Senex ſum, utinam mortem oppetam,
Priuſquam evenat, quod in pauperie meâ
Senex graviter gemam.] Nihil mutato opus. Sunt enim ſenarij:

Senex ſum, utinam mortem oppetam, priu' quàm evenat,
Quod in pauperie meâ ſenex graviter gemam.

Evenat pro *eveniat* poni, monet Nonius. Ob cuius autoritatem *evenat* retinui. Magis tamen veriſimile videtur, *eveniat* ſcriptum eſſe ab Ennio: penultimam verò abſorberi in menſura verſus: quomodo infra eidem *propterea* triſyllabon eſt. Imò & ſequenti verſu

verſu *Μεᾶ κατὰ συνίζησιν* effertur. Sunt verba Talthybii, cùm Hecubam tantis preſſam malis videret.

*

Pag. 19. *Vidi ego adſtante ope barbaricâ.*] *Barbarica* dixit pro *Phrygia*. Nam Barbari *κατ' ἀντονομασίαν* pro Troianis: ut etiam Euſtathius obſervat. Atque ita etiam Maro dixit, *Barbarico poſtes auro*. Quamquam Servius exponat *multo* Vti & Columna in Enniano hoc *barbarica* interpretatur *maxime*, eò quòd barbari fuerint opulentiſſimi. Quæ probare minimè poſſum. Dixi de hoc etiam lib. IV. Oratoriarum Inſtitut.

*

Heu relliquias ſemiaſſi regis, denudatis oſſibus
Per terram ſanie delibutam fœdè divexarier.] Mirum hoſce verſus à Cicerone primo Tuſculanarum ſeptenarios dici, cùm ſint Iambici octonarij. In quo deceptum eſſe Romanæ eloquentiæ parentem, non dubitat etiam ſcribere Cæſar Scaliger lib. VII de Re Poët.

*

Pag. 20. *Vidi videre quod me paſſa ſum ægerrime.*] Ita edidit quoque Columna: ſed invitâ metri lege. Scribe:

Vidi, videre quod me paſſa ægerrimè,

Vt reticeatur verbum, úſitatâ *ἐλλείψει*. Idem Columna verſum ſequentem ſic legit,

Curru Hectorem quadriiugo raptarier.

Atque ita èdiderat quoque in Cicerone ſuo Rob. Stephanus. Sed qui ſecundam in *quadriiugo* attendit, ſic in metrum peccari videt. Vera igitur lectio eſt:

Hectorem curru quadriiugo raptarier.

Nam ſecunda in *Hectorem* olim erat porrecta: uti in illo ſenario:

Hectôris natum de mœro iactarier.

*

Adſum atq; advenio Acherunte vix viâ altâ atque arduâ
Per ſpeluncas ſaxis ſtructas aſperis pendentibus
Maxumis, ubi rigida conſtat & craſſa caligo inferûm.]

Acherunte

Acherunte non improbo, ut ſecundâ ſede ſit trochæus. Vel lege, *Aggerunte.* Quomodo Plautus dixit Caſ. Act. II. Sc. VIII.

Certum eſt, hunc Aggeruntem præmittam prius.

Præterea verſum tertium, ut numeri ſerventur, inductâ copulâ ſic ſcribe;

Maxumis, ubi rigida conſtat craſſa caligo inferûm.

Sæpe enim veteres uni ſubſtantivo duo jungebant adjectiva: ut in commentariis de Lingua Latina contra Servium oſtendimus.

*

Unde animæ excitantur obſcurâ umbrâ, aperto oſtio
Alti Aggeruntis, falſo ſanguine imagines mortuorum.

Multimodis peccatum. Scribe,

Unde animæ excitantur obſcurâ umbra, apertóque oſtio
Alti Acherontis, falſo ſanguine mortuorum imagines.

Vel hoc pacto,

- aperto alti oſtio
Aggeruntis, falſo ſanguine m. i.

Imagines mortuorum dicit *falſo ſanguine*, quia non ſunt id quod videntur: quippe exſangues umbræ duntaxat.

*

Etſi ſegetem ſunt in deteriorem datæ
Fruges, tamen ipſa ſuapte naturâ enitent.] Ex Euripide conſtat, eſſe Hecubæ verba, cùm audîſſet, quàm fortiter mortem oppetîſſet gnata. Hacpropter tum Ennij, tum ex Hecuba eſſe, credibile eſt: etſi neutrum Cicero dicat.

*

- Nimium boni eſt, cui nihil eſt mali.] Puto è trochaico eſſe, ac poſt inciſum dividi debere. Vel opus traiectione. Ennij eſſe ait Cicero. Ex Hecuba eſſe, ideo putatur, quia idem in Hecuba ſua dicit Euripides, ut obſervat Muretus lib. V. cap. XIII.

ILIO-

ILIONA.

*

Mater te appello, tu quæ curam ſomno ſuſpenſam levas
Neque te mei miſeret : ſurge & ſepeli natum -] Dixit hæc umbra Polydori. Cenſeo autem fuiſſe trochaicos eiuſmodi,

Mater te appello, quæ cur. ſ. ſ. l.
Neque mei te miſeret, ſ. & ſ. n. -

*

Age, adſta, mane audi itera dum eadem & iſta mihi] In nonnullis *num* abeſt : ſed rectè expreſſum à Rob. Steph. & aliis *iſta* ferri poteſt, ſi poſt *mane* diſpeſcas. Verius tamen puto, ut ſenarius compleatur :

- *Age,*
Adſta, mane, audi, itera dum eadem & iſtæc mihi.

Ex hacce verò tragœdia autumat H. Stephanus etiam eſſe locum, qui apud Nonium legitur in *Nepos.* Nam ubi in vulgatis eſt, *Ennius Iliadæ : Nepos, quas ærumnas tetuliſti* : pro *Iliadæ* legebat ille *Iliona.* Sed rectè obſervavit Hadrianus Iunius, ita corrigi debere : *Ennius,*
Ilia, dia nepos, quas ærumnas tetuliſti.

IPHIGENIA.

*

Quid nocti videtur? in altiſono
Cæli clupeo temo ſuperat.] Veteres editiones habent, *Quid nox videtur?* Pro quo rectè in Vertranii eſt, *Quid nocti' videtur.* Euripides : τίς ποτ' ἄρ' ἀςὴρ ὅδ' ἐ πορθμεύει. Ex eodem Euripide ſic diſtingue perſonam Agamemnonis, AGAM. *Quid nocti' videtur.* SEN. *In altiſono Cæli clypeo* &c. Corruptè verò pro *altiſono* (quomodo rectè Aldus, &, qui Mediolanenſi præfuit editioni, Baptiſta Pius, ediderant) in illa Vertranii *altiſſimo* legitur. Pro *ſublime cogens*, vel cum Scaligero lege, *cogens ſublime* (ſunt enim anapæ-

anapæſtici) vel cum Turnebo, *ſublimis agens.* Extremo verſu *itiner ἀρχαϊκῶς* ſcribit Scaliger. Sed *iter* eſt in vett. editt. atque id metrum exigit, ne tribrachys ſit tertiâ ſede. Cùm verò iſta ſint de Euripidis Iphigeniâ expreſſa: & Ennius quoque eius nominis fabulam dederit: non dubitauit Columna referre hæc ad Iphigeniam Ennij; etſi Varro, neque in IV, neque in VI de L. L. vel poetam, vel fabulam nominet. Ego potiùs eſſe Nævij puto, ex cuius Iphigenia locum Nonius adducit. Ita ut cenſeam, eo adducor, quod Varro, cùm iſta, quæ retulimus, verba poſuiſſet, continuò ſubdat: *Et Ennius item, Cœli ingentes fornices.* Quippe, ut cenſeo, non eo pacto ſcripſiſſet, ſi priora etiam Ennij fuiſſent.

Pag. 21. *Otio qui neſcit uti* &c.] Verba hæc chori eſſe, apertè dicit Agellius. Chorum verò iſtum, non ex mulieribus conſtitiſſe, ſed ex militibus; verba illa planum facient; *neque domi nunc nos, nec militiæ ſumus.* Quare colligimus, milites, cùm ob maris malaciam Aulide morarentur, hunc in modum de otio fuiſſe conqueſtos, quod negotio ipſo moleſtius foret. Numeri ſunt trochaici: ſed, ſi excipias duos verſus extremos, nullus eſt, qui non vulneris aliquid acceperit. In primo, leviculâ duarum vocum traiectione, legi debet:

Otio qui neſcit uti, plus habet negotij.

Alter ſanè mirè, & miſerè deartuatus eſt. Et potuit quidem poeta ſcripſiſſe:

Quam cùm quis negotioſo fuerit in negotio.

Quomodo infrà dicit, *otioſo in otio.* Sed vide, an non potius exciderint verba iſta, *Otij minus:* quæ Hugonis Grotij conjectura eſt. Nempe ea prætererit ſomniculoſus librarius, ſive ob literarum ſimilitudinem, quia *negotij* proximè anteceſſerat: ſive quòd cùm dixeris *plus negotij*, otioſe addi putaret, *otij minus.* Atqui *ἀντίθεσις* iſta, & *ἐνέργειαν* orationi

ee addit,

addit, & venuſtatis expers non eſt. Tertius verſus ſic legitur in libris quibuſdam: *Nam cui quod agat inſtitutum eſt in illo negotio.* Vbi pro *in illo* lege *is nullo*. Quarto facilè fit medicina. Nam librarius metri neſcius duntaxat neglexit encliticam *que*, eò quòd ad ſententiam minimè pertineret, & invenuſtiùs geminari putaret. Lege igitur:

Id agit, ſtudet ibi, mentemq́, atque animum delectat ſuum.

In quincto verſu vox iterum excidit, cùm vulgò ita concipiatur,

Otioſo in otio animus neſcit quid velit.

Vbi etſi legere poſſimus, *quid factum velit*; tamen, cùm librariis proclivis magis ſit error, ubi literarum eſt ſimilitudo; planè cenſeo, particulam *quidem* poſt *quid* excidiſſe: eoque ita Ennium ſcripſiſſe exiſtimo:

Otioſo in otio animus neſcit, quid quidem velit.

Sexto verſu pro *idem* lego *ita*: item pro *nec* ſcribo *neve*; vel potiùs *nunc* repeti debet: præterea duarum vocum traiectione opus; ut ita concipiatur verſus:

Hoc ita eſt, neque nunc domi nos, nec nunc militiæ ſumus.

Duo verſus extremi, uti dixi, communem calamitatem effugerunt. Nunc quia illuſtris adeò ſententia coniunctim legi meretur, locum integrum hic adſcribam, prout arbitror legi debere:

Otio qui neſcit uti, plus habet negotij,
Otii minus, quàm cùm eſt negotium in negotio.
Nam cui quod agat inſtitutum eſt, is nullo negotio
Id agit, ſtudet ibi, mentemq́; atque animum delectat ſuum:
Otioſo in otio animus neſcit, quid quidem velit.
Hoc ita eſt, neque nunc domi nos, neq; nunc militiæ ſumus.
Imus huc, hinc illuc: cùm illuc ventum eſt, ire illinc lubet:
Incertè errat animus, præterpropter vitam vivitur.

*

Menelaus me obiurgat, id rebus meis regimen reſtat.] Citat ex Ennii Iphigenia Rufinianus de aganacteſi agens. Puto autem ſic digeri debere:

Obiurgat me Menelaus, id rebus meis
Regimen reſtat.

Addit

Addit Columna alterum quoque locum ex eodem Rufiniano, ubi de ſyncriſi agit. Eſt verò iſte:

Ego proiector (leg. *plector*) *quod tu peccas.*
Tu delinquis, ego arguor pro malefactis.
Helena redeat, virgo pereat innocens:
Tua reconcilietur uxor, mea necetur filia.

Et verum eſt, ita potuiſſe loqui Agamemnonem, cùm à Menelao obiurgaretur. Sed potuit idem, vel exemplum iſtoc comminiſci: vel ex aliquo, qui poëta non eſſet, adducere. Quorum alterutrum feciſſe puto: partim quia auctorem non laudat, quod in vulgatis etiam facere ſolet: partim quia, quæ attulimus, non vincta eſt, ſed pedeſtris oratio: ad quod mirum non attendiſſe Columnam. At illud rectè ab eo eſt obſervatum, ad Iphigeniam Ennij pertinere Senarios iſtos:

Plebes in hoc regi anteſtat loco, licet
Lacrumare plebi, regi honeſtè non licet.

Nam diſertim Ennio tribuit B. Hieronymus epitaphio Nepotiani: &, quod ad Theologum hunc magnus Deſiderius annotavit, expreſſus eſt locus ex iſto Euripidis Iphigeniæ in Aulide:

Ἡ δυσγένεια δ' ὡς ἔχει τι χρήσιμον·
Καὶ γὰρ δακρῦσαι ῥᾳδίως αὐτοῖς ἔχει,
Ἄνολβά τ' εἰπεῖν. τῷ δὲ γενναίῳ φύσιν
Ἅπαντα ταῦτα.] Sed extremis in verbis vitium obrepſit. Nam quod Latinus Tragici interpres ait, *generoſo viro omnia iſta*, ſupple, *negata ſunt*: huiuſmodi ἔλλειψιν quis ferat? Doctiſſimus Brodæus legit ἀπαντᾷ ταῦτα, quod eſt *conveniunt*. Sed contrarium voluit Euripides: quod ſatis apparet: & Ennii quoque verbis probatur. Quare non dubito, quin rectum ſit ἀπαυδᾷ, quod eſt *deficiunt*. Nam id interdum valet ἀπαυδᾷν, uti & ἀπαγορεύειν.

*

Pag. 22. *Si te ſecundo lumine hic offendero,*
Moriere.] Fragmentum hoc, item illud, *Animum adverte*, &, *Dicto pare*, &, *Præter rogitatum ſi quærare*; eò Ennii eſſe creduntur, quia expreſſa ſunt de Euripidis

Medea : ubi Creon in eandem ſententiam compellat Medeam.

*

Adſta, atque Athenas antiquum opulentum oppidum Contempla, & templum Cereris ad levam adſpice.] *Aſta* eſt quoque in Aldina : uti *haſta* apud Iun. Maium. Sed Hieronymus Columna magis probat *aſtu*, quod in veteri ait Nonij codice inventum. Quod ſi placet, *aſtu* hic ponetur pro acropoli, ubi elegantiores habitabant; Athenæ pro Piræo, ubi plebei magna ex parte agebant. Ariſtoteles lib. v. Politic. cap. III : Στασιάζουσι δὲ ἐνίοτε αἱ πόλεις καὶ διὰ τοὺς τόπους, ὅταν μὴ εὐφυῶς ἔχῃ ἡ χώρα πρὸς τὸ μίαν εἶναι πόλιν· οἷον καὶ Ἀθήνησιν οὐχ ὁμοίως εἰσίν, ἀλλὰ μᾶλλον δημοτικοὶ οἱ τὸν Πειραιᾶ οἰκοῦντες τῶν τὸ ἄστυ. Etiam Euſtathius in Il. P. ubi πόλιν a ἄστυ jungit poëta, ſcribit, Ζητητέον εἰ πόλιν μὲν λέγει τὸ κατώτερον, ἄστυ δὲ ἀκρόπολιν. Sed nihil iſta Columnæ cauſſam juvant, quia non *aſtu*, & *Athenæ* opponuntur; ſed *aſtu*, & *arx*; hoc acropolis, illo Piræus ſignatur. Quomodo & Accius diſtinxit Oenomao :

Omnes qui arcem aſtuumque incolunt.

Quare Ennium non *aſtu* ſcripſiſſe arbitror, ſed *adſta*. Præſertim quando hoc verbum eſt poſtulantis, ut animum in rem præſentem totum intendamus, ſive aliquid cum cura contemplandum; uti hîc fit: ſive aliquid grave audiendum, vel narrandum; uti apud hunc ipſum Ennium Ilionâ: *Age adſta, mane, audi, itera dum eadem & iſta mihi.*

*

Teneor conſipta, undique venor.] *Venor* eſt *circumvenior*, interprete Nonio. Pro *conſipta* vulgò legebatur *conſepta*: unde Michael Bentinus conjectabat *correpta*. Sed rectum eſt *conſepta*, ſive potiùs *conſipta*: quod Ennianum eſt. Feſtus: *Conſiptum apud Ennium pro conſeptum reperitur: Conſiptum clavis præfixum.* Porrò locus ille à Nonio adductus citatur ex Nemea, juxta Iunianum Maium, item editt. vett. atque etiam Mss. Sed *Medea* legi debere,

bere, coniectura eſt Henrici Stephani, & Hadriani Iunij. At quid impedit, cur Nemeam ab Ennio ſcriptam credamus, cùm non tantùm Theopompus, (de quo conſtat ex Athenæo) ſed Æſchylus quoque Nemeam dederit: ut catalogus indicat ſcriptorum eius apud anonymum. Præterea non hic ſolùm locus; ſed alter etiam ex Ennii Nemea citatur apud Priſcianum lib. v. Puta iſte, *- Pecudi dare*

Viam marito.

Vbi *Nemeam* diſertim habent, cum recentes editiones, tum vetus Veneta anni cIↃ cccc LXXVI. item Mſus meus.

*

Matronæ opulentæ optumates &c.] Conſtare ut poſſit, quo pacto digeri iſta debeant; duo convenit ſpectare; primùm Euripidem, quem Ennius expreſſit; deinde Ciceronem, qui Ennium exſcripſit. Euripidis quidem ſunt iſta:

> Κορίνθιαι γυναῖκες, ἐξέλθον δόμων,
> Μή μοί τι μέμψησθε. οἶδα γὰρ πολλοὺς βροτῶν
> Σεμνοὺς γεγῶτας, τοὺς μὲν ὀμμάτων ἄπο,
> Τοὺς δ' ἐν θυραίοις. οἱ δ' ἀφ' ἡσύχου ποδὸς
> Δύσκλειαν ἐκτήσαντο καὶ ῥᾳθυμίαν.

Nunc Ciceronem audiamus loquentem: *Hoc tibi tam ignoſcemus nos amici, quàm ignoverunt Medeæ, quæ Corinthium arcem altam habebant, matronæ opulentæ optimates: quibus illa manibus gypſatiſſimis perſuaſit, ne ſibi illa vitio verterent, quòd abeſſet à patria. Nam multi ſuam rem bene geſſere, & publicam patriâ procul: multi qui domi ætatem agerent, propterea ſunt improbati.* Pro eo, quod Euripidi eſt, Κορίνθιαι γυναῖκες, poterat Ennius, *Corinthiæ matronæ.* Sed maluit ambitioſâ hæc dictione circumloqui:

Matronæ opulentæ optimates, quæ Corinthum arcem altam habetis.

Vt hæc eodem verſus genere Euripideis reſpondeant, ſcripſiſſe Ennium puto:

> *Matronæ opulentæ optumates, quæ Corinthiam*
> *Arcem altam habetis -*

Optumates triſyllabon eſt, ut inferiùs *propterea*, *univerſum*

univerſum apud Lucretium, aliaque alibi: de quibus in Commẽtariis de L. L. diximus. Sequitur apud Euripidẽ:

- ἐξέλθων δόμων

Μή μοι τι μέμψησθε -

Hoc Ciceroni: *Ne ſibi vitio illa verterent, quod abeſſet à patria.* Vnde colligo, apud Ennium fuiſſe:

- *Ne mi vitio vertite,*

A patria quòd abſum -

Hinc apud Euripidem eſt nobilis illa ſententia, οἶδα γὰρ πολλοὺς βροτῶν, & quæ ſequuntur. Pro quibus apud Ciceronem legitur: *Nam multi ſuam rem bene geſſere, & publicam patriâ procul: multi qui domi ætatem agerent, propterea ſunt improbati.* Ea ſic digerebat Antonius Muretus:

- *Nam multi ſuam*

Rem bene geſſere, & publicam patriâ procul:

Multi domi qui ætatem egerunt, propterea

Sunt improbati.

Sed in omnibus antiquis libris (ut etiam Paullus Manutius teſtatur) ſcriptum eſt, *Qui domi ætatem agerent:* non, *Domi qui ætatem egerunt.* Quare tentabo, an aliter medicina fieri poſſit. Puto autem poſt *multi* excidiſſe τὸ *que*, ob ſequens *qui*. Solent enim librarij, ubi concurrunt ſyllabæ ſimiles, alterutram præterire: ut ſciunt, qui veteres tractarunt libros. Quo obſervato, nihil ultrà mutari opus. Sic igitur ſcribendum:

- *Nam multi ſuam*

Rem bene geſſere, & publicam patriâ procul;

Multique qui domi ætatem agerent, propterea

Sunt improbati -

Atque ita quinque iſtos Euripidis verſus quinque aliis ac dimidio expreſſiſſe Ennium cenſeo. In quo operam meam non jacto: ſed tamen omnes fruſtra fuere, qui antehac in digerendis illis laborarunt.

*

- *Salvete optima corpora,*

Cette manus veſtras, meáſque accipite.] Henricus Stephanus ſuſpicatur pro *corpora*, *pignora* legi debere. Quæ

ſatis

ſatis veriſimilis eſt coniectura. Nam expreſſus eſt locus ex iſto Euripideo:

- Δότ' ὦ τέκνα,

Δότ' ἀσπάσασθε μητρὶ δεξιὰν χέρα.

Pignora autem vocari liberos; *corpora* potiùs de ſervis dici; nemo paullò humanior ignorat. *Corpora* tamen conſtanter invenitur in Mſsis, & editis, uti & apud Iun. Maium. Ac propterea nihil mutare auſim.

*

Quò nunc me vortam? quod iter incipiam ingredi?
Domum paternamne? anne ad Peliæ filias?] Nemini obſcurum eſſe poteſt, dici iſta à Medeâ. Eò & Ennij eſſe, & quidem ex Medea eius, creduntur; etſi neutrum apud Ciceronem legas.

*

Qui ipſe ſibi ſapiens prodeſſe nequit, nequicquam ſapit.] Adducit Cicero non ex III de Orat. ut Delrio putavit: ſed epiſt. VI. lib. VII. Metrum vero requirit, *Ipſe qui:* vel *non qui:* quod non video, cur reiiciat Paullus Manutius.

*

Tu me amoris mage, quàm honoris, ſervaviſti gratiâ.] Vtrùm ex Ennij, an Attij Medea ſit, quis dicat? Interim verba eſſe Iaſonis ad Medeam ſatis eſt evidens.

*

Vtinam ne unquam Medea corde cupido
Colchis pedem extuliſſes!] Ita acutè corrigunt viri docti, cùm antea legi ſoleat: *Vtinam ne unquam Medea corde cupido Colchis pedem extuliſſes.* Sed tamen nec ſic metrum conſtat. Quare potiùs legendum:

Vtinam ne unquam, Medea, de corde cupido
Colchis pedem extuliſſes. Vel hoc pacto:
- Vtinam
Ne unquam Medea Colchis de corde cupido
Pedem extuliſſet.

cc 4 Pecudi

*

Pecudi dare viva marito.] In Mſo noſtro eſt:

- Pecudi dare

Viam marito -

Vbi in veteri Veneta, *Vivam marito.* Vnde Cl. V. P. Scriverius legendum coniectabat, *Viram marito.* Et ſanè ἀντίθεσις hanc lectionem ſuadet. *Vira* pro marita, vel ſimpliciter femina, ut *Querquetulanæ viræ* apud Feſtum.

*

Neq; tuum unquam in gremium extollas liberorum ex te genus.] Eadem ſententia eſt in Euripidis Medea: unde locus hic, ſive ab Ennio, ſive ab alio, expreſſus. Quem ſic lege:

- Neque unquam tuum

In gremium extollas liberorum ex te genus.

MEDEA EXVLE.

*

Pag. 24. *Nam ter ſub armis malim vitam cernere,*

Quàm ſemel modò parere.] Nonius ſcribit, *cernere* nunc poni pro *amittere*; nunc pro *dimicare*, vel *contendere*. Vtriuſque exemplum facit hunc Ennij locum. Quæ ſupina oſcitantia eſt. Omnino verò pro *dimicare* accipitur. Nam apud Euripidem, quem Ennius expreſſit, legitur παρ' ἀσπίδα στῆναι.

*

Iupiter, tuque adeò ſumme Sol

Qui res omnes inſpicis;

Quique tuo lumine

Mare, terram, ac cœlum

Contines, inſpice hoc facinus

Priuſquam fiat, prohibe ſcelus.] Ex Euripide apparet, eſſe verba chori, orantis Solem, ut videat Medeam, priuſquam interimat liberos ſuos. Quod verò hactenus animadverſum non eſt, ſunt trochaici tres: ſed verſu

primo

primo pro *Qui res*, ſcribendum, *Res qui:* ſimiliter verſu ſecundo, pro *Quique tuo*, ſcribe, *Qui tuoque*. Poſt quæ prius trochæus, inde tribrachys conſequitur. Tertio verſu, non facinus videre ſol rogatur, ſed Medeam; ut ex Euripide conſtat: eoque pro *hoc* ſcribendum *hanc*: *hoc* item, quod loco ſuo excidit, cum *facinus* coniungendum. Vera igitur ſcriptura erit:

Iupiter, tuque adeò ſumme ſol, res qui omnes inſpicis,
Qui tuoque lumine mare, terram, ac cœlum contues,
Inſpice hanc, facinus priuſquam fiat; hoc prohibe ſcelus.

Vel ſecundum verſum ſic ſcribe,

Qui tuoque numine mare, terram, ac cœlum contines.

MELANIPPA.

*

Pag. 25. *Mihi auſculta, nate; pueros cremari iube.*] Metrum requirit, *cremari pueros*. Vel ſcribe, *Mi auſ. n. puerosque cremari vide*.

*

Lumine ſic tremulo terra & cava cærula candent] Heroicum verſum in tragœdia etiam locum habere, ex non uno Senecæ loco conſtat.

NEMEA.

*

Tancor conſipta &c.] De hoc, & ſequenti fragmento, dictum ad *Medeam*.

PHOENICE.

Pag. 26. *

Sed virum verâ virtute vivere animatum addecet.
Fortiterque innoxium vacare adverſus adverſarios.
Ea liberta'ſt, qui pectus purum & firmum geſtitat.
Aliæ res obnoxiæ nocte in obſcurâ latent.] Ita nuperæ editiones. Sed in cunctis vett. libb. legitur, *Adiecit fortit. r,*

titer, Eumque innoxium vocare. Vnde Clariſſimus Scriverius acutè coniectabat, ex gloſſemate hæc irrepſiſſe, ubi ſcriptum fuerit, *Adiecit* FORTITER, *cùm innoxium vocaret.* hoc eſt, cùm non obnoxium notaret. Et fortè *vocaret* ex *notaret* poſtea inolevit. Hoc gloſſemate furcillato; item ex *purum & firmum* altero eiecto, tanquam ab hæſitante ſcribâ nato; ſic idem Enij verſus in ſenarios redigebat:

- Sed virum verâ virtute vivere
Animatum fortiter adverſu' adverſarios:
Ea liberta'ſt, qui pectus firmum geſtitat;
Res aliæ obnoxiæ nocte in obſcura latent.

Vel, ſi συνίζησις in *Obnoxiæ* diſplicet,

Obnoxia res aliæ in obſcuro latent.

Vt τὸ *nocte* repetitum ſit ex *obnoxiæ*. Et ſanè vel hæc vera ſunt: vel ſaltem *innoxius* factum eſt ex *obnoxius*: quod, quia de hoc agitur, ad oram fuerit adiectum, unde *innoxius* in textum ſit receptum. Quo uno obſervato, non difficile ſit, hinc facere trochaicos quadratos:

Sed virum verâ virtute vivere animatum addecet,
Fortiterque eum (vel ἀρχαϊκῶς *Emque fortiter*) *vacare adverſus adverſarios.*
Ea libertas eſt, qui pectus purum & firmum geſtitat,
*Aliæ res obnoxiæ * nocte in obſcura latent.*

Hiatum verò verſu extremo expleo hoc pacto:

Aliæ res obnoxiæ hoſti nocte in obſcura latent.

Nam cùm ductus literarum in *hoſti* non multum abeat à ſequenti voce *nocte*; ſimilitudo ea occaſionem dare potuerit oſcitanti librario alterum prætereundi.

*

Quam tibi ex ore orationem duriter dictis dedit.] In Mediolanenſi editione reperi:

Quam tibi orationem ex orâ duriter dictis dedit.

Quod probum cenſeo. Ex orâ maritimâ ſermo ille fiebat. Nam agitur de iis, qui mari ſe dabant, ut ſequens indicat fragmentum:

Ibi tum derepente ex alto in altum deſpexit mare.

Vterque verſus eſt trochaicus quadratus. Nempe τὸ *orationem* κατὰ συνίζησιν effertur.

Sæviter ſuſpectionem ferre falſam, futilum eſt.] *Suſpe-ctionem* ab Hadr. Iunio, ac Mercero editum eſt: ubi vett. libb. *ſuſpicionem*. Nec video, cur mutarint. Nam ſecundam etiam producit Telamone,

Eandem me in ſuſpicionem ſceleris partivit pater.

Quomodo iidem hoc loco ediderunt. In Med. & Ald. imò & recentibus nonnullis, legas *futilium eſt*. Sed *futilum* eſt in Mſsis, uti & Iun. Maio. Nec quicquam mutandum. Nam ut *hilarus* & *hilaris*, ita videntur dixiſſe *futilus* & *futilis*: ab hoc eſt *futiliter*, ab illo *futilè*; quo Ennius utitur fragmento proximo collectionis Scriverianæ.

Stultus eſt, qui cupida cupiens cupienter cupit.] Vel eſt trochaicus ἀκέφαλος: vel potiùs, *Stultu'ſt* ſcribe; ut ſenarius ſit.

*

Plus miſer ſim, ſi ſceleſtim faxim, quod dicam fore.] *Sceleſtum* eſt in vett. editt. & apud Maium. Sed in Mſo eſt *ſceleſtim*. Quod Mercerus expreſſit. Vt *diſertè* & *diſertim*, *cautè* & *cautim*, *arctè* & *arctim*, *exquiſite* & *exquiſitim*; ſic *ſceleſte* & *ſceleſtim*.

TELAMONE.

*

Nam ita mihi Telamonis patris,
Atque facies proavi Iovis gratia ea eſt,
Atque hoc lumen candidum claret mihi.] Planè non dubitandum, quin rectè emendârit Hugo Grotius:

Nam ita mihi Telamonis patris facies, ac proavi Iovis
Gratia grata eſt, atque hoc lumen candidum claret mihi.

Sunt verba Teucri exulis. *Grata* prætererat librarius ob ſimilitudinem vocabuli *gratia*, quod continuò anteceſſit.

*

Audibo, atque aures tibi contrà utendos dabo.] In Med. & Ald. legitur, *More antiquo audibo*. Sed videntur verba hæc, *More antiquo*, eſſe gloſſatoris, monentis *audibo* pro *audiam* dici ἀρχαικῶς. Vt meritò ea hîc prætereantur. Sequitur

quitur in vulgatis (etiam illa Iunij, & Merceri) *neque aures*: ubi Columna, & Nicolaus Faber, rectè, *Atque aures*. In vett. editt. etiam eſt, *contrariorum* pro *contra*. Sed corrupté. Quod ſiquis *More antiquo* à poeta eſſe malit, ſic ſcribat; ut trochaicus ſit:

More antiquo audibo, atque aures tibi contrà utendas dabo.

Ait ſive Teucer, ſive alius, ſollemne ſe ſuum obtinere velle, neque judicium ferre decreviſſe, niſi utramque audierit partem. Notum illud vetus:

Qui ſtatuit æquum parte inauditâ alterâ,
Æquum licet ſtatuerit, haut æquus fuit.

*

Ego cùm genui, tum morituros ſcivi, & ei rei ſuſtuli.] Malim *moriturum*. Sunt enim verba Telamonis, cùm accepiſſet nuncium de mortuo Aiace. Mox etiam malim *ſcibam* ἀρχαικῶς, metro ſuadente:

Scibam me in mortiferum bellum, non in epulas mittere.

*

Non habeo denique nauci Marſum augurem,
Non vicanos aruſpices, non de circo aſtrologos,
Non Iſiacos conjectores, non interpretes ſomniûm:
Non enim ſunt ij, aut ſcientiâ, aut arte divini;
Sed ſuperſtitioſi vates, impudenteſque arioli:
Aut inertes, aut inſani, aut quibus egeſtas imperat.
Qui ſibi ſemitam non ſapiunt, alteri monſtrant viam.
Quibus divitias pollicentur, ab iis drachmam ipſi petunt:
De his divitiis ſibi deducant drachmam, reddant cetera.]

Primùm cùm dicitur, *Non habeo denique*, non parùm ambigo, an illud *denique* à Tullio ſit, an ab Ennio. Sequentia, ut ſint trochaici quadrati, ita reſtituo:

- Nauci non habeo Marſum augurem.
Non Aſtrologos de circo, non vicanos aruſpices.
Non Iſiacos coniectores, ſomniûmque interpretes.

Verſum proximum, vel hoc pacto legere poſſis:

Non enim ij ſcientia aut ſunt arte divinaculi:

Vel iſto modo:

Non enim ſunt illi aut arte divini, aut ſcientiâ.

Sequens

Sequens verſus eſt,

Sed ſuperſtitioſi vates, impudenteſque arioli.

Vbi vox extrema *κατὰ συνίζησιν* fit trium ſyllabarum, ut alibi *propterea*. Quatuor poſtremi verſus non egent Æſculapio. Ex Columna verò diſcere potes, quâ coniecturâ ad Ennij Telamontem referantur hi verſus: uti & ſequens iſte:

Qui ſui quæſtus cauſâ fictas ſuſcitant ſententias.

Vbi in *ſui συνίζησις* eſt. Sed mihi, uti & amiciſſimo Scriverio, omnes ni verſus ſocci potius, quàm cothurni, eſſe videntur.

THYESTE.

Pag. 29. *- Adſpice hoc*

Sublime candens, quem vocant omnes Iovem] Scaliger legit *Sublimen*, quod in veteri Appuleii codice inveniſse ſe ait. Ac ſequitur hanc emendationem Delrio. Quod factum nolim. Nec enim tralatio iſta ſatis apta eſt: nec eam vel Ennius, vel alius de cœlo uſurpavit: ut ante annos hos decem oſtendimus lib. IV Orat. Inſtit. cap VI. Vbi contra maximum illum virum lectionem vulgatam tuemur verſibus iſtis Euripidis, qui apud Athenagoram leguntur in Apologia pro Chriſtianis:

Ὁρᾷς τὸν ὑψοῦ, τὸν δ' ἄπειρον αἰθέρα,
Καὶ γῆν πέριξ ἔχονθ' ὑγραῖς ἐν ἀγκάλαις;
Τοῦτον νόμιζε Ζῆνα, τὸν δ' ἡγοῦ Θεόν.
Vid ſne ſublimem hunc, & immenſum ethera,
Omnem ſuo qui continet terram ſinu?
Hunc tu Iovem putabis, hunc credes Deum.

Quis non videt, Ennium hinc more ſuo expreſiſse iſta,

Aſpice hoc ſublime candens, quem vocant omnes Iovem

Quod ſiquid in Ennio mutandum, non pro *ſublime*, *ſublimen*, ſed *ſublimum* ſcribi debebit. Quomodo idem Achille dixit:

Per ego Deûm ſublimas ſubices, humidus
Vnde oritur imber. -

Lucretiumque, & Salluſtium, ſimiliter uſos eſse, ex Priſciano, ac Nonio diſcimus.

Sed

*

Sed me Apollo ipſe delectat, ductat Delphicus.] Sic numeris reſtitue, ut ſit octonarius:

Sed ipſe Apollo me delectat, atque ductat Delphicus.

Quamquam quid aliud eſt *ductare*, quàm *delectare?* Nam *delectare* hîc eſt, *illicere, attrahere:* ut Nonius exponit. Nec apud Iunianum Maium verbum *ductat* invenitur. Quare videtur, in nonnullos libros ex gloſſemate irrepſiſſe. Vt vera lectio ſit iſta:

Sed ipſe Apollo me delectat Delphicus.

*

Quam mihi maximè hic hodie contigerit malum] Trajecto provocabulo ſenarius fiet:

Quàm maxime hic mihi hodie contigerit malum.

*

Heu mea fortuna, ut omnia in me conglomeras mala.] *Eheu* ſi ſcribas, fuerit trochaicus quadratus. Sed in Mediolanenſi, uti & Merceriana, eſt *glomeras*. Quod ſi placet, *omnia* diſſyllabon fiet, ut ſenarius ſit.

*

Impetrem facile ab animo, ut cernat vitalem Babium.] In Mſs. & vett. editt. nunc *Babium* eſt, nunc *Bebium*. Cui, cùm Romanum id nomen ſit, locus in tragœdia Græcanici argumenti eſſe nō poteſt. Propterea Mercerus legit, *cernat vitalem βίον*. Quomodo Cicero dicit, *vitā vitalē ducat.* Sed quis tragicum eſſe dixerit, *vitalis βίος?* Niſi fortè ex præfatione eſt, in qua & Babij, vel Bæbij nomen, inveniſſet locum. Quod Scriverio noſtro placet. Qui legit:

Impetrem facile ab animo, ut cernat Vitalem Bæbium.

Vt Vitalis Bæbius nomen alicuius poëtæ ſit, aut obtrectatoris: & fortè is ipſe, ad quem Accius Didaſcalica ſua ſcripſit: ut verbis iſtis diſcimus apud Cariſium lib. I: *Quàm varia ſint, genera poematorum, Bæbi, quamque longe diſtincta ab aliis, noſce.* Sed ſi hæc præſtantiſſimi viri conie-

ctura

ctura minùs arrideat, (quæ ſanè mihi ſe mirè probat) vel lege *vitalem hal tum*, ut nonnulli emendant: vel cum Delrio ſcribe:

Impetret facite ab animo, ut cernat vitalem Atreum.

Vt dicantur iſta Thyeſtæ filiis, cùm mitterentur ad patrem, oraturi, ne gravari vellet, ad fratrem ſuum Atreum venire.

*

Sed ſonitus aureis meas pedum pulſu increpat.] Nihil mutandum, cùm *meas συνίζησιν* patiatur. Eſt igitur ſenarius. Nec movere debet, quod in *Crepo* hoc adfertur exemplum: unde Delrio legere jubet:

- Sed ſonitus aures in meas
Pedum pulſu crepat -

Nam ibidem alia etiam compoſitorum exempla ſimplici permiſcet Nonius. Et idem paſſim facit in iſtoc opere. Quid certius?

Pag. 30. *

Ipſe ſummis ſaxis fixus aſperis eviſceratus,
Latere pendens ſaxa ſpargens tabo, ſanie & ſanguine atro.]

Turnebus lib. XXIII Adverſ. cap. III. pro *tabo* legit *tabida*; pro *eviſceratus*, *viſceratus*, quod exponit *laniatus*, *diſcerptus*. Ita trochaici erunt, inſtar ſequentium. Quod ſi *eviſceratus* retinemus, jambici erunt octonarij, dummodo pro, *& ſanguine*, ſcribas, *atque ſanguine*. Nempe hunc in modum:

- Ipſe ſummis ſaxis fixus aſperis
Eviſceratus, latere pendens, ſaxa ſpargens tabidâ
Sanie, atque ſanguine atro.

*

Neque ſepulcrum quò ſe recipiat, habeat portum corporis,
Vbi remiſſâ humanâ vitâ corpus requieſcat à malis.] Priori in verſu pro *quo ſe recipiat*, deleto provocabulo, *quo recipiat* ſcribi debet: item verſu ſeq. pro, *requieſcat à malis*, inducto præverbio, ſcribendum, *requieſcat malis*. Vt trochaici ſint quadrati: & favent utrique emendationi iſti vett. codd.

codd. ut ad Ciceronem ſuum annotavit alter illius cum Guilielmio ſoſpitator, Ianus Gruterus.

*

Nolite hoſpites adire ad me, illico iſtic
Ne contagio mea bonis, umbráve obſit;
Tanta vis ſceleris meo in corpore hæret.] Pro *iſtic* Guilielmius legebat *ſiſtite*: ſed invitis libb. Rectum eſt *iſtic*, ſive quod ex Pythæano codice probat maximus Gruterus, *iſti*. Antiquum hoc pro *iſtic*, quomodo, *illi* pro *illic* crebrò legas apud Plautum, & Terentium. Idem *illico iſti* cum præcedentibus iungit. Quod placet. *Meo* abeſt ab vett. libb. etiam edit. Rob. Stephani. & Gruterianâ. Verba Ennij ſic numeris reſtituo:

- *Nolite, hoſpites,*
Adire ad me illico iſti, ne contagio
Mea bonis, umbráve obſit: ſceleris tanta vis
In corpore hæret -

TRAGOEDIIS INCERTIS.

*

O terra trita, ubi Liberi fanum in cuius muro locavi] Ita editio Med. Ald. aliæ: ut vera hæc videatur lectio:

- *O terra tritavi, Liberi*
Fanum in cuius muro locavi -

Et ita quoque Scaliger, niſi quod fruſtra traiiciat voces: ut qui legat:

O terra tritavi, in cuius muro Liberi
Fanum locavi -

At mirifica eſt correctio Auſonij Popmæ:

- *O terra Threicia, ubi Liberi*
Fanum in Crunis Iſmaro locavi -

Sanè ingenioſum videtur commentum: quando Cruni Thraciæ ſunt oppidum, quod poſtea Dionyſiopolis nuncupatum, teſte Plinio lib. IV. cap. XI. & veriſimile eſt, à fano Liberi, qui idem ac Dionyſius, Dionyſiopolin eſſe vocatam. Sed quid eſt *fanum locari Iſmaro in Crunis?*

Quis,

Quis, niſi Geographiæ rudis, unum fanum Iſmaro, & Crunis, locis tanto intervallo diſiunctis, collocet: cùm Iſmarus ſit in Ciconum regione, prope Schœnum fluvium, qui ex mari fluit Ægæo; Cruni ultra Hæmum ſint, ubi Zyras fluit è ponto Euxino.

*

Cubitis pinſebant humum.] Primùm pro *pinſebant* ἀρχαϊκῶς ſcribe *pinſibant*, ut eſt in Mssis, etiam edit. Mediol. Aldin. aliis. Præterea verba illa præmitte, *In terram cadentes.* Varro lib. IV. de L. L. *Ideo Ennius, In terram cadentes, dicit, cubitis pinſibant humum.* Scio alios legere, *Ideo Ennium in terram cadentes dicere, Cubitis pinſibant humum.* Vnde aliqui colligunt, verba priora Varronis eſſe, non Ennij. Sed hos refellit, quod Ennius expreſſit Homeri illud:

- Ἐν κονίῃσι πεσὼν ἕλε γαῖαν ἀγοστῷ.

Quod legas Il. N. 508. Ξ. 452. Φ. 315.

*

Extemplo acceptum me necato & filium.] Diximus de hoc ad Andromaches fragmenta.

*

Pag. 31. *Vt tibi Titanis Trivia dederit ſtirpem liberûm.*] Ita eſt apud Iun. Maium. Sed in Med. & Ald. pro *tibi* eſt *ibi*.

*

Atque priùs pariet locuſta Lucam bovem.] Fortè ex annalibus ſit, ſcripſeritque Ennius:

Atque priùs pariet Lucam locuſta bovem -

Vt extremo verſui *quàm* deſit.

*

Quod inde invictis ſumſerunt perduellibus.] Ita Turnebus, cùm prius, etiam in Med. & Ald. legeretur, *Quin inde.* Scaliger emendat:

Vindiclam victis ſumſerunt perduellibus.

Sed minùs à veteri ſcriptura abit:

- *Qua inde victis ſumſerunt perduellibus.*

*

Quapropter Parim paſtores nunc Alexandrum vocant] Ex Alexandro Ennii eſſe arbitror.

*

Et Thelis illi mater.] Videtur eſſe ex Achille. Nam mater eius *ἀρχαϊκῶς Thelis* vocata. Varro lib. III. de R. R. cap. IX. *Antiqui,ut* Thetin Thelim *dicebant*; *ſic* medicam melicam *vocabant*.

*

Craſſa pulvis oritur, omnem pervolat cœli fretum.] Hadrianus Iunius, quem etiam ſequitur Hieronymus Columna, exiſtimat Ennium, Æſchyli, atque Euripidis exemplo, *Creſſas* ſcripſiſſe; eoque pro *Craſſa*, *Creſſis* legit; ut Ennij ſolum verba ſint iſta; - *Pulvis oritur, omnem pervolat cœli fretum.* Sed aliquid diceret, ſi in ſuperiori verſu,qui eſt trochaicus quadratus,offendere eum quicquam poſſet: vel ſi Ennij Creſſas veterum ullus laudaret. Nec magis aſſentio, cùm pro pervolat, uti eſt in Mſsis, & prœlo excuſis, *pervolgat* legere mavult. Nam id verbi hic locum non habet, ut quod ſignificet *concelebrare, frequentare*. Lucretius lib. II:

Et variæ volucres, lætantia quæ loca aquarum
Concelebrant circum ripas, fontiſque, lacuſque;
Et quæ pervolgant nemora avia pervolitantes.

Paccuvius: *Alcyonis ritu litus pervolgans feror.*

*

Pag. 32. *Nimium boni eſt, cui nihil eſt mali.*] Si eſt ſenarius ἀκέφαλος, vel duæ principes, vel duæ extimæ voces traiici debent. Sed fortè eſt finis, principiumque trochaici, ut ſuprà dictum.

*

Salmaci da ſpolia ſine ſudore & ſanguine] Ita Feſtus legiſſe videtur. Sed malo coniunctim *Salmacida*, ut in melioribus Ciceronis codd. legitur. Vett. gloſſæ interpretantur ἁλμυρά: nempe gloſſographus ille deduxit à *Salmacia*,

macia, quomodo dictam ait Amphitriten. Propterea Scaliger ad Auſonium & Feſtum tradit eſſe tranſlationem à capturâ marinâ, quæ venatione facilior eſt, cùm fiat καὶ ἀναςμακτεὶ, καὶ ἀκονιτεί. Sed liceat à ſummo viro diſſentire, quem gloſſographus in errorem abduxit. Nam quis fando unquam Salmaciæ Deæ nomen accepit? Nempe Salaciam dicere voluit, ſanè debuit. Nam Salacia Neptuni coniux, quæ Græcis Ἀμφιτρίτη. Varro lib. IV. de L. L. *Salacia Neptuni ab ſalo.* Idem Gellius docet lib. XIII. cap. XXI. ut Servium, Capellam, Auguſtinum, omittam. Quod ſi à *Salmacis* eſt *ſalmacidus*, quomodo (in quo etiam Delrio deceptus) ſignificabit ſalſum, aut marinum? Nec enim *Salmacis* maris eſt nomen, ſed fons in Caria fuit: ut omnes ſciunt. Nam, ut poëta ait,

Cui non audita eſt obſcenæ Salmacis unda?

Planè igitur ſic cenſeo, *Salmacida ſpolia* eſſe, quibus exultant juvenes molles atque impudici, quando Ereptæ, ut idem loquitur, *ſpolium virginitatis habent.* Nec ἀναλογία adverſatur. Nam ut ab *herba* eſt *herbidus*, ſic à *Salmacis* eſt *Salmacidus.* Quod non attendit doctiſſimus Guilielmius. Nam ut *Salmacida* tueatur, ait, ſic fere *Salmacida* eſſe à *Salmacis*, quomodo à *Threce Threcidica* eſt apud Ciceronem Philippica III. Atqui tum, ut *Threcidica*, ſic *Salmacidica* diceretur.

*

Tum pavor ſapientiam mihi omnem ex animo expectorat.]
Apud Ciceronem lib. III de Orat. verſus iſte aliis legitur permiſtus, ut ſi iſte Tullij ſit, reliqui etiam videantur. Ita enim ibi legitur:

Multimodis ſum circumventus morbo, exilio, atque inopiâ.
Tum pavor ſapientiam mihi omnem ex animo expectorat.
Alter terribilem minitatur vitæ cruciatum, & necem,
Quæ nemo eſt tam firmo ingenio, & tantâ confidentiâ,
Quin refugiat timido ſanguen, atque exalbeſcat metu.

At minimè iccirco exiſtimandum, hæc apud poëtam ita cohæſiſſe. Nam eopſe libro junxerat Cicero:

Tum pavor ſapientiam mihi omnem ex animo expectorat.
Num non vis huius me verſutiloquas malitias.

Sed neque idem ubique metrum eſt. Nam qui ſyllabarum intervallum attendit, facilè videbit, primum verſum eſſe ex ſenario, atque ita ſcribi debere:

- Multis modis
Sum circumventus morbo, exilio, atque inopiâ.

Verſu ſecundo putarem particulam *Tum* à Cicerone eſſe, niſi & aliis eam locis Tullius præmitteret. Interim aliud fragmentum eſt, ſive trochaicum eſſe lubet, ſive ex ſenario ſit, atque ita ſcribere conveniat;

- Tum pavor,
Sapientiam mihi omnem ex animo expectoras.

Verùm verò diviſim, *ex animo*; an coniunctim, *exanimo*, ſcripſerit; quæri à doctis video. Magnus Turnebus putabat, non magis Latinè dici, *ex animo expectorare*, quàm *ex pectore exanimare*. Cui obducimus illud Attij Phœniſſis:

Incuſant ultro à fortuna opibuſque omnibus
Deſertum, abiectum, afflictum, ex animo expectorant.

An dicemus hîc legi debere, *afflictum, exanimum, expectorant?* Sed obſtant libb. omnes. Et minùs ἐμφατικὸν eſt, ſi ἁπλῶς dicas, *expectorare aliquem*, quàm *expectorare ex animo*, quod eſt ex animo amorem omnem ac curam alicuius deponere, vel abiicere. Qui ſimilis ferè eſt pleonaſmus, ac *memoriâ meminiſſe*, apud Plautum Capt. *edificare domum* apud Cic. I de Off. & ſimilia. Imò, quando Fabius lib. VIII ait, ſimile eſſe *eliminare* ac *expectorare*, ac eiuſdem hoc notæ eſſe ac *exanimare*: ſanè hinc quoque exemplum iſti geminum petamus. Nam etſi limen ædium pars ſit, tamen dixere, *extra ædes eliminare*, ut Pomponius Conchâ:

Vos iſtic manete, eliminabo extra ædes coniugem.

Et Ennius Medeâ Exule:

Quid ſic te extra ædes exanimata eliminas?

Quare liquet, nihil cauſſæ eſſe, cur Latinum eſſe negemus, *expectorare ſapientiam ex animo*: quando idem eſt ac *expectorare eam ex pectore*. Nam ſapientia animo ineſt, qui in pectore creditur domicilium habere. Nec

pro-

propterea poetam ita ſcripſiſſe contendo. Nam cùm paſſim legamus, *exanimari aliquem metu*; ſatis eſt veriſimile, ſimiliter hic dici, *exanimari aliquem pavore.* Et diſertim in libb. quibuſdam *exanimo* legitur, vel etiam *exanimato*: quomodo citat quoque Raphael Regius notis ad Quinctilianum. Idem in pluſculis Tullij Mſsis codd. invenitur: & in præclarâ Ciceronis editione, quam Grutero inter tot alia bona debemus. Neque metrum refragatur, dummodo *ſapientia* κατὰ συνεκφώνησιν quatuor efferas ſyllabis, vel *mihi* contrahas, hoc pacto:

Tam pavor ſapientiam mî omnem exanimato expectorat.

Sequitur apud Ciceronem fragmentum tertium, quod tribus conſtat trochaicis quadratis. Sed princeps eos inter ἀκέφαλος fortaſſe fuit. Nam valde eò inclino, ut credam principiale verbum *Alter*, non à poëta eſſe, ſed à Tullio; qui eo ſignârit, ſequentia ab alio dici, quàm quæ præmiſerat. Non audiendus verò Paullus Manutius, qui ait, ſentētiam poſtulare verſu extremo, *timido ſanguine.* Quod ea planè reſpuit. Quippe ſic abundabit verſu ſuperiori provocabulum *Quæ*: quod invito metro tolli non poteſt. Præterea *ſanguen* diſertim quoque habes lib. v. de Fin. & ita adducunt Nonius, ac Priſcianus in VI.

*

Homo qui erranti comiter monſtrat viam] Ianus Guilielmius malebat, *Domo qui erranti.* Commodè quidem: ſed nihil video, quod cogat recedere ab omnibus libb. Proximo etiam verſu traiectis vocibus legas in aliis:

Quaſi lumen de ſuo lumine accendat facit.

In *ſuo* eſt συνεκφώνησις. Vti & verſu tertio in *luceat.* Quod eſt in pleriſque libb. Vbi alij *lucet*: quod Langius probat.

*

Nulla ſancta ſocietas, nec fides regni eſt.] Senarius ſit:

Nulla eſt ſocietas ſancta regni, nec fides.

*

Quem metuunt oderunt, quem quiſque odit, periſſe expetit.] Rectè alij *periiſſe*, metro ita exigente, quod trochaicū eſt.

*

O fides alma, apta pennis, & iuſiurandum Iovis.] Monet H. Stephanus, in aliis eſſe *alta pennis*: in aliis item, *à qua pendet iuſiurandum Iovis.* Quod Hieronymus Columna imprimis ſequitur. Puto nihil mutandum. Nam *apta pennis* eſt pennata, ut, *cœlum ſtellis fulgentibus aptum*, hoc eſt ſtellatum, ſive ſtelligerum.

*

Pag. 53. *Refugiat timido ſanguen, atque exalbeſcat metu.*] Apud Ciceronem, uti ſuprà vidimus, eſt, *Non refugiat.* Vt trochaicus ſit. Sed particula ἀρνητικὴ abeſt apud Priſcianum, etiam in antiquâ Venetâ, & Mſo noſtro. Pro *timido* apud Iunianum Maium eſt *tumido*: multoque ineptius in Putſchianâ *timidos* legitur.

*

Non habeo denique nauci &c.] Vide, quæ ſuprà notata nobis ad Ennii Telamonem. Illud nunc ſolum addo, eorum nobis probari ſententiam, qui poſt verſum ſextum interſerunt fragmentum proximum: nempe ut hoc pacto legatur:

Aut inertes, aut inſani, aut quibus egeſtas imperat,
Qui ſui quæſtus cauſſâ fictas ſuſcitant ſententias.

*

- Imprimitque genæ genam] Genæ hic ſunt palpebræ: ut Iſidorus monet, qui hæc de dormiente ait dici. Ac è Feſto cognoſcimus, ſimiliter alibi Ennium dixiſſe:

Pandite ſulti genas, & corde relinquite ſomnum.

*

Cui, quod in me eſt, exſecrabor hoc quod lucet, quicquid eſt]

Ita

Ita corrigit Henricus Stephanus. Sed placet emendatio Iani Guilielmij legentis:

Qui, quod in me eſt, exſecrabor hoc, quò lucet, quicquid eſt. Extat verò lib. II. de Nat. Deor.

*

– Eo ego ingenio

Natu' ſum amicitiam atque inimicitiam in frontem promtam gero.] *Ingenio* fit triſyllabon. Si *natus* ſcribas, erit iambicus octonarius. Sed puto *natu'* ſcripſiſſe, ut ſit trochaicus quadratus.

*

Tibi vita, ſeu mors, in mundo eſt.] Eſt apud Cariſium lib. II. ubi in editione Putſchianâ legitur, *Seu ibi vita, ſeu mors i. m. e.* Quo ex Ennii libro petatur, non addit Soſipater: ſed Nobiliſſimus Columna, (ſanè levi nimis, uti cenſeo, conjecturâ ductus) ad Alceſtidem tragœdiam refert. Nam Planciades quidem nominat Ennij *Alceſtidem* (pro quo in aliis libris eſt *Teleſtidem*) ſed Grammaticus iſte ſæpe eos laudat ſcriptores, qui neque ſunt, neque fuere unquam. Quod jamdudum doctiſſimo Mercero obſervatum. Sed ſi ſtare viſum Grammatico tam ſubleſtæ fidei; ſanè fuerit ex Alceſtide, non tragœdiâ, ſed (quod planè inſubidum) comœdiâ. Sic enim diſertim vocat in *F. igutit.*

*

Decem coclites, quos montibus ſummis ripis ſedere.] Certiſſima eſt lectio Turnebi, pro *ripeis*, hoc eſt *ripis*, ſcribentis *Ripæis.* Sermo enim eſt de Arimaſpis, quos coclites, hoc eſt unoculos eſſe, etiam Mela tradit lib. IV. cap. XII. *Vltimi à tergo eorum Arimaſpi, mox Riphæi montes.* Nec diſplicet, quod idem pro *ſedere* legit *fodere*: ad quod proximè accedit vetus editio Mediolanenſis, in qua *fœdere* ſcriptum eſt. Eò autem reſpexerit Ennius, quod Arimaſpi aurum fodiant ex montibus Ripæis, quos pici, ſive gryphes cuſtodiunt, auri, ut Mela ait, cuſtodes tenaciſſimi: unde Plautus Aulul.

Pici divitiis, qui aureos montes colunt.

*

Subulo finitimas propter aſtabat aquas.] Qui lectionem hanc probant, aiunt eſſe pentametrum, in quo, *aſtabat*, ſit amphibrachys, *s* eliſo ἀρχαϊκῶς. Sed nihil eò recurrere opus, quando eſt jambicus ſenarius. Olim enim in *T.* communia erant: ut oſtendimus in libb. de L. L. Interea veriſimile magis eſt, ſcripſiſſe Ennium, uti apud Feſtum legitur:

Subulo quondam marinas propter adſtabat plagas.

Vt ſit trochaicus quadratus. Ingenioſè vero Scaliger pro *adſtabat* legendum coniiciebat *aſſabat*, hoc eſt ſolâ tibiâ canebat. Hoc enim fuerit *aſſare*, ab aſſa tibia. Feſtus: *Aſſa dicebatur cantus tibiarum.* Servius in 11 G. *Aſſæ tibiæ dicuntur, quibus canitur ſine chori voce.* Quod optime convenit ſubuloni. Nam *ſubulo* αὐλητὴς, ſive tibicen, ut Feſtus, & vett. gloſſæ exponunt. Eius originem, non in Latio, ſed in Hetruria quæri debere, ſcribit Varro. Quid ſi dicamus ita dici quaſi *ſurbulo*, extritâ, ut ſæpe fit, caninâ literâ? Nam σύρβη eſt αὐλοθήκη, Heſychio teſte, unde συρβηνεὺς, ὁ αὐλητής. Sed de hoc plura in Originum libb.

*

Aliud emporium in campo hoſtium pro mœne] Pro *emporium* fortè *tentorium* legi debet: quando de hoſtili campo ſermo eſt. *Pro mœne* in quibuſdam libb. inveniri, etiam Columnâ monet. At *per mœne*, non tantùm eſt in editt. nuperis; ſed etiam veteri Med. & Ald. Quod ſi alterutra lectio ſana eſt, videntur veteres, ut *ile*, *caſtrum*, aliaque; ita & *mœne* dixiſſe numero ſingulo. Sententia vero potius flagitat *pro mœne*: quod eſt *ante mœnia*. *Mœne* ἀρχαϊκῶς pro *mœni*: quomodo & *mare* pro *mari* dixit Varro Atacinus:

Cingitur Oceano, Libyco mare, flumine Nilo.

Similiterque uſi Plautus, Terentius Varro, ac Ovidius non ſemel.

*

Et quis illæc eſt, quæ lugubri ſuccincta eſt ſtolâ?] Metrum poſtulat, *Et quis illa' ſt.* *Quis* pro *quæ*, uti Plautus Sticho:

Quis

Quis hæc eſt, quæ adverſum it mihi?
Item in Aulularia, & alibi.

*

Eos deduci, quàm relinqui; evehi, quàm deſeri malo.] Vt ſit trochaicus quadratus, ſcribe inſertâ copulâ:

Eos deduci, quàm relinqui; & evehi, quàm deſeri,
Malo: ſive, ut in aliis libris, eſt *Malui. Eos* κατὰ συνεκφώνησιν eſſer.

*

- Vt vos veſtri liberi
Defendatis, pro veſtra vita morti occumbant.] Deeſt in fine *fortiter:* ut ſit integer quadratus.

*

- Parentem, & patriam Dij
Servate ſoſpitem] Senarius ſit:
Parentem, & patriam Di ſervate ſoſpitem.

*

Pag. 36. *Genibus pinſibant humum*] Apud Varronem in cunctis editt. eſt, *Cubitis pinſibant humum.* Quo de diximus ſecundo loco, cum de incertæ tragœdiæ Fragmentis ageremus. Error obortus ex iſto Ennij, *Pinſebant terram genibus:* quod ex decimo Annalium citat Diomedes.

*

In luſtris ſublime iter &c. Et
In luſtris nos quieſcere æquum &c.] Vtrumque hoc fragmentum ut legi debeat, diximus ad Hectoris Luſtra.

*

Philoſophandum eſt paucis: nam omnino haut placet.] Turnebus, ut ſenarius ſit, legit:

Philoſophandum eſt mi paucis: nam omnino haut placet.
Sed puto fuiſſe trochaicum quadratum iſtiuſmodi:
Philoſophari eſt mihi neceſſe: at paucis: nã omnino haut placet.
Saltem propius ita acceditur ad verba hæc Ciceronis, quæ ſunt lib. 11 Tuſc. Qu. *Neoptolemus quidem apud Ennium, philoſophari ſibi ait neceſſe eſſe; ſed paucis: nam omnino haut quidem placere.*

*

Atque genua comprimit arta gena.] Ita apud Iſidorum etiam in Mſsis noſtris invenimus. Achilles Statius Luſitanus corrigit:

- Æquè genua comprimunt artè genas.

Malim ego, & propiùs ad veterem ſcripturam:

- Atque genua artè comprimit gena.

Adducit verò hunc locum Iſidorus, ut probet dicta genua, *eò quòd in utero ſint genis oppoſita.* Vti contrà docet Soranus Iſagoges ſuæ cap. XVII, genas dici, quia in utero genibus opponātur. Atq; ex hoc inter alia cognoſcimus, librum iſtum (quo ſanè exiguâ jacturâ careremus) non eſſe nobilis illius medici, Sorani Epheſij, ac ne Græci quidem ſcriptoris, quando *gena* Græcè eſt *βλέφαρον*, *genu* *γόνυ*. Nec verius Iſidorus, quando *genu* eſt, non à *gena*, ſed a *γόνυ*. Interim ex iſto Iſidori loco cognoſcimus, Ennium eo verſu indicaſſe ſitum fœtus in utero. Ac propterea aſſentio doctiſſimo Scriverio, qui acutè vidit, eſſe hoc fragmentum, non ex tragœdiâ aliquâ, ſed ex Epicharmo. Nam eo in poemate inter alia de humani corporis conſtitutione ac fœtu diſſeruit Ennius: quod ex reliquiis cognoſcimus. Eo igitur refer. De operis titulo vide egregiè diſſerentem Hieronymum Columnam.

*

Tum tu iſti crede, atque exerce linguam, ut argutarier Poſſis] In Med. Ald. aliiſque vulgatis, legi ſolet: *Ennius: Quem incertum tu iſti credere atque exercere, ut linguam* &c. Sed in Mſsis eſt: *Ennius, Quo enim cœtum tu iſti* &c. Vnde Turnebus fecit: *Ennius Chœnice: Tum tu iſti* &c. Sed veriſimilius Columna: *Ennius Phœnice.* Quod & Mercerus probat. Ex ea verò fabulæ inſcriptione diſcimus, eſſe verba Pelei ad Achillem, cum eum inſtitutioni Phœnicis committeret.

*

Ennianis hiſce ex tragœdia incerta adde illud, *O pietas animi!* quod ex Ennio adducit Cicero in Lucullo. Ac ut ex Iliona cum Nobiliſſimo Columna eſſe credam, faciunt, quæ proximè ſubdit Tullius.

Ex

*

Ex eiuſdem III Tuſcul. tanquam Ennij citatur, *Animuſque æger ſemper errat, neque pati, neque perpeti poteſt: cupere nunquam deſinit.* Quæ vel trochaici fuere:

Animuſque æger ſemper errat, neque pati, neque perpeti
Quit: nec unquam cupere deſinit. -

Vel potius jambici tales:

Semper animus æger errat, neque pati poteſt,
Neque perpeti; nec unquam cupere deſinit.

Sed etſi hæc ex tragœdia eſſe vir doctus putarit; tamen comœdiam potiùs ſapiunt.

*

Nec auſim pro tragico certò venditare hoc Ennij apud Feſtum in *Tam:*

- *Ille meæ*
Tam potes pacis potiri -

Sive, ut ex jambico ſit:

- *Ille tam meæ potis*
Pacis potiri.

*

E Comœdia verò planè eſt iſtud apud Varronem in VI de L. L. *Frende, fritinni ſuaviter.* Ita enim legendum, ubi vulgo, *frunde frutinni ſuaviter.* Vel ſyllaba tota extrita eſt, ut Scaliger cenſet, qui legit; *Ne frende, fritinni ſuaviter.*

*

Alia etiam huc retulerunt, quæ ex Annalibus eſſe videntur. Vti illud:

Tanto ſublatæ ſunt agmine
Tunc lapides -

Nam cauſſa non eſt, cur ex anapæſto potiùs, quàm hexametro eſſe credamus.

*

Item hoc apud Varronem in V. de L. L. *Vos epulo poſtquam ſpexit.* Quod idem eſt iſti apud Feſtum:

Quod ubi rex . . . dulo ſpexit de contibus celſis.

Vbi

Vbi Pomponius Lætus legit:

Quos ubi rex ultro ſpexit de montibus celſis.

Scaliger autem:

Quos ubi rex pullos ſpexit de cortibus celſis.

Nempe ut ex *Vos epulo* fiat *Quos pullos.*

*

Illud magis dubium, quod apud Hirtium eſt:

Pes pede premitur, armis teruntur arma.

Nam ſi jambi fuere, ita digeri convenit:

- Pes pede, premitur,

Armis teruntur arma -

Sed ex annalibus ſi eſt, ſcripſerit Ennius:

- Pes premitur pede, & armis arma teruntur.

*

Illud verò ex Donato, *Minimè nomine fieri pravum*, corruptum eſt ex iſto: *Commemini* (vel *Tum memini*) *fieri me pavom.* Vti rectè Paullo Merulæ obſervatum. Atque ex iſtis de aliis quoque judicium ferri poteſt, quæ Columna, atque alij, temere ad incertæ tragœdiæ fragmenta retulerunt.

Illud extremo loco addere viſum, inter tragœdias Ennij etiam *Antiopam* fuiſſe. Sed nihil ex ea à veteribus, addito fabulæ nomine, citatur. Solùm Ennianæ Antiopes argumentum ponit Higynus fab. VIII. quem vide.

IN

IN
CN. NÆVII
Fragmenta.

ÆGISTHO.

*

*Ægiſthum à Nævio ſcriptam eſſe, non arbitror. Nam, uti ſuperiùs oſtenſum, Livij, non Nævij ſunt verba iſta:

- Tum autem laſcivum Nerei ſimum pecus
Ludens ad cantum claſsûm luſtratur -

Quare nec veriſimilis eſt coniectura Scaligeri, qui cum iſtis connectebat:

- Sirenes citis
Delphino iunctis vehiculis, hippocampiſque aſperis.

Nam iſta ſunt Nævij, cui tribuunt Mſsi. ubi legitur, *Nevius Sereno Circes*: vel, *Nevius Sireno cicer*: vel, *Nevius ſi renocitur.* Et exſtant quoque Næviani nominis veſtigia in editt. antiquis, quæ habent, *aterna uſus ſcire nocitur.* Nam duæ principes ſyllabæ factæ ex αἰθίες, quod ad præcedentem Menandri locum pertinet. Vltima vero ſyllaba *na*, & ſequens vox *uſus* corrupta ſunt ex *Nevius.* Quod ad proxima, Scaliger ex *Si renocitur* fecit, *Sirenes citis.* Sed quomodo hæc cum ſequentibus cohærent? Nam quid Sirenibus cum Neptuni & Nereidum vehiculis, quæ delphino ac hippocampæ juncta eſse dicuntur? Præterea non temere Nonius omittere ſolet nomen fabulæ: quod iccirco in monſtroſâ illa lectione latere arbitror. Et putavit idem Hadrianus Iunius, qui legit: *Nevius Sirene, Itur d lphino cinctis* &c. Sed metrum requirit, ut ante *Delphino* ſit jambicus. Nam ſequitur trochaicus quadratus catalecticus. Quare ex *Si renocitur* (pro quo in Mediolanenſi editione eſt *Scire noſcitur*) lubens eliciam, *Sirene, Citis*: vel *Sirene, Ocius.* Imò quid ſi ſcribamus *Sirene, Ociter.*

Solùm

Solùm obſtat, quod Feſtus negat, *ociter* eſſe in uſu, ſed *ocius* & *ociſſimé* Verùm veteres fortaſſe, uti Nævius, καὶ οἱ ὁμήλικες, ita tranſtulere Græcum ὠκέως. Sanè nihil adferri poſſe arbitror, quod propiùs abſit à veteri ſcripturà, quàm *Sirene, ociter*, ab illis, *Si renocitur*, vel *Sireno cicer.* Vt fortaſſe ſcripſerit Nævius:

- Ociter

Delphino iunctis vehiculis, hippocampiſque aſperis.

Quamquam nec illud *iunctis* controverſiâ vacet. In Mediolan. eſt *cunctis:* à quo nihilo magis abit *cinctis*, ut eſt in editionibus aliis. Neque damno. Nam fortaſſe ſermo fuit de delphinis claſſem Achivam deducẽtibus Troiam, vel inde reducentibus; uti fit in verbis Andronici, quæ tanquam Nævii hîc adferuntur. Hæc ſententia ſi placet, *vehiculum* pro navi ponetur, more Græcorum, qui ὄχος, & ὄχημα ſimiliter uſurpant: uti ex Æſchylo ac Euripide probat Muretus lib. 1. Var. cap. XI. Qua de re etiam Vir Nob. Franciſcus Nanſius, præceptor meus, notis in Nonnum.

ALCESTIDE.

Corpore pectoréque undique obeſo,
Ac mente exſenſa, tardigemulo
Senio oppreſſum. -] Nævio quidem tribuitur in Nonii codd. vulgatis: ſed Lævii eſſe, dubitare non ſinunt meliores Agellij codices, quos Torneſiana ac Stephanica editio expreſſit. Vide eum lib. undevigeſimo cap. VII. Verſum ſecundum ita emendo, ut anapæſticus ſit:

Mente exſenſa, tardique genulo.

Tardique genulo pro *tardigenuloque*: quomodo Lucilius *deque petigo* dixit, pro *depetigoque.* Nam *petigo* Latinum non eſt, etſi id Nonius putarit, Luciliano hoc deceptus. Similia quoque apud Lucretium, *perque plicatis*, & *ſeque gregari*; item apud Auſonium, *Matrique cida Nero.* In libris nonnullis legas *tardigemulo.* Sed malo *tardigenulo.* Nam eſt hic deſcri-

deſcriptio ſenectutis, cui tardus eſt genuum ac pedum motus, contrà quàm juventuti. Vnde Maro in quincto:

Ille pedum melior motu, fretuſque inventâ:
Hic membris & mole valens, ſed TARDA *trementi*
GENVA *labant.*

Et Homerus Il. Δ.

Ὦ γέρον, εἴθ', ὡς θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισιν,
Ὥς τοι γούναθ' ἕποιτο, βίη δέ τοι ἔμπεδος εἴη.

*

Oblitera gens] Et hoc, & quæ porrò ex Agellio adferuntur, ea Lævii eſſe, indidem cognoſcimus.

*

Fortè, dubitanter] Nec Cicero reformidat, *Siquis fortè miratur.* Similiterque uſurpat præcedente *ne*, *ſi*, vel *niſi*. Sed non ἁπλῶς dixiſſet, *forte redibit*, pro *fortaſſe*. Quomodo Lævium locutum arbitror. Atque hoc fuerit, quod in eo, tanquam inſolens, obſervat Noctium Atticarum ſcriptor.

DANAE.

*

Pag. 40. *Eam nunc eſſe inventam opprobrii compotem ſcis.*] Ita Aldina. Scribe:

Eam nunc eſſe inventam opprobrij compotem
Scis - Vel cum Mercero. *probri compotem.* Nam in nonnullis *propriis* legitur.

*

Excidit orationis omnis confidentia.] Poſt *Excidit* diſpeſce.

*

Animi iubeo fonte lavere nemini manum.] In Aldina, & aliis, eſt *memini*, quod rectum. At pro *animi iubeo fonte* legebat Grotius, *Auri fulvo fonte*: quod probo. Nam favet emendationi fabulæ argumentum, cùm ex Danaë ſit: nec ea verſui repugnat, qui ſenarius eſt.

Etiam

Digitized by Google

*

Etiam minitas? mitte ea, quæ tua ſunt magis, quàm mea.] Ita conſtanter vett. libb. etſi Delrio τὸ *ea* omittat: quod corruptum videtur ex *eia*. Nam trochaicus quadratus erit:

Etiam minitas! eia mitte, quæ tua ſunt mage, quàm mea.

*

Quia ut quiſque eſt meritus, præſens pretium pro factis ferat.] Ita eſt in Ald. & aliis. Sed metrum exigit,

Quin ut quiſque e. m. &c.

Vel traiectis vocibus ſcribe:

Quia quiſque, eſt ut meritus, p. p. p. f. f.

*

Contemplo placidè formam & faciem virginis] Verba ſunt Iovis Danaen ſpectantis. Scripſit verò Nævius: - *& faciem virginis Duelle*, id eſt bellæ. Paret id ex gloſſis Fornerianis. Sed illud *Duelle* omiſsum fuit, ſive à librario ob imperitiam; ſive ab Nonio ipſo, quia nihil faceret ad præſens inſtitutum.

*

Pag. 42, *Omnes formidant homines eius valentiam.*] De Iove dictum puto. Scribe autem - *eiu' valentiam.*

DVLORESTE.

*

Caperata fronte. Non eſt Nævii, ſed Paccuvii, cuius eſt iſte verſus in Duloreſte:

Voce ſuppreſsâ, caperatâ fronte, vultu turbido.

Qui Nævii eſse putarunt, eo decepti ſunt, quòd Varro, cùm Nævium antea laudâſset, hæc poſtea ex Duloreſte adducat. Inde enim hæc etiam Nævii eſse crediderunt. Atqui fabulam nominare Varro contentus fuit: quia, præter Paccuvium, Duloreſten nemo ſcripſiſſet. Sanè quanto hoc veriſimilius, quàm, Varronem memoriæ errore

errore pro Paccuvio Nævium dixiſſe; aut ab utroque ſcriptam Duloreſtem, ab utroque item hæc verba ibi dicta eſſe.

HECTORE.

*

- Lætus ſum

Laudari me abs te pater laudato viro.] Verba ſunt Hectoris ad Priamum. Scribe vero, ut trochaicus ſit,

Lætu' ſum, laudari me, pater, abs te laudato virô. Vel, *Abs te laudato, pater, viro.*

*

Proficiſcente tunc ipſos adoriant, &c.] De hoc dicemus in incertæ tragœdiæ apud Nævium fragmentis.

IPHIGENIA.

*

Paſſo vel hoc vicinum aquilone hortum fer foras.] Ita eſt in Mssis, etiam edit. Aldinâ, Mercerianâ, aliis. Hadrianus Iunius legit, *Paſſo velo vicinam aquilone horiam fer foras.* Lipſius autem, *aquilone orto.* Delrio nondum liquebat. Mihi planè videtur pro *vel hoc*, legendum *velo ob*, proq; *hortum, portum.* Nempe hoc pacto: *Paſſo velo ob vicinũ aquilone portũ fer foras.* Qui eſt iambicus octonarius brachycatalectus. At trochaicus fiet, ſi *Et*, vel *Te* præmiſeris. *Ob vicinum portum*, dixit pro *ad portum*; uti Ennius.

Ob Romam noctu legiones ducere cœpit.

Vide Feſtum in *Ob. Aquilone* valet *flante Aquilone.* Sic Seneca Hercule Oeteo:

Qua templa tollens ara Cenæi Iovis
Auſtro timendum ſpectat Euboicum mare.

Hoc eſt Auſtro flante. Item Thyeſte:

Ac mare intortum timuere nautæ,
Quod rapax Auſtro revomit Charybdis.

e 4 Ita

Ita eum locum emendo, ubi vulgò *rapax auſter*. Etiam pro *intortum* repoſuêre *in portu*. Nam, inquiunt, nihil illud eſt novi, ſi intortas Charybdis undas timeant nautæ: ſed demum, ſi in ipſo portu Charybdin extimeſcant. His non melius reſpondere poſſumus, quàm verbis Senecæ, qui auctor eſt, non ſemper timeri Charybdin; verùm ſi Auſter civerit tempeſtatem. Verba eius ſunt conſolatione ad Marciam: *Charybdin dico, quamdiu ab auſtro vacat, quietam: at ſiquis inde ventus ſpiravit, hiatu magno profundoque navigia ſorbentem.* Nec aliâ luce ad locum tragici illius opus.

LYCVRGO.

*

Vos qui regalis corporis cuſtodias
Agitis, ite actutum in frundiferos lucos, ubi
Ingenio arbuſta nata ſunt, non obſita.
Ducite eò cum argutis linguis mutas quadrupedes] Verſu ſecundo ſcribe *agitis*. Pro *frondiferos* in Med. & apud Maium eſt *frondifluos*. Illud *ubi* ab Mſsis & vett. editt. abeſt. Pro *nata* in vett. editt. ferè eſt *vineta*, niſi quod in Med. *vinata*, quod, unâ extritâ literâ, ex *ubi nata* corruptum mihi videtur. Sed *ubi*, quod in alienum commigravit locum, poſt *lucos* reduci debet. Verſus extimus ex alio Nonii loco eſt; nec videtur cum ſuperioribus cohæſiſſe ἀμέσως: ſed potius τὸ *ducite* clauſerit jambicum, hoc pacto:

- Ducite
Eò cum argutis l. m. q.

*

Alij ſublime alios ſaltus illicite, ubi
Bipedes volucres lino linquant lumina.] Novio tribuit Ald. Sed Med. Nævio, & ſimiliter Ms. Rectè. Nævius enim eſt, qui Lycurgum ſcripſerit; ut ex tot aliis fragmentis videmus. Pro *Alij* in vett. libb. eſt *Alis*: quod non debuit mutari. Nam *alis* vocat alatores: uti in venatione Maro IV Æn.

Dum

Dum trepidant alæ, ſaltuſque indagine cingunt.

Vbi ſic Servius P. Danielis (nam in Fabriciano hæc deſiderantur) *Quidam cum veſtigatoribus alatorum mentionem inductam accipiunt. Nam indaginem veſtigatorem ipſum tradunt: aliàs* (ſcribe *alas*) *verò alatores, qui dextra & ſiniſtra plagarum ſublatâ voce prohibent feras exire.*

*

Vt in venatu vitulantes ex aviis
Locis nos mittant pennis decoratos feris.] Pro *ex aviis*, quomodo legit Scaliger, *ex ſuis* eſt in Mſsis, & editt. antiqq. etiam apud Maium. Alterumque illud reſpuit metrum. Nam falluntur, qui putant, ut à μόσχος eſt μοσχιᾶν, ita à *vitulo* eſſe *vitulari*: cùm ſit à dea *Vitula*, eorum præſide, qui amant vivere, hoc eſt lubentiis diffluere: unde & nomen. Eſt enim ὑποκοριστικὸν à *vita*. Iccirco in derivato eius primam produxit quoq; Ennius apud Feſtum:

Habet is coronam vitulans victoria.

Verſu ſeq. pro *locis* cum Mercero malim *lucis*. Nam anteceſſit:

- ite actutum in frondiferos lucos -

Etiam *pennis* malo, quàm (uti eſt in vett. libb.) *pœnis*. Nam de avibus ſermo eſt: ut illa oſtendunt,

- ubi
Bipedes volucres lino linquant lumina.

Propterea non audiendus Delrio, qui agi putat de Pœnis feris, hoc eſt leonibus, tigribus, aliiſque animalibus efferis; qualia tellus Africa magno numero producit. Et quàm parùm veriſimile eſt, Thraciæ feras vocari Pœnas, quia Numidicis ſint ſimiles feritate, magnitudine, multitudine? quod apud eundem Delrium legas.

*

Longè latéque trans noſtros fervere.] Ex inſcriptione fabulæ veriſimile fit, dici iſta à Lycurgo, Thraciæ rege: ac propterea commodè emendabat H. Grotius: *Longè lateque Thraciâ noſtros fervere. Thraciâ* pro diſſyllabo cenſetur.

*

Pag.43. *Ignot c iteris ſumus. tute ſcis-*] Scribe, *Ignoti i. ſumu'*. Niſi poſt *ſumus* malis diſpeſcere, ut finis ac principium ſit trochaici.

*

Sed quaſi amnis cis rap.t, ſed tamen inflexa flectitur.] Ità eſt in Mſsis, & edit. Ald. atque aliis. Sed quid eſt *inflexa flectitur?* Scribe cum Mercero *in fluxu*. Quia verò Nonius hinc probat, *amnis* in feminino inveniri; neceſſe eſt pro *rapit, rapida* ſcribamus. Sed neque ſic ſatis ſanus erit locus. Nam quid eſt, *cis rapida?* aut quid ſibi vult illud *ſed* iteratum? Suſpicor illud *cis* corruptum eſſe ex *cum*, vel *ſi*: *ſed* verò, ſive (ut in vett. libb. ſcribi ſolet) *ſit*, factum ex *'ſt*. Vt ſcripſerit Nævius:

- Sed quaſi
Amnis cùm rapida 'ſt, tamen in fluxu flectitur.

Vel *cis* ex poſterioris ſyllabæ in *amnis* ſimilitudine irrepſerit: *ſed* item ex geminatione principis vocis: ut ſit trochaicus ἀκέφαλος:

- Sed, quaſi amnis rapida, tamen in fluxu flectitur.

*

Pallis, patagiis, crocotis, malatiis, mortualibus-] In Venetâ Pincij eſt *malaciis mortalibus*.. Quaſi ſignet Nævius, habitus molles, quibus malaciſſantur animi mortalium, ſiue qui malaciam ſuadent, ut loquitur Plautus Bacch. Act. I. Sc. I. *Quid eſt, quod metuis, ne tibi lectus malaciam apud me ſuadeat.* Aliqui pro *malaciis* legunt *manicis*. Sed non ſolent librarij in vulgariæ vocis locum ſubſtituere rariorē. Potius itaque, ſi *malacia* diſplicet, *malacis* legam, quomodo *pallium malacum*, ibidem dixit Comicus.

*

Quaque incedunt, omnis arvas obterunt.] In vett. libb. eſt, *Nevius Lycurgo lib. II. Quoque incedunt.* Quare pro *lib. II:* cum Mercero ſcribe *Liberi*. Præterea pro *quaque*, non *quaqua* cum Mercero, ſed *quacunque* ſcribo. Vt ſit trochaicus:

Lib:ri, quacunque incedunt, omnis arvas obterunt.

Ita

Ita enim locus ille diſtingui debet, quia *arvas* ſive arva *Libiri* dixit pro vinetis,quomodo Sillius in ſeptimo ait,

Vitiferis latè florebat Maſſicus arvis.

Hoc igitur vult Nævius, quaquà iter eſt, vineta omnia excisa fuiſſe ex mandato Lycurgi: quam rem ſub fabulæ involucro narrat Homerus Iliad. Z. 130. Hiſtoriam ipſam adfert ibi Euſtathius, uti & Plutarchus De audiendis poëtis.

*

Pergite thyrſigeræ Bacchæ modò

Bacchico cum ſchemate.] Nil opus dividere, cum ſit trochaicus quadratus catalecticus.

*

Proin Dryante regem prognatum patre

Lycurgum cette.] Ita præclarè Hadrianus Iunius correxit, cum priùs legeretur pro *induſtria*. Homerus Iliad. Z.

Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ Δρύαντος υἱὸς κρατερὸς Λυκόοργος.

*

Pag 44. *Sine ferro pecua manibus ut ad mortem meant.*] In ſenario hocce, & Mssi, & edit. Med. Ald. aliæ, etiam Iun. Maius,habent *pecuda*. Neque, cur in *pecua* mutaret Mercerus,cauſſæ aliquid erat. Nam & *pecua*, & *pecuda*,dixiſſe antiquos,tum Nonius dicit, tum exemplis docet.

*

Altè iugatos angues in ſeſe gerunt.] Rectè emendant *iubatos*. Quomodò & Plautus Amphit. Act.v. Sc. 1,

Devolant angues iubati deorſum in impluvium duo.

Valerius Flaccus in dracone,aurei velleris cuſtode,eaſdé, nunc *iubas*,nunc *criſtas* vocat.At falluntur,cùm corrigunt, *in ſinu gerunt*. Nam fabulæ argumentum facit, ut credam, ſermonem fuiſſe de deabus,quæ furorem conciliaverunt Lycurgo,poſt vites exciſas. Illis autem, non tam in ſinu ſerpentes ſunt,quam eſt

- tortâ caput angue revinctum:

ut loquitur Varro Atacinus. Potiùs igitur pro *in ſeſe*, quod eſt in omnibus libris, cùm Scriverio ſcribe,

infeſta. De Lycurgi furore nota res cum è fabulis, tum illo Comici Captivis, ubi tres iſti inſaniâ nobiles conjunguntur, *Alcmæo, atque Oreſtes, & Lycurgus.*

*

- Cave, ſis, tuam

Contendas iram contrà cum ira Liberi.] Verba ad Lycurgum fiunt; ſed irrita: quo nomine & pœnas luit. Nam (ut Servij utar verbis) *dum, contemnens Liberum patrem, vites manu ſuâ ſemper abſcinderet, immiſſo a Libero furore, ipſe ſibi crura ſuccidit.*

*

Suave ſummum melos.] Ita Mſsi, & editt. vett. Sed ſcribe *ſuaviſſimum*: vel potiùs *ſuaviſonum.* Nam id tragicum magis. Nec in altero proclivis adeò error fuiſſet, cùm ferè immutent librarij, quæ minùs vulgata; ut omnes ſciunt.

*

Ne ille mei feri ingenij atque animi acrem acrimoniam.] Ita libb. vett. Quidam pro *feri*, malunt *fert*, ne verbum deſideretur. Sed nihil opus eo mutato. Neque enim Nonius ſententiam integrè adduxit. Apud Iunianum Maium pro *ille* eſt *illa*. Sed rectum eſt *ille*. Nam verba ſunt Lycurgi reſpondentis ad iſta verba:

- Cave, ſis, tuam

Contendas iram contrà cum ira Liberi.

Ille igitur eſt *Liber*. Non vanè verò Lycurgus ſibi tribuit acrem ingenii acrimoniam; quando & ſimiliter dixit Maro:

- Acri quondam regnata Lycurgo.

Quod Servius interpretatur *ſævo & cruento.*

*

Iam ibi nos duplicat advenientis timos Vapoſque] Ita eſt in Mss. & vett. editt. niſi quod in nonnullis pro *ibi* eſt *ubi*, & pro *vapoſque* eſt *Panos*, quod quoque eſt apud Iunianum Maium. Ac placuit hoc Hadriano Iunio, ut ſignetur

ſignetur timor Panicus. Sed impenſe placet emendatio Hugonis Grotij:

Iam vim in nos duplicat adveniens ignis vapos.

Hoc eſt fumus de facibus Eumenidum ingruens. Videntur enim eſſe verba Lycurgi, cùm à Furiis inceſſeretur.

*

Vt videam Vulcani operâ hæc flammis fieri flora.] Fortaſſe & iſta à Lycurgo dicuntur, cùm videret omnia Eumenidum tædis ſplendeſcere. Nam id valet *florum fieri flammis.* quomodo & Lucretius dixit in quarto:

Bina lucernarum florentia lumina flamis.

Nec ea eſt tralatio à plantis, uti Lambinus putabat; ſed imitatur Homerum, qui ſimiliter dixit ἄνθος πυρός. In Aldinâ pro *flammis* eſt *flaminis*: ſed corrupté. Quid ſi autem dicamus, illud *flammis* irrepſiſſe ex gloſſemate? Nam quid aliud eſt *Volcani operâ*, quàm *flammis?* Sed de hoc non magnoperè contendo. At *fimbriis*, quod pro *flammis* reponit Hadrianus Iunius, planè admitti non debet. Quippe, judicio noſtro, ut alibi ſæpe, ita hic quoque hiatus eſt in Nonio: qui cùm docuiſſet, quid *fimbriæ* forent, & veterum id comprobâſſet exemp'is, ſubiecit poſtea, ut iidem *florum* dixerint pro *floridum*, quod Nævij teſtimonio oſtendit. Et puto idem probârat ex Accio, & Paccuvio, quorum uterque ſimiliter dixit *floros crines*; ut ex fragmentis hiſce diſcimus.

*

Dic quo pacto eum potiti, pugnâ, an dolis?] Metrum requirit,

Dic, quo pacto potiti eum? pugnâ, an dolis?

*

Nam ut ludere lætantes inter ſe vidimus
Propter amnem creterris ſumere aquam
Ex ponte.] Num trochaici fuere tales, vel ſimiles?
Namque ludere ut lætantes inter ſeſe vidimus
Propter amnem, crateris aquam de ponte ſumere.

An verò iambici potiùs?

-- Nam ut ludere
Lætantes, ſe inter, propter amnem vidimus,
Crateris ſumere aquam ex ponte.

Quòd malim, quia minus à libris abit. *Aqua* ſive *acua* triſyllabon eſt, uti apud Lucretium; cui & *relicuus* quatuor ſyllabarum eſt. Id qui non attenderunt, putarunt priorem in *aqua* à Lucretio produci. Et inventi ſunt, qui id ratione originis factum putarent, quia *aqua* dicatur, tamquam *à qua* ſint omnia; ut Thaleti viſum. Sed quis non potiùs credat, *aqua* factum eſſe ex *ἀ χοά*, quomodo *temetum* eſt ex *τὸ μέθυ*, & ex *ὁ χλὼ* factum *ocha* vel *aucha*, poſterioris ævi vox. Gloſſ. vett. *χλὼ, Auca, anſer.*

PROTESILAO.

Pag. 45. *Gracilentis colorem, dum ex hoc gracilens fit.*] In Ald. ac aliis vulg. editt. & apud Maium eſt,

Ennius Proteſilao, demia gracilentis colorem, dum ex hoc gracilens fit.

In Med. *dsmus gracilens fit.* Lego: Ennius Proteſilaodamia: *Gracilentis colorem.* Idem: *Ex hoc gracilens fit.*

*

Eunt, irruunt, cachinnos, ioca dicta riſitantis.] Pro *eunt* Mercerus ex vett. libb. *ineunt* edidit. Vnde reſcribo, *in eum.* Etiam *riſitant*, ob ductuum ſimilitudinem, corruptum cenſeo ex *uſitant*, quod obſoletum pro *uſurpant*: ſed nihil uſurpatius eius verbali, quod eſt *uſitatum.* Sic igitur, & ſententiæ, & numeris, reddo,

In eum irruunt cachinnis: ioca, dicta, uſitant.

*

Complexa ſomno corpora operiuntur, ac ſuavi quie dicantur.] Diſpeſce poſt *quie.* Quid ſi autem pro *dicantur* ſcribamus *rigantur?* Nam *artus ſomno rigari*, paſſim dicunt poëtæ: vel ſcribe *Dantur*: quod Scriverio placet, & minùs abit è veteri ſcriptura.

TRAGOEDIIS INCERTIS.

*

Pag. 46. *Dictator ubi currum inſidit, pervehitur uſque ad oppidum.*] Fortaſſe pro *inſidit* ſcripſerat *inſidet, inſedit, inſilit*, vel *inſilijt*.

*

Eccum, venire video, ferme iniuria.] Etſi vox extrema videri poſſit ſuſpecta (nam fortaſſe *interea*, vel *in curia*, vel ſimile quid, apud Nævium fuit) tamen non puto de hoc, vel aliis eius farinæ, laborandum, ubi etiam inſcriptio, atque argumentum fabulæ, neſcitur: quæ ad veram lectionem ſæpe ducunt.

*

Neminem vidi, qui numerò ſciret, quique ſcit id eſt opus.] Poſt *ſciret τὸ qui*, quod in vett. etiam libb. legitur, furcillandum, ſcribendumque, & metro, & ſententiâ jubente, *Qua ſcire eſt opus*: vel, *quod ſcito eſt opus*. vel ſi quis illius *qua*, ob librorum autoritatem, haberi rationem velit, ſcribat, *qua quæſito opu' ſt*.

*

Simul alius aliunde rumitant inter ſe.] Lego -- *Simul alius aliud rumitant Inter ſe* - Sive, ut ſenarius ſit, *Simul alius aliud inter ſeſe rumitant.*

*

Namque nullum peiùs macerat humanum,
Quamde mare ſævum, vires cui ſunt magnæ,
Topper confringent importunæ undæ.] Pro *confringent* in Ald. eſt *conſtringent*: ſed alterum illud eſt in Mediol. & Farneſiano. Etiam *Quamde* diſertim eſt in eodem Farneſiano. nec mutari debet. Feſtus: *Quamde pro quàm uſos eſſe antiquos, cùm multi veteres teſtimonio ſunt, tum Livius* (forte Ennius) *in primo,*

Iupiter! ut muro fretus mage, quamde manus vi:
Et in ſecundo,

Quamde tuas omnis legiones ac popularis:

Et Lucretius,

Clarus ob obſcuram linguam magis inter inanes,
Quamde graves inter Graios, qui vera requirunt.

Ita Lucretii ille de Heraclito locus etiam in membranis noſtris ſcribitur. Et ſimiliter quibus Pontanus, ac Marullus, poſteaque Victorius, uſus fuit: ut alias aliorum mittam. Porrò in his, ſive Nelei, ſeu Nævij, aut Livij verſibus, nihil mutabat Scaliger, niſi quod pro *nullum* mallet *neilum*, hoc eſt nihilum. Ita *humanum* abſolutè ponetur pro *hominibus*, ut *publicum* dicimus pro *republica*. Quod verò Saturnios eſſe verſus Scaliger cenſet; id etſi fortaſſe verum eſt; tamen nec operosè trochaicos concinnes iſtiuſmodi:

- Namque neilum humanum peius macerat
Quamde mare ſævum: vires cui magna topper confragent
Importuna unde -

Confragent pro *confringent*. Nam ut pro *pango*, *pago*, unde *pepigi*, & *pagina*; ſic pro *frango* dixere *frago*, unde *fregi*, & *fragilis*. Fortaſſe etiam verſu primo excidit *genus* ob ſimilitudinem cum voce *peius*, ut legi debeat,

- Namque neilum peius genus humanum macerat,

Vel *humanum* corruptum eſt ex *hemonem*, quomodo Ennius *hominem* vocat. Vt ſenarij ſint tales:

Namque nihil ullum peius hemonem macerat,
Quamde mare ſævum: vires cui magna ſient,
Topper confringent importuna unde -

Sunt verò hæc expreſſa ex iſtis Homeri Od. Θ. 139.

Οὐ γδ' ἔγωγέ τι φημὶ κακώτερον ἄλλο θαλάσσης
Ἄνδρα τε συγχεῦαι, εἰ καὶ μάλα καρτερὸς εἴη.

Vnde ex veteri Odyſſea eſſe, cenſet Scaliger. Ac putabat doctiſſimus & amiciſſimus Scriverius, eopſe carminis genere expreſſum fuiſſe à Livio poeta, hoc pacto:

Nam neque ningulum peius macerarct hemonem,
Quamde mare ſævum, vires cui ſunt magnai,
Topper confringens importunai undai.

Ningulum pro *nullo* veteres uſurpaſſe, Feſtus ex Marcio vate antiquiſſimo, ſive Ennio probat. Vnde gloſſam pro antiquâ

antiquâ & germanâ lectione irrepſiſſe arbitratur. *Neque ningulum* igitur valet *res nulla*, more Græcorum, quibus negatio geminata vehementius negat. Poſterior in *mare* porrecta eſt ob triemimerim: cuiuſmodi non pauca occurrunt. Vnum obſtare huic eius coniecturæ videbatur, contumax inquam ſyllaba in *macraret*. Nam meliores Grammatici parum morantur Priſcianum ſive Fannium, Peiegeſios interpretem, longéque minùs Macrum, infimæ vetuſtatis poetaſtrum: Ovidij quoque,& Calphurnij verſus, quibus princeps ſyllaba corripi putatur, corruptos eſſe oſtendunt. Quare pro *macraret* aliud ſubſtitui debebit: fortè *mactaret*, quomodo *mactare malo*, item *mactare infortunio* dixit Plautus.

*

Hectore proficiſcente tunc ipſos adoriant, nequis hinc Spartam ferat nuncium.] Priſcianus meus Mſus diſertim habet, *Nævius in Hectore proficiſcente: Tum ipſos adoriant, nequis hinc Spartam referat nuncium.* Et ferè eſt, ut hanc germanam eſſe lectionem credam. Ita non *Hectora* ſolùm, ſed etiam *Hectora proficiſcentem* ſcripſerit Nævius. Sed quis veterum hanc fabulam præterea laudavit? aut quem Græcorum ita inſcripſiſſe videmus? Et in antiquâ Venetâ anni cIↃ cccc LXXVI legitur hoc pacto: *Nævius in Hectore: Proficiſcente tum ipſos adoriant.* Vnde colligo, ita ſcripſiſſe Priſcianum: *Nævius in Hectore: Proficiſcentes tum ipſos adoriam.*

*

Atque priùs pariet locuſta Lucam bovem.] Diximus de hoc inter ea, quæ ex incerta ſunt Ennii tragœdia.

*

Porrò ex hiſce, quæ hîc incertæ Nævij tragœdiæ tribuuntur, quædam nihil minùs, quàm tragœdiam, ſapiunt: uti iſtud,

Liberâ linguâ loquemur ludis Liberalibus.

Item:

Riſi egomet caſabundum ire ebrium.

Et

Et alia quædam. Sed non difficile fuerit eorum in locum ſubſtituere alia hîc intacta. Vti iſtud apud Feſtum in Stuprum:

- Seſeque ij perire mavolunt
Ibidem, quàm redire cum ſtupro ad ſuos
Populares - Item:
Sin illos deſerant fortiſſimos viros,
Magnum ſtuprum tum populo fieri pergitis.

Ita uterque locus legendus mihi videtur. In verſu poſtremo, metro ita exigente, poſt *ſtuprum* revocavimus particulam *tum*, quæ ob ſimilitudinem ſyllabæ præcedentis exciderat. Poſſis & ſcribere hoc pacto:

- Sin illos deſeritis fortiſſimos viros,
Magnumque ſtuprum populo fieri pergitis.

Aliqua etiam alia legas in fragmentorum collectione, quam Stephanorum induſtriæ debemus. Sed maior illorum pars Bello Punico eius videtur tribuenda. At vix dubito, quin ex tragœdiâ aliquâ petitus ſit ſenarius iſte, quẽ invenio apud B.Hieronymũ in epitaphio Nepotiani:

Pati neceſſe eſt multa mortalem mala.

Etiam video à Servio Petri Danielis in tertij Æn. verſ.x. adduci illuſtrem locum de *uxoribus Æneæ & Anchiſæ illum* (*Ilium* apud Servium cum Scriverio noſtro lege) *relinquentibus*. Eſt verò iſte: *Amborum uxores noctu Troia de exibant, capitibus opertis flentes ambæ, abeuntes lacrumis cum multis.* Quæ ſi è tragœdiâ aliquâ ſunt, ſenarij fuiſſe videntur. Sic enim nullo negotio redigas:

Amborum uxores noctu exibant Troade,
Capitibus opertis, flentes ambæ, lacrumis
Cum multis abeuntes -

Sed quid prohibet, quo minus fuerint verſus Saturnij? ut ita ſcripſerit Nævius:

Amborum uxores noctu Troiad exibant,
Capitibus opertis, flentes ambæ, abeuntes
Lacrumis cum multis.

Troiad pro *Troia*, ob ſequentem vocalem quo de more dicimus in commentariis de L. L. Sunt verò verſus Saturnij, non politiores iſti, qualis iſte,

Dabunt malum Metelli Nevio poetæ :

(Nam huiuſmodi vix inveniri apud Nævium, ſcribit Atilius Fortunatianus) ſed ex rudioribus, ubi, ut idem Fortunatianus ait, *non obſervatâ lege, nec uno genere cuſtodito inter ſe verſus, præterquam quod duriſſimos facerent, etiam alios breviores, alios longiores inſerebant.* Nempe, ut elegantiſſimus Grammaticorum, Terentianus Maurus, ait,

Rudem ſonum ſecuti,
Vt quæque res ferebat,
Sic diſparis figuræ
Verſus vagos locabant.

Quod eò monere viſum, nequis credat, verſus iſtos Nævij aliter eſſe tornandos, ut paribus fluant intervallis. Quod ſi iſti verſus Saturnii ſunt, jam dubium non erit quin & iſta ſint, non ex tragœdiâ, ſed bello Punico, quod totum Saturnio carmine ab eo ſcriptum fuiſſe, teſtatur Pompeius in *Saturno*. Atque hacpropter in Collectione ſuâ tragicorum fragmentorum ea omiſit Scriverius. Qui & illud acutè perſpexit, cùm opus Nævii (quod ipſe unico ac continenti volumine expoſuerat) in ſeptem libros fuerit diviſum à C. Octavio Lampadione, referente Suetonio de illuſtribus Grammaticis: verba iſta à Servio adducta videri è primo belli Punici. Atque hoc firmabat alio eiuſdem poetæ loco, qui proximè ab iſto abfuiſſe videtur, ac ab eodem interprete Virgiliano adducitur in 11 Æn. ſub finem. *Nævius*, inquit, *Belli Punici primo de Anchiſa & Ænea fugientibus hæc ait :*

Eorum ſectam ſequuntur multi mortales.

Et,

Multi alij è Troia ſtrenui viri.

Et,

Vbi foras cum auro illinc exibant.

Hæc Servius, non ille vulgo laudatus, ſed ex membranis Fuldenſibus depromptus. Luculenta præterea teſtimonia in medium adducebat, quibus iſta non magnis intervallis ſibi invicem cohæſiſſe non vanè hariolabatur. De quibus ipſe aliquando ad Næviana illa fragmenta Belli Punici.

Atque hæc quidem dicta ſunto de fragmentis Nævij: ex quibus tamen aliqua fortaſse fuerint Q. Novij, Atellanarum ſcriptoris: quod ſuis etiam in Marcellum Caſtigationibus jam olim obſervavit Michael Bentinus. Nempe tres iſti poëtæ, Lævius, Nævius, Novius, paſſim à librariis confunduntur: ut, ubi operis nomen omittitur, quid cuiuſque ſit, diſtinguere ſit perdifficile.

CASTI-

Digitized by Google

CASTIGATIONES ET NOTÆ
IN

M. PACVVII
Fragmenta.

ANCHISE.

*

Pag. 49. *In promontorium, cuius linguam in altum proiicit.*] Apud Agellium eſt *id promontorium.* Fortaſse *Ide* ſcribendum. Pro *linguam* vett. editt. habent *lingua*, ut rectum videatur *ligna.*

ANTIOPA.

*

Frendere noctes, miſera quas perpeſſa ſum.] Ita Ald. Sed *miſeras* eſt in Med. & apud Iun. Maium.

*

Fruges frendo ſolas, ac ſic probo re.] Non dubito, quin veram lectionem invenerim. Nam *ac ſic* (unde quidam *ſicco* eliciunt) traiectione literarum ex *ſaxi* corruptum eſt. At *probo re*, ſive, ut in Aldina eſt, *prabore* (pro quo alij *probo ore*, alij *probosè*) unius literæ appoſitione factum eſt ex *robore*. Malim & *ſolus*, quàm *ſolas*. Sic igitur ſcribe:

- *Fruges frendo ſolus ſaxi robore.*

Mirè emendationē hanc firmat Lucretij illud in primo:

- *Fruges quoque ſæpe minutas*
Robore cum ſaxi franguntur -

Et hoc Accii Troadibus: *Saxo fruges frendas.* Mira verò Nonii oſcitantia eſt, qui hæc adfert ut doceat *frendere* eſſe *cum gemitu, vel iracundia, miſerum aut minax ſonare.* Nã quid apertius, quàm *frendere* in hiſce exemplis pro *frangere* accipi?

cipi? Niſi fortè Nonij verba quædam interciderunt; quibus hæc à priori notione ſeparavit. Quod Nonij cauſſa credere malo. Etſi vix excuſationem mereatur, quem toties inſcitiæ inſcitiſſimæ peragere reum poſſint etiam mediocriter docti.

*

Sed cum animum attendo ad quærendum quid ſiet,] Vt ſenarius ſit, ſcribe; *Quid id ſiet.*

*

Flammeo vapore torrens terræ fœtum exuſſerit.] Eſt trochaicus quadratus: ut non videam, cur Delrio, cum metri diſpendio, trajicere malit, hoc pacto:

Torrens vapore flameo
Terræ fœtum exuſſerit.

Saltem *terrai* ſcripſiſſet, & verſus conſtitiſſet. *Flameum vaporem* dixit, uti Nævius Lycurgo,

Iam vim in nos duplicat adueniens ignis vapos.

Ita enim ibi legi debere, diximus.

*

ARMORVM IVDICIO.

*

Pag. 50. *Qui ſeſe adfines eſſe ad cauſſandum volunt,*
De virtute iis ego cernūdi do poteſtatem omnibus.] Non jambici ſunt, ut putarunt; verum trochaici quadrati: ſed prior eſt ἀκέφαλος.

*

Pro imperio agendum eſt, quis vetat, quiſve attollat?] Fortè *attolat* ſcribendum, ut ſenarius ſit. Nam veteres *tolo* dixere priori correptâ, unde præteritum *tetuli* & *tuli*, ac derivatum *tolero*. *Tulo* ſive *tolo* agnoſcit etiam Macrobius de differentiis & ſocietate Gr. L. Q. L. ubi & adducit illud ex Accij Andromeda:

Niſi quod tua facultas nobis tulat operam.

Sed

Sed ne ſic quidem commodam ſatis ſententiam elicias. Vide igitur, an non cum Grotio ſcribere oporteat:

Pro imperio agendum eſt; nequis attollat, veta:

Vel, quod non minus placet, *- nequis attollat, veto.*

Vt verba ſint Menelai ad Teucrum, cùm is fratris ſui Aiacis corpus vellet ſepelire. Sophocles Aiace Flagellifero:

ME. Οὗτος, σὲ φωνῶ τόνδε τὸν νεκρὸν χεροῖν
Μὴ συγκομίζειν, ἀλλ' ἐᾶν ὅπως ἔχει.
TEY. Τίνος χάριν τοσόνδ' ἀνήλωσας λόγον;
ME. Δοκοῦντ' ἐμοί, δοκοῦντα δ' ὃς κραίνει στρατοῦ.

*

Dic, quid faciam, quod me moneris, effectum da.] Rectè emendant, *dabo.* Mirum verò, errorem hunc omnes, & Mſſos, & editos, obſidere.

*

An quis eſt, qui te eſſe dignum, quicum certetur putet?] Verba Aiacis ad Vlyſſem.

*

Pag. 51. *- Prologo*

Nunc pœnitebunt, libant liberi grato ex loco.] *Prologo* aliqui ex *pro logo*, vel *pro ioco*; alij, ut Delrio, ex *prœlio* ſeu *prœlio* factum putant. Sed quid ſi dicamus, hunc locum citari ex prologo tragœdiæ? Vel hoc verum eſt: vel ſcripſerat Pacuvius *pro*, aut *pol*, cui occaſione ſequentium verborum *grato ex loco*, illud *loco* ex conturbatione ſcripturæ adhæſit. Idem Grotio viſum eſſe video: qui locum integrum præclarè corrigebat:

Pol nunc pœnitebunt, ſi ivit liber ignaro loco.

Sermo eſt de Aiace, qui cùm manus ſibi adferre ſtatuiſſet, locum ſolitarium huic rei quæſivit: unde ipſe apud Sophoclem ait:

Μολὼν δὲ χῶρον ἔνθ' ἂν ἀστιβῆ κίχω.

Ignaro autem *loco* dixit Pacuvius pro *ignoto*, quomodo & Tacitus loquitur, ac Servius ſimiliter interpretatur illud in decimo:

- Ignarum Laurens habet ora Mimanta.

ff Nam

*

Nam canis quando eſt percuſſa lapide, non tam illum appetit,
Qui ſe icit, quàm illum eum ipſum lapidem, quo ipſa icta eſt,
petit] Metrum requirit, ut ſcribas, *Qui ſeſe icit.* Malim & *eumpſe*, quàm *eum ipſum.*

*

Tu te deſidere mavis reſidem, nos hic eſſe in labore.] In Farneſiano cod. eſt,

Tu te deſidere mavis reſidem, at contrà nos hic eſſe in labore.

Sic verò legendum puto,

Tu te reſidere mavis deſidem,
At contrà nos hic eſſe in labore -

*

Nihilne ad te de iudicio armorum accidit?] Volebat Editor *armûm* cum Cicerone. Nam *Armorum* quidem ſi legas, ſenarius erit: ſed Tullius diſertim ait, hîc *armûm* pro *armorum* ſcriptum fuiſſe. Erit igitur jambicus ἀκέφαλος.

ATALANTA.

*

Regi ut memorabis, nunc regnũ potitur tranſmiſſu patris.] Ita eſt in omnibus libris. Sed ſententia jubet, ut *id* pro *ut* ſcribamus. Videtur etiam *qui* excidiſſe. Fortè igitur legendum,

Regi id memora, qui nunc regnum potitur tranſmiſſu patris.

*

Dubito quam inſiſtam viam, aut quod primordium
Capiſſam ad ſtirpem exquirendum.] Scribere metrum jubet, *Dubito viam quam inſiſtam.* Et lectionis eius veſtigium habemus in Mſsis, & vett. editt. ubi eſt, *dubito ad quam:* vel *dubitam quam*, quod & Merceriana retinet. Etiam in Mſsis legas, *exquirentem*, vel *exquirente.* Vt ſuſpicer ſcripſiſſe Paccuvium,

- *Aut*

- *Aut quod primordium*
Capiſſem ſtirpi exquirendæ.
Nempe alterum illud ex gloſſemate irrepſit.

*

Grandem atque atrocem coerce confidentiam.] Ita eſt in vett. editt. Sed in Mssis pro *grandem* eſt *gradere*: quod probo. *Coërce* diſſyllabon fit. *Coercere* (quod eſt in Mssis) reſpuit verſus: ac ne ſententia quidem admittit, ſi *gradere* legas, uti in iiſdem ſcribi diximus.

*

Mortem oſtentant, regno expellunt, conſanguineam
Eſſe abdicant.] Coniunge. Eſt enim trochaicus quadratus catalecticus. Etiam *oſtentant* ſuſpectum eſt. Pro quo rectius alij, *intentant*.

*

Omnes qui tanquam nos ſub regno ſerviunt,
Callent domi cum imperio metuere.] Scribe cum Mercero, *Callent dominûm imperia metuere*. Vel, ut ſententia ſit imperfecta, cum Scriverio lege,
Imperia callent donicum metuere -
Donicum pro *donec*, ἀρχαικῶς, uti & pueris notum.

*

Nil ſollicita ſtudio, obſtupida ſuſpenſo animo civitas] Malim,
Nil ſollicita, ſtudio obſtupida, ſuſpenſa animo civitas. Princeps vox abeſt ab edit. Med. Ald. & Iun. Maio. Sed eſt in Mssis, niſi quod in aliquibus *hil* pro *nil* legas.

*

Dolet pigétque magis magiſque, me conatum hoc nequicquam itiner.] Sic divide:
- *Dolet pigetque magis magiſque, me*
Conatum hoc nequicquam itiner -

*

Quæ ægritudo inſolens mentem attentat tuam?] Malim numerorum cauſâ,
- *Ægritudo quæ i. m. a. t.*

*

Super ſatis agere, ut ne mare animam occupes.] Ita eſt in Mſsis. etiam vett. edit. niſi quod in Med. pro *ne in* eſt *nive*. Ingenioſè verò, ſed liberiùs paullò, emendabat Hugo Grotius:

Satis ſuperque eſt hac: de re, ut ne in malis animum occupes. Octonarius eſt; ſenſu ſanè optimo.

*

Magna te, ut vereor, eloqui porcet pudor.] Hadrianus Iunius corrigit, *Magnus te, ut vereor.* Sed libris invitis, & abſq; e cauſſa. Nam hoc dicit poëta, pudore impediri, quo minùs magnificè de ſe loquatur. Sed in libb. vett. eſt *loqui* pro *eloqui*, ut fortaſſe ſcripſerit,

- Magna te, ut vereor, loqui porcet pudor.

Et videtur id numeri exigere. Attamen neque de nihilo eſſe arbitror, quod in codd. Mss. legas *Magnate*, prout & Merceriana expreſſit. Quid ſi id corruptum ex *mea gnata*, vel *mi gnate?* Vide igitur, an non ſic ſcripſiſſe Pacuvium, veriſimile ſit:

Mi gnate, vereor eloqui, porcet pudor.

*

Cùm incultos perveſtigans inrimarer ſinus.] In vett. libb. eſt *inrimare*. Sed metrum & ſententia, aut *rimarer* requirunt; aut *inrimat*; quomodo Accius Ilione dixit, *rimarem loca*.

*

Conſentire ac diſſentire partem da curſum æquiter.] Pro *partem* malo *partim*. Etiam *da curſum*, ſive, ut in aliis eſt, *da curſim*, & *da curſu*, corruptum puto ex *datur ius*. Vt ita ſcripſerit Pacuvius:

Conſentire partim, ac diſſentire, datur ius æquiter.

Niſi illud magis probes:

Conſentire ac diſſentire partim, dare ius æquiter.

*

Is veſtrorum uter ſit, ſignum cui datum eſt, cette.] Senarius ſit:

Is

Is veſtrûm uter ſit, ſignum, cette, cui datum 'ſt.

*

Extremum intra canterem ipſum prægradat Parthenopæum.] Scaliger in Conjectaneis è Tantalo citat. Sed vulgatis potiùs codd. credendum, cùm ſermo ſit de Atalanta. Idem Scaliger ſic legit:

Extremum intra campterem ipſum
Iam prægreditur Parthenopæum,

Sed in Mssis atque editis eſt *prægradat.* Scio apud Nonium eſſe *prægreditur.* Verùm cùm non non ſoleant librarij voces vulgarias mutare inſolentibus: videtur, non tam Pacuvius ex Nonio, quàm Nonius ex Pacuviano corrigendus exemplo. Quare potiùs legendum videtur:

- Extremum intra campterem
Prægradat ipſum Parthenopæum.

Prioris verſus defectus ſupplebitur, ſi cum Scaligero *iam* inſercias, ſive poſt principem vocem, ſive poſt *campterem.*

*

Et ſi metuo picta de plaga pallam.] Rectè Mercerus, *Et ſimitu,* quo pro *ſimul* uſi veteres, ut è Lucilio, ac Plauto, Nonius oſtendit. Malim etiam, *picta plaga pallam.* Nam plagam pro clavo veſtis accipi, Nonius ipſe adiecit.

CHRYSE.

*

Pag. 54 *Di monerint meliora, atque amentiam averruncaſſint tuam*] Ex iambico eſt,

Di monerint meliora, atque amentiam tuam
Averruncaſſint -

Monerint pro *monuerint,* etiam dixit Armorum judicio.

*

Hoc vide circùm ſupraque, quod complexu continet
Terram. id quod noſtri cœlum memorant, Graij perhibent æthera.] Vir quidam eruditiſſimus legit,

Hoc vide quod circumquaque ſuo complexu continet
Terram. Sed alterum illud comprobatur, partim, è vett. libb. etiam Ald. & antiquiore hac Mediol. partim Lucretij iſtoc, quod è Pacuvio expreſſit:

Denique tam tuere hoc circum ſupraque, quod omnem
Continet amplexu terram.

Sed verſu ſecundo verba illa *id quod,* furcillari patiar non invitus. Quippe quæ mihi Varronis, (unde hic locus depromtus) non Pacuvij ipſius, eſſe videantur. Et abſque ijs, meliores ſunt numeri.

*

Quicquid eſt hoc, omnia is animat, format, auget, alit, ferat,
Sepelit, recipitq; in ſeſe omnia, omniumq; idem eſt pater,
Indidémque eadem, quæ oriuntur, deintegro æquè eodem
occidunt.] Superiori fragmento hæc conglutinat Scaliger in Collectaneis. Ego potiùs cenſeo, hæc proximè cohæſiſſe alteri fragmento, quod in Pacuvij Chryſe legi, diſertim dicit Marcellus. Eſt verò illud,

Mater eſt terra, ea parit corpus, animam æther adiugat.

Et confirmat conjecturam noſtram ἀντίθεσις iſta, quòd uti in hoc fragmento terra dicitur mater; ita in altero, quod ei annectimus, æther pater appellatur. Etiam ubi editum hic ex libris nonnullis, *-format, auget, alit, ferat:* pro *ferat*, ſcribe *creat:* quod eſt in editione Ciceronis omnium antiquiſſima, ut Stephanicam, ac nuperam Gruterianam, cæteraſque prætercam Verſu extimo, cum Guilielmio malim, *eadémque oriuntur.* Etiam pro *æquè*, quod Scaliger repoſuit, magis placet *atque*, uti eſt in libb. omnibus.

*

Nam iſtis, qui linguam &c.] Seſquipes initio deeſt.

*

Pag. 55. *Eſt ibi ſub eo ſaxo penitùs ſtrata arena ingens ſpecus,*
Solis quæ exortu capeſſit candorem, occaſu nigret.
Illud incipio ſaxum tentans eſcendere verticem
In ſummum, deinde in omnis partis proſpectum aucupo.]
Ita hæc è tribus fragmentis connexuit Scaliger. De primo ſecundoque verſu laudo; etſi apud Nonium ſit *Saliſque*. De tertio vix probo, quod ſeſquipedem totum fulcien-

fulciendo verſui addiderit. Nam in cunctis Nonij libris legitur:

- Incipio ſaxum tentans ſcandere verticem.

Verſum impleveris, minuſque à veteri ſcripturâ receſſeris, ſi cum Scriverio legas,

Incipiſſo ſaxeum tentans eſcendere verticem.

*

Fugimus qui arte hac veſcimur.] Hugo Grotius legit, *qui aurâ hac veſcimur*. Idem hæc concinnè jungebat fragmento iſti, quod inferius adfertur, *oſſum inhumatum, auram æſtuoſam*, ut ſit trochaicus eiuſmodi:

Oſſum inhumatum, auram æſtuoſam fugimus, qui aura hac veſcimur.

Sed pro *arte hac* poſſis & cum Scriverio *aëre hoc*: quod minus abit ab *arte*.

*

Atq; ut promeruit pater, mihi patriam populavit meam.]
Planè ſcribendum,

Atque ut promeruit, pater, qui patriam populavit meam.

De Agamemnone verba facit Aſtymone ad parentem ſuum Chryſen, à quo ipſa Chryſeis dicitur. Spiſſus verò eſt Nonij error, qui *populare* hic interpretatur *conciliare ſibi amorem populi*. Nam quis neſcit, ut Agamemno depopulatus ſit Thebas Cilicias, ac Chryſeida inde abduxerit captivam?

*

Inveni opino eſſe optimum, Oreſtes ut heres ſit, ſed tamen.]
Ita eſt in Mſsis & vett. editt. Malim,

Id verò opino eſſe optimum, Oreſtes heres ut ſiet.

Sed quid magnopere Oreſtes ad fabulam Chryſeidos? Forte igitur melius Hugo Grotius:

Id verò opino eſſe optumum, ut reſtes here.

Attamen alicui fortaſſe non videbuntur penitus furcillanda eſſe verba, *ſed tamen.* Quare videamus, an aliter etiam medicina fieri poſſit. Sanè in Chryſeide agebatur, ut Agamemnon eam, Achillis & aliorum ſuaſu, reſtitue-

rit patri. Vide igitur, an ex iſtis verbis, *Oreſtes ut heres ſit ſed tamen*, paucis truncatis literis commodè eliciatur, *reſtituere ſit eam.* Nam *ſed* (pro quo *ſet* ſcribebant) ex *ſit* corruptũ. Ex *eam* verò *tam* fecere, undè cum apice ſuperimpoſito *tãm* vel *tãn* feciſſent, id literarum compendio pro *tamen* poſitum eſſe, creditum eſt. Præterea *eſſe*, quod antecedit, facili errore ex *iſti* potuit irrepſiſſe. Quid ſi igitur ſcriptum fuerit:

- Id verò opino, iſti optumum
Reſtituere ſit eam -

Amiciſſimo vero Scriverio ſic legendum videbatur,

Id verò opino eſſe optimum, Chryſes hero
Vt ſit ſolamen.

*

- Perque noſtram egregiam Vnanimitatem, quam memoria deiugat.] Verſus requirit, ut pro *egregiam, regiam* ſcribas. Sententia item exigit, *immemoria deiugat*. *Immemoria*, quæ Græcè ἀμνημοσύνη.. Vſus & Papinianus.

*

Atque eccos, unde certiſſent.] Hæc vera lectio eſt: pro quâ in Ald. & Merc. *aque eccos*, in Med. *aque cocos*, apud Sipontinum *vocant cocos*. *Certiſſent* valet *certiores fiant*, ut ex Nonio ſcimus. Quare, quicquid dicat Delrio, ſi ὀρθογραφίας habeamus rationem, potiùs ſcribendũ *certiſcent*. Eſt enim verbum eius formæ, cuius *dulceſco, vileſco, tremiſco, luciſco.*

*

Pag. 56 *- Promerendæ gratiæ:*
Simul cùm videam Graios nil mediocriter Redantruare, opibuſque ſummis perſequi.] Fortean ſcribẽdum, *Graios nihi mediocriter Redantruare*. Nonius id verbi interpretatur *redire*: ſed more ſuo, hoc eſt ineptè. Melius Feſtus, unde diſcimus, tralationem eſſe à Salijs, præſulis ſui motus referentibus. Lucilius in nono Satirarum:

Præſul ut antruat hinc, & vulgus redantruat inde.

DVLO-

DVLORESTE.

*

Hiccine hic eſt, quæ famæ gratia ante omnes nobilitat viros,] Scribe,

Hiccine is eſt, quem gratia famæ a. o. n. v.

*

Amplus, rubicundo colore, ſpectu proteruo, ferox.] Prima in *proteruus* producitur, contrà quàm poſteriores ſolent. Sic Ennio in Telepho porrecta eſt prima in *profiteor*:

Te ipſum hoc oportet profiteri, ac proloqui
Adverſum illam mihi -

Cùm ſuperiori verò fragmēto alterū connecto hoc pacto:

Amplus, rubicundo colore, ſpectu proteruo, ferox,
Voce ſuppreſſâ, caperatâ fronte, vultu turbido.

Sive, ſi fortè malis, *vultu torpido.* Poſteriorem verſum citat Nonius. Sed apud eum pro *caperatâ* legitur *innatâ.* Corruptè planè. An prius fuit *iratâ*? quod ex gloſſemate potuit irrepſiſſe. Saltem, & hoc, & illud, rēſpuit metrū. Et quid eſt *innata frons?* Tum, quod penè omnem dubitationem tollit, Varro in VI. de L. L. diſertim dicit, in Doloreſte legi *caperatâ fronte.* Sed de hoc plura ad incertæ tragœdiæ fragmenta.

*

Nam te in tenebris ſæpe lacerabo fame
Clauſum, & fatigans artus torto diſtraham.] In Mſſis, & edit. Ald. eſt, *Nam te tenebricas ſæpe.* Vnde rectè viderunt viri docti, legi debere,

Nam te tenebricâ ſæpe lacerabo fame
Clauſum.. Vel, quod Scriverio placuit, *Nam te in ſpecu tenebrica.* Nempe ut *tenebricam ſepem*, vel *ſpecum*, vocet tenebroſum carcerem; quomodo Euripides in Bacchis dixit, σκοτίᾶς κρυπτὸν ἐν εἱρκταῖς. *Tenebricus* pro tenebricoſo, etiam legas apud Tullium II. Tuſc. Qu. verſibus iſtis; quos ex Sophoclis Trachiniis expreſſit:

Hac à Tartareâ tenebricâ abſtractum plagâ
Tricipitem eduxit Hydrâ generatum canem.

ff 5 Valde

Valde etiam metuo, ne iterum erret Nonius, cùm *torto* interpetatur *tormento*. Nam quis veterum ita loquitur? Quare hoc potius dicit Poeta, *ubi torto diſtraham membra*. hoc eſt, dum torqueris. Nam præterita paſſiva, quia præſentibus carent Latini, ſæpe ſignificationem habent præſentis: qua de re in alio opere plura diximus.

*

Pag. 57. *Macte eſto virtute, operâque omenque approbo.*]
Delrio, *- operâque omen approba.*

*

Primum hoc abs te oro, nimis inexorabilem
Faxis, ne turpaſſis vanitudine ætatem tuam.] Ita eſt in Ald. & propius quidem, quàm Mediol. aut Maius, à verâ lectione abeſt. Sed, puto, ſcripſerat Pacuvius:
Primùm hoc abs ted oro, ne te nimis inexorabilem
Faxis, neu turpaſſis vanitudine ætatem tuam.
Quam emendationem Hugoni Grotio debemus.

*

Vbi illic eſt? me miſeram? quam clamor eliminat.] Mirè variant libri. In Ald. eſt, *Vbi ille eſt? me miſeram, quoniam clamor eliminat.* In Med. *Vbi illic eſt? me miſeram, quonam clam eliminat.* Ac ſimiliter Iunianus Maius, niſi quod pro *quoniam* (uti etiam in Mercerianâ eſt) habet *quonam.* Ex Aldina pro *illuc* retineo *ille*, quod & habet Mercerus. Ex Iuniano *quonam* pro *quoniam* accipimus. Ex Mediolanenſi placet *clam* pro *clamor*. Vt ſit talis ſenarius:
Vbi ille eſt? miſeram me! quonam clam eliminat?
Vel potius ſcribe, *- ubi*
Ille eſt? me miſeram! quam clamos eliminat.
Quomodo Accius Meleagro dixit, *Timide eliminor clamore?* Et confirmat lectionem hanc, quod uno in loco (nam in gemino citat Nonius) pro *clamor* ſcriptum *clam vos*, quod quin ex *clamos* corruptum ſit, dubium non eſt. Idemque Scriverio noſtro obſervatum. At quod Palmerius emendabat,

dabat, *quianam clamore eliminat:* id verè Palmerianum eſt' hoc eſt, duriuſculum.

*

Nil coniecturâ quivi interpretarier,

Quorſum flexivicè contēderet.] Ita eſt in Mſsis,& vett. editt. Sed legendum *flexificè.* Et fortè *oraculi* vox exciderit poſt *flexificè.* Sanè illam ſi addas,& ſenarij erunt,& commoda ſententia. Sed ſi ea audaciùs inſeri videtur; poſſis ex *quorſū* elicere *quo rurſum:*ex *flexivicè,flexâ voce* Et fortaſſe *tum* excidit ante *contenderet*,ob ſimilem ſyllabam ſequentem. Quod facilè concedent, qui ſciunt in membranis eſſe, *Quorſum flexâ cervice tum contenderet.* Fuerit igitur ſenarius ejuſmodi:

Quo rurſum flexâ voce tum contenderet.

Simile verò eſt illud Pacuvij in Periboea:

Flexa, non falſa, autumare dictio Delphis ſolet.

Et Apollo dictus λοξίας a flexiloquâ dictione. Nam λοξὸς *obliquus.* Huc quoque refero Paccuvij illud, ex Duloreſte eius citatum à Nonio in *Incertat:*

- Sed me incertat dictio, quare expedi.

Vbi *dictio* pro oraculo, ut in loco proximè adducto, & alibi non raró.

*

Nonne officium fungar vulgi, atque egrè malefactum feram.] Fortaſſe melius,

- Qui egre malefactum feram.

*

Reſponſa explanat, mandat ne mater fuat

Cognoſcendi unquam, aut contuendi copia.] Scribe,

- ne matrem fuat.

*

Pag. 58. *Delphos venum pecus ſecunde ad ſtabula ac itiner contuli.*] Locus profligatiſſimè corruptus,in quo neque nos parcemus conjecturæ. Cenſeo legi debere:

- Delphos veni ubi,

Pecus egi inde ad ſtabula, me ad itiner contuli.

Poſſis

Poſſis & octonarium extruere:

Delphos ventum, pecus egi inde ad ſtabula, ad itiner contuli.

Scilicet *Me*, vel aliud ſimile, ad ſeq. verſ. pertinuit.

✱

- Is quis eſt?

Qui tunc ſi tu illum occupas, leto dabis.] Ita Mſſi, & vett. editt. ſed, puto, legi debet:

Qui te nunc, ni tu illum occupas, leto dabit.

Error natus ex eo, quòd ñc compendij ergo pro *nunc* ſcripſere. Poſſis etiam, *Qui te, niſi illum tu occupas, leto dabit.* Nec diſplicet eorum conjecturâ, qui pro *is quis eſt*, legunt, *Ægiſthus eſt.* Vnde enata feſtiva emendatio Scriverij, ſeptenarium exſtruentis eiuſmodi;

Ægiſthe, qui te, niſi tu illum occupas, leto dabit.

Vel, juxta Iuniani cod. ſcripturam (in quo pro, *is quis eſt*, legitur, *Vlyſſes eſt*) pro *Ægiſthe*, ſcribe, *Vlyſſe*. Sed alterũ prꝗſtat.

✱

Interea prope iam occidente ſole inhorreſcit mare,

Tenebræ conduplic. &c.] Pacuvij eſſe conſtat ex Cic. I. de divin. Quod verò ad Duloreſtem refertur, id non video, quâ fiat conjectura. Saltem nec III. de Orat, nec I. de Divinat. Cicero id dicit. Verſu quarto, qui eſt,

Grando miſta imbri largifluo ſubita turbine precipitãs cadit,

vox *turbine* à libb. abeſt, & verſus eam reſpuit. Irrepſit autem huc ex verſu ſeq.

✱

Vtinam nunc matreſcam ingenio, ut meum patrem

Vlciſci queam.] Non damno, ſi dividas poſt *patrem*, ut fragmentum ex ſenario ſit, quomodo τὸ *queam* μονοσύλλαβον fiet: ſed nihil etiam impedit, quo minus ſit trochaicus quadratus catalecticus, ut τὸ *meum* συνίζησιν patiatur.

✱.

Pag. 59. *Me calvitur ſuſpicio: hoc eſt illud, quod fore*

Occultè Aiax prædixit.] Pro *Aiax*, quod etiam in Ald. eſt, *Ceax* legitur in Mediol. Sed Mſſi habent *Oeax*: quod

meritò

meritò probat Mercerus. Is Nauplij & Clymenes filius, frater Palamedis, fuit. Vide Scholiaſten Euripidis ad illud in Oreſte:

Οἴαξ, τὸ Τροίας μῖσος ἀναφέρων πατρί.

Pacuvij verba ſic digere:

Me calvitur ſuſpicio, hoc illud eſt, fore
Quod occultè Oeax prædixit –

*

Vt ſi ita ſunt promerita veſtra, equiperare ut queam,
Vereor, nunquam fatiſcar facere, quod quibo boni.]

Fatiſcar pro *fatiſcam* poni, mónet Nonius, qui gemino in loco locum hunc adducit. Sed in vett. libris inconſtanter legas, nunc *ſi unquam*, nunc *niſi unquam*, nunc *niſi numquam*; quod priori Nonij loco etiam eſt in Aldinâ, ac Mercerianâ, item apud Iunianum. Ita fuerit trochaicus quadratus. Nec alio mutato opus, quàm quod pro *vereor* fortean *peream* legendum: ut & Scriverius annotavit. In priori, ut metrum poſteriori reſpondeat, leviculâ vocum trajectione opus eſt. Sic igitur lego:

–Vt ſi ita veſtra ſunt promerita equiperare ut queam,
Peream, niſi numquam fatiſcar facere, quod quibo boni.

*

Si Priamus adeſſet, & ipſe eius commiſereſceret.] Vel τὸ *eius*, vel princeps ultimæ vocis ſyllaba, furcillanda, ut ſenarius fiat. Vel cum Scriverio pro *ipſe eius*, *ipſius* ſcribe. Quod uti ſimplicius, ita verius, cenſeo.

*

Ferme aderant equore in alto ratibus repentibus.]
Puto ex jambico eſſe, *– Aderant*
Ferme alto in equore ratibus repentibus.

HERMIONA.

*

Pag. 60. *Fortunam inſanam eſſe, & cecam &c.*] Prout hic leguntur, ſunt jambici octonarij, dummodo verſus primus ita concipiatur,

Fortu-

Fortunam inſanam eſſe, atque cecam, & brutam perhibent philoſophi.

At verſus nonus hoc pacto:

Veriſimile aiunt, uſus quod reapſe experiundo edocet.

Sed in Lambinianâ, Gruterianâ, alijs Tullij editionibus, ita digeruntur, ut ſint trochaici quadrati catalectici. Et lectio iſta magis convenit cum libris chirographis. Plura de hiſce verſibus dicemus in tragœdiæ incertæ fragmentis.

*

Quamquam ex diſcorditate cladem importem familiæ.] Apud Sipontinum eſt, *Quantaſque nec diſcorditas clades importet familia.* Vt fortaſſe ſcripſerit Pacuvius:

- Quantaſque hec diſcorditas
Clades importet familiæ —

Sed in veteribus, & recentibus Nonij libris, qui quidem prælo ſint excuſi, legitur hoc pacto:

Quantamque ex diſcorditate cladem importem familiæ.

Qui trochaicus erit, ſed quem terminet pæon quartus: uti iſtum in deſcriptione fortunæ, quem paullò antè vidimus:

Fortunã inſanam eſſe, & cecam, & brutã perhibent philoſophi.

Si id minus placet, fiat iambicus octonarius:

Quantumque ex hac diſcorditate cladem importẽ familiæ.

Sed neque diſſimulandum in Mso inveniri ſenarium eiuſmodi:

Quantamque excorditate cladem importem familiæ.

Et fortaſſe ut à *diſcors diſcorditas*, ſic ab *excors excorditas* fecere. Quod ſi eſt, erit in Nonio hiatus exiguus poſt *diſcors*. Quales apud eum multi.

*

Tyndareo fieri contumeliam, cuius à te veretur maximè.] Scribe, *cuius te veretur maximè.* Sic Accius Alpheſibœâ: *Si tui veretur te progenitoris cedo,* Vide autem, utrùm poſt *Tyndareo* ſit diſtinguendum, ut ſit è trochaico quadrato catalectico. Quod ſi eſt, hic quoque in fine ſit pæon quartus. Sed leviculâ trajectione fient iambici:

- fieri

- fieri contumeliam
Tyndareo, cuius te veretur maximè.

*

Quod ego in acie celebro obiectans vitã bellando aptus ſum.] *In celebro acie* quia Latinum non eſt, ideo H. Stephanus legit *celebri*. In Venetâ Pincii eſt *cerebro*. Aldinæ qui præfuere, cùm neutrum hic locum habere viderent, omiſsâ eâ voce ediderunt,

Quod ego in acie obiectans vitam.

Sed hoc eſt nodum ſecare, non ſolvere. Ego pro *cerebro*, unicâ extritâ literâ, lego *crebro*. Quod etiam Mercero placere, poſtea vidi. Et ſi cui hic aqua hæret, ſciat ſic ex libris ſuis legiſſe olim Iunianum Maium: ut iam de eâ lectione dubitandum non ſit.

*

Pag 61. *Et obnoxium eſſe, aut brutum, aut elinguem putes.*] Ita eſt in libb. vetr. Malim tamen,

- Eum
Obnoxium eſſe a. b. a. e. p.

Vt è ſenario fit.

*

Quam tibi dare dicta, aut quàm reditum eſt Pergamo.] Et ſententia, & metrum, & librorum veterum conſenſus, *dari* requirit. Eſtque trochaicus eiuſmodi:

Prius data eſt, quàm tibi dari dicta, aut quàm reditum
- eſt Pergamo.

Sermo eſt de Hermionâ, quæ priùs data fuit Oreſti, quàm Pyrrho.

*

Concorditatem hoſpitio adiunctam perpetem
Probitatem conſervetis.] Ita in libb. omnibus reperio, præterquam Mercerianâ edit. ubi eſt, *Comitatem conſervetis.* Malim *comitate.* Erit verò è trochaico. Vulgata eſt ex iambico ſenario. Sed legendum:

- perpete
Probitate conſervetis -

Ingeniosè verò pro *hoſpitio adiunctam* Clariſſimus Scriverius

rius conjectabat *auſpicio aditam*. Solùm addo, provocabulum *hanc* intercidiſſe. Nam metrum illud requirit. Et veriſimilius eſt *hoſpitia* factum eſſe ex *hanc auſpicio*. Vt veram lectionem putem,

Concorditatem hanc auſpicio aditam perpetem (vel *perpete*, aut *perpetim*)
Probitate conſervetis. *Auſpicio* trium ſyllabarum.

*

Currum liquit. chlamyde contortâ aſtu clypeat brachium.] Nihil hoc de loco dici opus poſt ea, quæ Scaliger ſcripſit initio Conjectaneorum.

*

Pag. 62. - *Quod tamen ipſa orbitas,*
Grandev. taſq́; Pelei per penuriam
Stirpis ſubaxet.] Non video, ut hic locum habeat *ſubaxit*, quod valet *ſubegerit*. In Mediol. eſt *ſubaret*. Vnde leviculâ immutatione facias *ſubiacet*, uti Grotius legendum putavit. Qui & pro *quod* ſcribit *quoi*. Vt planè ſinceram eſſe lectionem exiſtimem:

- *Quoi tamen ipſa orbitas,*
Grandevitaſq́; Pelei per penuriam
Stirpis ſubiacet -

*

Sub iudicio quoque omnes gradus tetinerim.] τὸ *quoque* eſt in illa Iunij, ac Merceri, ut vulgatam non damnem: quàm ita diſpeſce,

- *Sub iudicio quoque*
Omnes gradus tetinerim.

Sed in Ald. ac Mediol. pro *quoque* eſt *que*. Etiam ſententia apertior eſt, ſi pro *ſub* ſcribas *tuo*. Ita ſenarius ſit:

Tuo iudicio que omnes tetinerim gradus.

*

Sermonem hic noſtrum ex occulto clepit, quantũ intellego.] Ita

Ita numeris reſtitue,

Sermonem hîc noſtrum ex occulto, quantum intelligo, clepit.

*

Nam ſolis Danais hic domutionem dedit.] Ita quidem editt. vett. Sed ἔτυμον exigit *domuitionem*, nec metrum reſpuit.

ILIONA.

*

Blandam hortatricem adiugat voluntatem.] Scribe,

Blandam hortatricem adiugat voluptatem -

*

Pag. 63. *Sed hæc cluentur hoſpitum infideliſſimi.*] In Mſo pro *hæc* eſt *hi*, quod probum. In veteri Veneta Pincij, item antiquiſſima Mediolanenſi, pro *hoſpitum* eſt *hoſpitium*; quod pro ſincero habeo. Sic *hoſpitium fluviorum* pro *hoſpitum*. legimus in Ætnâ. Similia ſunt, *principium, hominium, extiſpicium*, aliaque apud veteres non pauca; quæ inſcitia librariorum temere immutavit. In voce extimâ E abſorbetur.

*

Tu ſi conere, credo avitum ſceptrum potientur poti.] *Ita* correxit Mercerus, cum legeretur in Mſsis, *Vſi honere credo*. In Ald. *Vt ſi onere credo*. In Mediol. *Vt ſi honore credo*. Valde autem faveo ingenioſæ Grotij conieсturæ:

Vt ſi Ilionen regium iſtuc ſceptrum potientur poti.

*

Occidiſti, ut multa paucis verba unosè obnunciem.] *Vnosè* pro *ſimul* poni, apertè ait Nonius, ut locum habere non poſſit emendatio viri eruditi:

Occidiſti, ut multa paucis, unicéque obnuntiem.

Nec τὰ *verba* expellendum, etſi deſit in Aldinâ. Nam eſt in Mſsis, & Mediol. & apud Iunianum.

*

Fac, ut cœpiſti, hanc operam mihi des perpetem oculis traxerim.] Citat Feſtus, ut oſtendat veteres *perpetem*, pro *perpetuo* dixiſſe. Quid ſi *perpetim* apud Feſtum, ac Pacuviũ

legamus? Quod ad illa *oculis traxerim*, puto poſt *perpetem* hiatum eſſe apud Feſtum, verbaque illa ad aliud fragmentum pertinere. Sanè ſimplicius illud, quàm ut corrupta ſint ex *miſere ô Vlyſſe*; nempe ut in *oculis* veſtigia ſint horum *ô Vlyſſe*; *traxerim* verò ex *miſera*, inverſis elementis, factum ſit.

MEDO.

*

Pag. 64. *Quid tandē, ubi ea eſt? quod recepta exul incerta vagat?*] Ita lege, metro trochaico, & ſententiâ percommodâ:

Quid tandem? ubi ea eſt? quò ire cœptat exul? incerta an vagat?

Credo autem eſſe ea verba Medi ipſius, à quo fabulæ inſcriptio eſt. Nam in hac tragœdia Medeam matrem Medus quærebat, ut diſertim Chariſius ait lib. I. ubi iſta tum ab eo pronunciata eſſe dicit:

- Te ſol invoco, ut mihi poteſtatem duis
Inquirendi mei parentis.

*

Sed quid conſpicor? num me lactens calvitur ævitas?] In vulgatis antiquis legitur *conſpicio*, item *ætas*: ut ſenarius ſit talis:

Sed quid conſpicio? num me lactens calvitur
Ætas? - Sin *conſpicor*, & *ævitas*, uti in Mſsis, malis, divide poſt *conſpicor*, ut è trochaico ſit.

*

Pag. 65. *Qua ſuper re interfectum eſſe Hippotem dixiſti?*] Num fortè legendum?

- Quâ re ſuper
Interfectum eſſe nepotem dixti?

Ita putabat vir eruditus. Sed obſtat, quod Medus, à quo fabulæ huic nomen, non eſt interfectus ab avo: imò contrà is avum ſuum Perſen interemit. Quare rectum eſt *Hippoten*. Nam Medus, Ægei & Medeæ filius, cùm à

Perſe

Perſe in cuſtodiam coniectus eſſet, mentiebatur ſe eſſe Hippoten, Creontis filium. Quâ de re plura vide apud Hyginum fab. XXVII.

*

Linguæ biſulcis actu criſpo fulgere.] Rectè emendant, *Linguæ biſulcæ iactu criſpo fulgere.*

*

Quæ res te ab ſtabulis abiugat, certum eſt loqui.] Num *abiuget?* an potius *abiugat κατ' ἐρώτησιν* ſcribendum? ut ſequentia ab alio dicantur.

*

Acceſſi ad eam, & tonſillam pegi levo in litore.] Fabulæ nomen etiam in Mſo noſtro Priſciano integrum ſervatum. Sed in Venetâ veteri corruptè eſt: *Pacuvius: In medio tonſillas* &c. pro, *Pacuvius in Medo.* Pro, *levo autem litore*, puto legendum, *læto in litore.* Nam ita eſt apud Feſtum in codice Farneſiano, & quibuſdam etiam Priſciani libris: uti Venetâ veteri. Sic Accius Phinidis:

- Tacete, & tonſillas litore in læto edite.

Quamquam ibi quoque *levo* legit Scaliger. Sed in Farneſiano eſt *litore in lædo*: in vulgatis *læda.* Vt utrobique veteris lectionis videas veſtigium.

*

Te ſol invoco ut mihi poteſtatem duis
Inquirendi mei parentis.] Fuerit trochaicus quadratus catalecticus, ſi *Alme* præmittas. Verſu ſeq. *mei συνίζησιν* patitur.

*

Cuſtodite iſtum vos, ne eum qui attollas, neve qui attigat.] Vtrobique *qui* pro *quis* ponitur. Id ſi diſplicet, ſic ſententiæ, & numeris redde,

Cuſtodite iſtum vos, ne eum quis attollat, (vel *ἀρχαικῶς attolat*) *neve attigat.*

*

Pag. 56. *Ire ſi reſto, pergit iter: iam ſi ire conor, prohibet betere.*] Citat Aldina ex *Hedo*, pro quo *Medo* rectè eſt in Mſſis, & prope acceſſit Mediol. ubi pro *Medo, Si*, legitur

 Mendoſi:

medido ſi, ſanè mendoſé. Porrò verbum *ite*, quod initio à Delrio quoque adjectum, planè tollendum. Scio in Aldini eſſe, *Hedo, Bibite ſi reſto*. Vnde faciendum videtur, *Medo, Ire ſi reſto*. Sed *bibite* corruptum ex *betite*, quod ad ſuperiorem Pacuvij locum pertinet ex Nyptra citatum. Id quoque ex Mssis liquet, ubi poſt *bibite* legas, *Medo, Si reſto pergitur*, ſive, ut in aliis eſt, *pergit ut*, aut, *peragitur*, aut, *pergit iter*. Puto autem, leviculâ immutatione, ſcribendum, *ſi reſto, urget iter*. Pro *eam* quoque, quod poſt *iter* in pleriſque ſequitur, *iam* ſcribi debet. Ita fuerit trochaicus quadratus,

Si reſto, urget iter: iam ſi ire conor, prohibet betere.

Quæ mihi certiſſima emendatio videtur.

NIPTRIS.

*

Barbari eam peſtem navibus noſtris obtulit.] *Barbaricam peſtem navibu' noſtris obtulit.* hoc eſt Troianam, ut ſuprà dictum. Servius Fuldanus in 11 Æn.

Barbaro, id eſt Phrygio, quia Πᾶς μὴ Ἕλλην βάρβαρος.

Ita ibi legendum.

*

Ætate integrâ, feroci ingenio, facie procerâ virum.] Poſt *integra*, divide.

*

Advenio in ſcruposam ſpecum.] Planè cenſeo, non eſſe novum fragmentum; ſed idem illi, quod integrius ſequitur:

Inde advenio montem Oetam, ſcruposam ſpecum.

*

Pedetentim ite, & ſedato niſu, ne ſuccuſſu arripiat maior dolor.] Sunt hæc ex Ciceronis Tuſc. 11. ubi confert, quæ Pacuvius de vulnerato Vlyſſe narrat, cum iis, quæ dixerat Sophocles tragœdiâ illâ, quæ ἀκανθοπλὴξ inſcribebatur, ut, in ſua de tribus Tragicis diſſertatione, ex Heſy-

Heſychio oſtẽdit Clariſſimus & amiciſſimus vir, Ioannes Meurſius. Sunt verò, qui hic adducuntur, verſus anapæſtici; eoque ſic eſſe illos digerendos arbitror:

- Tu quoque Vlyſſes,
Quamquam graviter cernimus ictum,
Nimis es penè animo molli, qui
Conſuetus in armis agere ævum.

Item poſtea:

Retinete, tenete, opprimit ulcus,
Nudate, heu miſerum me, excrucior.

In vulgatis ſcripſerant, *opprimite*; unde Pythæus, *opprimit te*; Gulielmius, *opprimit heu*, legendum putabat. Sed utrumque reſpuit metrum. Nec ultima vocalis in *opprimite* venire in rationem debet, quia non aliâ de cauſſâ ita ſcripſit librarius, quàm quia antecesſerat *retinete*, *tenete*. Vt ea, quam dixi, omnino ſincera lectio ſit, *opprimit ulcus*. Poſtrema denique ſic cenſeo digeri, ac legi debere:

Operite, atque abſcedite, iam iam
Mittite. Nam attrectatu & quaſſu
Sævum hunc amplificatis dolorem.

Extremo verſui fulciendo infercivimus *hunc*, quod ſimilitudine præcedentis ſyllabæ exciderat.

*

Pariter te eſſe erga illum video, ut illum te erga ſcio.] Metrum, quod trochaicum eſt, poſtulat,

- ut illum ted erga ſcio.

*

Cedo tamen pedem, lymphis flavis flavum ut pulverem,] Scribe, ut metrum ſequentibus reſpondeat,

Cedo tamen pedem, lymphis ut flavis flavum pulverem.

Niſi malis,

Cedo iam pedem. Nam ſæpicule *tamen* ex *tam*, *tam* ex *iam* fecere librarij.

*

Priuſquam oppeto malam peſtem hoſtili mandatam manu.] Scaliger *peſtim*, ἀρχαϊκῶς, ut *reſtim* dicimus.

PAVLLO.

*

Pag. 68. *Quæ via caprigeno generi gradibilis greſſio eſt.*] Quantum præſumſerit librariorum audacia, vel locus iſte argumento erit. Nam cum ſic, uti poſuimus, legatur apud Priſcianum initio libri ſexti: apud Macrobium tamen lib. VI. cap. V, in hunc modum citatur:

Quamvis caprigeno pecori grandior greſſio eſt.

Hic *quamvis*, illic *quæ via*, ſive, ut in pleriſque Mſsis legitur, *quia via*; hic *pecori*, illic *generi*; hic *grandior*, illic *gradibilis*. Non dubium autem mihi, quin melior ſit Priſciani ſcriptura: quæ tamen nec ipſa planè eſt ſincera. Ita enim legi debet:

- *Quá viá*
Caprigeno generi greſſio gradibilis eſt.

PERIBOEA.

*

Neque tuum te ingenium moderat, neque fraternum ira exulium levat.] Etſi aliter etiam ordinare poſſis; tamen veriſimilius eſt, ſic digeri debere, ut trochaici fuerint:

- *Nec tuum*
Ted ingenium moderat, neque fraternũ ira exſulium levat.

*

Parùm eſt, quod te ætas malè habet, ni etiam hic ad malam Ætatem adiungas cruciatum reticenti.] Legerem *recenti*, niſi in Mſsis & vett. editis conſtanter eſſet *reticenti*. Quare rectũ eſt *reticentiá*, quomodo emendat Guilielmius.

*

Sed neſcio quidnam eſt: animi horreſcit, gliſcit gaudium.] Scribe, - *Sed neſcio*
Quidnam eſt: horreſcit animi, gliſcit gaudium.

Vel conjunge, ut trochaicus fiat. Poſſis & ſcribere, *horreſcit animus,*

animus; ſed alterũ, tum libris ſubnixum, tum *τεραγχάπεργν*. Similia ſunt *excruciari* vel *angi animi*, *lætari laborum*, *gaud. re voti*, & alia, quæ Græcorum imitatione dicuntur. In nonnullis libris, etiam Aldinâ, legitur, *Sed neſcio quidnam eſt animi, horreſcit &* (vel *atque*) *gliſcit gaudium*. Mendosè. Nam hoc poeta voluit, animum variè ſe habere; hinc metu incutiente horrorem, inde ſpe gaudium concitante.

*

Nam me perbitere, illis opitularier,

Quovis exitio cupio, dum poſſum modò.] In veteri Mediol. & apud Iunianum Maium, legitur, *Nam me mihi perbitere*. Et metrum id requirit. Sententia eſt, peream ſanè mihi, dum aliis non peream, ſed proſim. Pro *poſſum* apud Maium, etiam in Ald. Med. aliis, eſt *proſim*. Illud verò *modò*, quod explendo verſui addunt viri docti, à vett. libb. abeſt.

*

Tiyaſantem fremitum concidi melum.] In Mſsis, Aldinaque, eſt *Theſiantem*: unde Hadrianus Iunius legit, *Thyaſiantem*, quod eſt, thyaſo bacchantium convenientem. Pro *fremitum*, ſive *fremita* (ut eſt in Ald.) lego cum aliis *fremitu*. At *concidi melum*, rectum puto, ut ſententia ſit, Bacchicum melos multo fremitu intercîdi, atque impedij. Vir tamen doctiſſimus malebat:

- *Thyaſum ante fremitu concinui melum.*

*

Ardua per loca agreſtia, ac trepidante gradu nititur.] Ita eſt in Ald. & Mercer. Sed vel illud *ac* dele, vel ſcribe *agreſti ac*, prout eſt in Mediol. & apud Iun. Maium. Sunt verò anapœſtici:

- *Ardua*
Per loca agreſti, ac trepidante gradu
Nititur -

*

Pag. 69. *Scrupea ſaxa, Bacchi templa, prope aggreditur.*] Etiam

88 4 hoc

hoc ex Anapæſtico eſt. Scribe igitur,

Saxaque ſerupea, templaque Bacchi,

Propere aggreditur - Non *prope*, ut eſt in vulgatis: quamquam & retinet Scaliger: qui etiam vocem *altaque* liberaliter nimis infercit.

*

Conſternatæ animæ ex pectore hac, & volvere;
Conſilium ſubito omnes, quod de nata eſt modò:
Quo pacto inimicis mortem, & huic vitam efferas.] Prima ita reſtituo:

Conſternatæ animæ; expectora hæc -

Quod ſi *volvere* pro *volve* dixerunt, non dubitem ſequentia ita legere,

- *& volvere*
Conſilium, ſubito omine quod enatum eſt modò.

Vel ſcribe, *& volvito*. Sed quia ductus literarum pluſculum abeunt à libris, ubi conſtanter eſt, *& volvere*, vel *evolvere*, etiam tentabam hoc pacto:

& volvere
Conſilium ſubeat omne, quod natum eſt modò.

Extimo verſu in vett. libb. etiam Med. & Ald. eſt, *Qui pacto* Mox pro *efferas*, in Mediol. eſt *afferas*. Et ſententia ſanè *offeras*, vel *offeras*, requirit.

*

Belluarum ac ferarum adventus ne tetret loca.] Sic numeris redde:

Ferarum ac belluarum adventus ne tetret loca.

*

- *Precor veniam, petens*
Vt quæ egi, ago, axim, verruncent bene.] Vt impleatur ſenarius, ſcribe, *ago, vel axim.*

*

In triplici pertimefactus mœrore animi incertè errans vagat.] Vel dele *In*, ut ſit trochaicus: vel ſcribe, *Hinc triplici*, aut *Is triplici*, vel *Multiplici*: ut ſit jambicus quadratus.

Tamen

*

Tamen obſirmato animo miteſcit metus.] Numerorum cauſſâ reſcribe:

Tamen animo obſirmato miteſcit metus.

*

Pag. 70. *Tu mulier tege, & tuta templa Liberi.*] Ita eſt in Ald. Sed in Mediol. eſt,

Tum mulier coge te, ut tutent templa Liberi.

Satis autem mirari non poſſum, provocabulum *te* abeſſe ab Aldina, ubi metrum illud requirit: contráque legi in Mediolanenſi, ubi illud nec ſententia patitur, nec metrũ. Quare vel lege, *Tu mulier tege te, & tuta templa Liberi:* Vel hoc pacto:

Tum mulier coge, ut tutent templa Liberi.

Sed prius illud magis convenit cum Mssis: quod & Mercerus expreſſit.

*

Non poteſt, Menalippe, hic ſine tuâ opera exantlari clavos.] Ita quidem edit. Mediol. Ald. aliæque: ſed rectè in Mso eſt *labos*. Quomodo & viri docti iamdudum emendarũt.

*

Corpuſque meum tabe, mœrore, errore, macore ſenet.] Ita editt. vett. verùm in Mso pro *tabe* eſt *tali*. Sunt verò Anapæſtici:

- *Corpuſque meum tali*

Mœrore, errore, macore, ſenet.

Alij tamen numeri fuerint, ſi pro *errore* legendum *tetro*. Sanè in Mso *terro* legitur, quod proximè à *tetro* abeſt.

*

Metus, egeſtas, mœror, ſenium, exuliumque, & ſenectus.] Sic anapæſticis numeris reſtitue:

- *Metus, mœror, egeſtas,*

Senium, exuliumque, atque ſenectus.

*

Ecſare, quæ cor tuum timiditas territat?] Sic ſcribendum pro *terret*, ut in alijs eſt. Vel lege:

- timiditas terret tuum?

*

Regnûm imperator, æternûm morum ſator.] Pro *regnûm* malim *regum*. Pro *morum*, ſententia *Deûm* requirit: ſive, quod propius à *morum* abit, *Deorum*, ut *συνίζησις* ſit. Adfert Nonius, ut oſtendat accuſativum poni pro genitivo: uti hîc *æternûm* pro *æternorum*. Nempe enallagen caſus cum ſyncope confunuit.

*

Pag. 71. *Quamquam ætas ſenet, ſatis habeam rem virium, ut te ab ara arceam.*] Ita & eſt in Priſciano meo Mſo, ac antiquâ Venetâ, niſi quòd in hac corrupte pro *ara* eſt *arcâ*. Vera lectio eſt,

Quamquam ætas ſenet,
Satis habeo tamen virium, ut te arâ arceam.

Vel ſi pro *habeam rem*, malis *haberem* tali; interpolatione opus ſit, priuſquam trochaicus fiat:

Quamquam ſenet
Ætas, ſatis haberem virium ab ara ted ut arceam.

PHINIDIS.

*

Tacete, & tonſillas levo in litore edite.] De hoc ad Medum Pacuvij diximus.

TANTALO.

*

Extremum intra campterem ipſum
Iam pregreditur Parthenopeum.] Vide, quæ ad eiuſdẽ Atalantam notavimus.

TEV-

TEVCRO.

*

Flexanima, tanquam lymphata, & Bacchi ſacris
Commota, in tumulis Teucrum commemorans meum,
Alcyonis ritu litus pervolgans feror.] Prima Ciceronis editio, item Stephanica, & quædam aliæ, pro *&* habent, *ut*; unde Auratus *aut* legit; quod tamen in nullis invenias Mſsis. Pro *meum* in vett. libb. etiam Gruterianâ, eſt *ſuum*: quod Scaliger immutavit, ut verſus tertius prioribus cohæreret. Atqui non junxerat eos Pacuvius. Imò, ne hoc quidem, an verſus iſte ex Teucro ſit, conſtare poteſt, cùm id Varro non dicat, unde depromptus eſt, & cum illis ferruminatus, quæ à Cicerone adducuntur; ubi quia à Poeta Teucri mentio ſit, ex tragœdiâ eiuſce nominis citari, per eſt veriſimile.

*

Armamentûm ſtridor, & rudentum ſibilus.] Scribe *rudentiſibilus.* Nam ita dixiſſe Paccuvium, apertè dicit Varro in quarto de L. L. Sed quia eiuſmodi compoſitio Pacuvio, quàm oratore Tulliani ævi, dignior eſt; iccirco Cælius, ad Ciceronē ſcribens, pro eo *rudentum ſibilus* maluit.

*

Pag. 72. *Nos illum interea perficiendo propitiaturos ſacul remur.*] E Mſo ſcribe *proficiendo.* Sic verò digere, ut *Remur* initium ſit verſus ſequentis. *Interea* triſyllabon eſt. Nam verſus eſt trochaicus quadratus catalecticus.

*

Rapido, reciproco, percito, augusto, citare, rectem, reciprocare unde, eque gremijs ſubiectare, adfigere.] Ita eſt in codice Farneſiano, atque id valde corruptè. Et obtinuit is error jam tempore Paulli exſcriptoris, ut parebit eius epitomen legenti. Quis autem, ubi de poetæ ſententia nihil

planè

planè conſtet, eluere ſe poſſe ſperet octingentorum jam annorum errorem? Et tamen, quid hîc tentârit magnum Scaligeri ingenium, legere ad Feſtum potes. Nec diſſimulabo Hugonis Grotij emendationem, qui ſcribebat:

Rapido, reciproco, percito, anguſto freto:

Et Mercatore:

Reciproca te, nudiſque genibus ſubiectare, adfigere.

Poſterior verſus eſt octonarius. A Pacuvio autẽ ſcriptam eſſe Mercatorem, cõſtat ex Varronis VI. de L.L. ſi modò ſanus eſt is locus. Horum exemplũ ſecutus in loco deſperato, contra Coi vatis præceptum, nec propriæ parcam conjecturæ. At illud quidem planè verum puto, priora ſolum eſſe ex Pacuvij Teucro: quæ huiuſmodi fuiſſe ſuſpicor:

Rapio, reciproco, percito, agito ultro, citro.

Percito etiam eſt in gloſſ. vett. Vel ſcribe *percillo*, ſive *percilo*, quod à *cilo*, ſeu *cillo*, unde *ciliis*, & *oſcillis* nomen. In iſto verò *re reſtem*, puto latere alterius tragœdiæ nomen: fortaſſean Oreſtis, vel Duloreſtis, quam idem Pacuvius ſcripſit. In ſequentibus pro *unde*, ſcribe *inde*, pro *adfigere*, *adſligere*, hoc pacto:

Reciprocare inde, eque gremiis ſubiectare, adſligere.

Eſt trochaicus quadratus catalecticus. Ac videtur alludi ad tollenonem, vel pilum Græcum.

*

Vt ego ſi quiſquam me tagit, & tangam.] *Tagam* ſcribe, uti apud Feſtum eſt.

*

Poſtquam defeſſus perrogitando advenas
De natis, neque quemquam invenit ſcium] Ita quoque eſt in vett. libb. niſi quod in Mſo ſit *dignatis*, pro *de gnatis*. Etiam numeri exigere videntur *defeſſus eſt*. Vel ſcribe, *Poſtaquam*.

*

Pag. 73. *Niſi coerceo protervitatem, atque hoſtio ferociam.*] *Protervitatem* ſenarium inchoat.

Aut

*

Aut me occide, illa hinc ſine uſquam provideam gradum.] In Mediol. eſt *illa habui*, ubi Ald. melius *illa hinc*, ſed rectū eſt *illinc*. Error ortus ex eo, quod ſcriberent *iſthinc*, *illhinc*, pro *iſtinc*, *illinc*. Etiam pro *ſine*, lego *ſi*. *Provideam* eſt in editt. vett. Sed in Mercerianā eſt *provigeam*. Malim cum Giffania *provegeam*. Nā *vigere* abſolutæ eſt notionis, *vegere* etiam activæ. Vt apud Pomponium Maiali:

Animos Venus veget voluptatibus.

Et apud Ennium Ambraciâ:

Æquora ſalſa viges ingentibu' ventis.

Vbi *vegere* eſt movere, atque erigere. *Provegere* igitur erit *promovere*. Et ſanè Nonius quoque in hoc Pacuvij loco interpretatur *movere*, *ferre*. Vera igitur lectio eſt:

Aut me occide, illinc ſi uſquam provegeam gradum.

*

Te repudio, nec recipio, naturam dico faceſſi.] Locum hunc Palmerio, & aliis, fruſtra tentatum, non infeliciter reſtituit Scriverius. Qui pro *naturam dico* legit *matura dum*. Sed non minus placet conjectura noſtra, ut pro *naturam dico faceſſi*, ſcribatur, *maturè, edico, faceſſe*. Nam & propius abit à libris, & idem dicit, quod Maro, *Maturate fugam*, Sic verò digere,

- *Te repudio, nec recipio:*
Maturè, edico, faceſſe.

*

Faceſſite hinc omnes, parumper tu mane.] Puto cæſuræ ergò ſcripſiſſe, *omnes hinc.*

*

Vbi poëtæ pro ſua parte falſa conficta canant,
Qui cauſſam humilē dictis amplant.] Hæc quidē ſi ita ſcripſit Pacuvius, non dubiū, quin ex epiſtola, vel prologo ſint: uti Scriverius monuit. Sed vide, an non percōmode

emen-

emendet H. Grotius anapæſticis huiuſmodi:

Vbi pro tempore partim vera,
Partim falſa & conficta canant,
Qui cauſſam humilem dictis amplant.

*

Neque perpetrare precibus, nec precio quit.] *Quiit* lege, ut ſenarius ſit.

*

Profuſus gemitu murmuro occiſtians ruat,] Poſtremæ duæ voces ab edit. Mediol. & Ald. abſunt. Sed ſunt in cod. Farneſiano. Rectè verò emendant viri docti, *oſcitans ruat*, vel potius *ruit.* Vt ſit idem huic Maroniano in x.

Procubuit moriens, & humum ſemel ore momordit.

Vel iſti, quod è Cn. Matij Iliad. x. citat Diomedes:

Ille hictans herbam moribundo tenuit ore.

Qui locus, etſi corruptus eſt; tamen, quod volumus, ſatis indicat.

*

Nam Teucrûm regi ſapſa res reſtabiliet.] Farneſiani Feſti editor legendum conjectat, *res ſtabiliet*: quod metro repugnat. Rectum igitur eſt *res reſtabiliet. Sapſa* res pro *eapſe res.* Nam dicitur *ſapſa*, quaſi *ſa ipſa*. Vbi *ſa* non eſt *ſua*, ſed *ea*, quomodo Ennius dixit,

Nec quiſquam ſophiam, ſapientia quæ perhibetur,
In ſomnis vidit prius, quàm ſam diſcere cœpit.

Et monet Feſtus, ſimiliter dixiſſe Enniū in ſextodecimo,

Quo res ſapſa loco ſeſe oſtentatque, iubetque.

*

Pag. 74. *Maxime Teu. . . . . nunquam.*] Putavit Scaliger, eſſe ex Pacuvij Teucro. Idque, uti ego conjecto, non alio compulſus argumento, quàm quia hic Teucri mentio fiat; & Teucrum tragœdiam ſcripſerit Pacuvius. Nempe non occurrebat ſummo viro Maronis illud octavo magni operis:

Maxime Teucrorum ductor, quo ſoſpite nunquam.

Quem

Quem locum fuiſſe à Feſto adductum, & res clamat, & Farneſianæ ſchidæ dubitare neminem ſinunt.

*

Inſcitiâ, ferocitate, atque ferociâ.] Ita Scaliger emendabat. Et invenimus hanc ſcripturam in antiquiſſimâ edit. Mediolanenſi. In Aldina verò, atque aliis, legitur: *Niſi citia ferocitate atque ferocia*.. Sed apud Feſtum in *Redhoſtire*, ac Nonium in *Hoſtire*, ibidem ex Pacuvij Teucro hæc citantur:

- *Niſi coerceo*
Protervitatem, atque hoſtio ferociam.

Cui loco ille antea adductus adeo eſt ſimilis, ut cũ eruditiſſimo Mercero, ex hoc eum corruptũ eſſe, planè arbitrer.

*

Mihi claſſem imperat Theſſalam,
Noſtramque in altum ut properiter deducerem.] Si poſt *imperat* diſpeſcas, ſequens verſus ſit trochaicus. Sin ex iambico eſſe malis, ſic traiice, *Mihi Theſſalam claſſem imperat*.

*

Non illic luteis Aurora bigis.] Poſt *luteis* divide, cum ex jambico hoc ſit fragmentum.

ADDENDIS.

ANTIOPA.

*

Pag. 75. *Capite brevi, cervice anguinâ, adſpectu truci.*] Ita Mſſi & editi. vti & mox,
Non intelligimus, niſi apertè dixeris.
Vtrobique neglecta συναλοιφή. Niſi ſcribendo *& adſpectum*, item, *intelligimus te*, vel ſimili ratione, medearis verſui.

*

Pag. 76. *Amphionem & Zethum Euripides, & apud nos Pacuvius,*

vitus, Iovis ex Antiopa, Nyctei filia, ait natos, cantando coluiſſe armenta vocare.] Ita eſt & in Fabricianâ Servij ac Probi editione. Sed ſcripſerat Probus, *Iovis ex Antiopa, Nyctei filia, natos, ait cantando potuiſſe armenta vocare.*

DVLORESTE.

*

Pater Achæos, in Caphareis ſaxis pleros perdidit.] Apud Priſcianum in Veneta veteri eſt, *Capharei ſaxis*, quod vir eruditus malebat. Sed *Caphareis* eſt in Mſo meo, ac nihilo deterius eſt. Nam ſimiliter dixit Propert. lib. III.

Saxa triumphales fregere Capharea puppes.

*

Alterum quoque huic fragmentum adde, quod ex Duloreſte Pacuvij citat Nonius in *Incertat*:

- *Sed ne incertat dictio, quam rem expedi.*

Ita eſt in Mſſis, & editt. antiq. Emendo,

- *Sed me incertat dictio, quare expedi.*

HERMIONA.

*

Pag. 77. *Ibo atque dicam, frequentes ut eant gratatum hoſpiti.*] Ob metrum ſcribe, *Ibo ac.*

INCERTIS TRAGOEDIIS.

*

Fortunam inſanam eſſe, & cæcam, & brutam, perhibent Philoſophi, &c.] Aliquid de hiſce verſibus diximus ad Hermionen Pacuvij: quò retulerunt viri docti, cōpulſi duobus extremis verſibus, qui ſunt de Oreſte mendico. Nunc cætera perſequamur. Verſu ſecundo provocabulū *illam* abeſt à vett. libb. Eoque non aſperner:

Saxoque inſtare globoſo prædicant volubilem.

Vt

Vt porrecta ſit ultima in *inſtare* ob vocem ſequentem,quę à duabus conſonis incipit. Vel potiùs legendum,

Saxique inſtar eſſe globoſi prædicant volubilem.

Nempe illud *inſtare*, corruptum ex *inſtar eſſe*. Nam diſertim, teſtante Grutero, in Mſsis Germanicis legitur,

Saxique inſtar globoſi eſſe volubilem. Verſu tertio invenio in vett. libb. *Quia quo.* ut rectum putem, *quoquo.* Puta hoc pacto,

Quoquò ſaxum impulerit ſors,eò cadere fortunã autumãt.

Sin *Ideo quò* malis, ſcribe *cadere eò*,ob numeros. Maximè verò de mendo ſuſpecta ſunt ſequentia:

Sunt autem alij philoſophi,qui contrà fortunam negent
Miſeriam eſſe ullam,ſed temeritate omnia regi.

Vbi mirè ſudant,viri doctiſſimi. Placet verò Grotiana emendatio:

- Qui contra à Fortunâ negent
Miſeriam eſſe ullam,ſed temeritate omnia regi-

Nam opponit poëta Fortunam, & temeritatem. Vnde mox colligit, quia naufragio quis factus ſit mendicus, temere quidem id contigiſſe, at non obtigiſſe forte fortunâ. Nihil,meo judicio,veriùs certiuſque. Verſu etiam penultimo,fidem Palatinorum quatuor codicum ſecutus, ſcribo;

Velut Oreſtes modò fuit rex,factu'ſt mendicus modò.

Malim & illud *nempe* prioribus coniungere in hunc modum,

Naufragio res contigit nempe:ergo haut fortuna obtigit.

Vel ſcribe:

Naufragio res nempe iſta obtigit. Quando in quibuſdam etiam Mſsis invenias: *Naufragio nempe res iſta contigit.* At longius à Mſsis abit, quod è ſuorum varietate eruebat Gulielmius:

Naufragio contigit.Ergo haut fortè,aut fortuna obtigit.

*

Pag. 78. *- Piſcium laſciviam*
Intuerentur, nec tuendi ſatias capere poſſiet.] Ita emendavit,maximus Gruterus, qui & primus latentes hic numeros ſagaciter eſt odoratus.

Segregare abs te auſus,aut ſine illo Salamina ingredi,
Neque paternum adſpectum es veritus?] A Telamone hæc in luctu filij dici,Cicero ipſe ait. Quare, & hoc, & ſequens fragmentũ,jure ſuprà ad Teucrum relatum fuit.

*

Pag. 79. Quin etiam *fere,* inquit Pacuvius, *quibus abeſt ad precavendum intelligendi aſtutia, ſibi inicto terrore mortis horreſcunt.*] Pacuvij quidem eſt trochaicus iſte:
Quibus abeſt ad precavendum intelligendi aſtutia.
Sequentia verò ſunt Ciceronis.

*

Pag. 80. *Flexanima tanquam &c.*] Vide,quæ ad Teucrum dicta.

*

Gra'ugena de iſto aperit ipſa oratio.] Qui ex ſecundo de divinat. citant, decepti ſunt à Rob. Steph. in Collect. Fragment. Eſt enim in ſecundo de Nat. deor. Mirum vero in omnibus Tullij codd. ita legi,uti hic expreſſum. Vera enim abſque dubio eſt emendatio iſta Hugonis Grotij:
Graiugenam ted eſſe aperit ipſa oratio.

*

Cedo tamen pedem limfis flavis flavum ut pulverem.]
Et hoc de loco ſuprà dictum.

*

Ego odi homines ignavâ opera,& philoſophâ ſententiâ.]
Ne in trochaicum metrum pecces, ſic elegantem hanc γνώμην digere, *Ego homines odi i. o. e. p. ſ.*

*

Nam ſiqui, quæ eventura ſunt,provideant;
Æquiperent Iovi.] Numerorum gratiâ ſic potiùs digere:
- *Nam ſiqui, quæ eventura ſunt,*
Provideant; æquiperent Iovi.

Quam-

Quamquã pro *æquiperent*, uti eſt in omnibus libb. malim *æquiperem*. Talem, inquit, Iovi ipſi æqualem, & parẽ putem.

*

Pag. 81. *Filios ſibi procreaſſe eandẽ per Calypſonem autumant.*] In Chariſio, itemque Priſciano, poſt *procreaſſe* inſertum τὸ *dicitur*: neque id ſolum in nuperis editt. ſed etiam vetr. atque adeò Mſsis. Non dubium tamen, quin ſit ex gloſſemate. At ne eodem quidem reciſo, ſanus eſt locus: ſed legi debet; *Filios tibi procreaſſe eandem Calypſonem autumant.* Trochaicus eſt, in quo *eandem* κτ̃ ϲυνίζησιν effertur.

*

Exhalat auram terra, atque auroram humidam] Pro *terra*, *tetram* conjectabat Scriverius, quod probo. Sed quid eſt *exhalare auroram*? Puto planè vocem *auroræ* irrepſiſſe ex eo, quod *aura* anteceſſit. Quemadmodum & pro *humidam* malo *humectam*: prout eſt in editione Vertranij. In Mediolanenſi veteri, uti & Romanâ Antonij Auguſtini, utrumque legas, *humidam humectam*. Sed *humidam* quoque ex gloſſemate irrepſit. Vera igitur lectio fuerit,

Exhalat auram tetram atque humectam –

Vel, *Tetram exhalat aur. a. h.* Quando in Mediolanenſi eſt iſte ordo verborum, *Terra exhalat auram*.

*

Paſtor excurſo iubare, noctis d. curſo itinere] Paſtoris vox additur à Varrone lib. v. de L. L. idque etiam in edit. Mediol. & Ald. Sed lib. VI. omittit, quod & facit Iunianus. Et abſque ea juſtus fuerit ſenarius. Atque, ut anteceſſerit, non tamen proximè cohæſit.

*

Calydonia altrix terra exuberantium virûm.] Malim *exuberantûm*, ob metrum. Ad Atalantam referebat Delrio.

*

(Æges) ferme aderant æquore in alto ratibus repentibus.] Anapæſtici ſint:

- Ferme aderant
Æges æquore in alto ratibus
Repentibus - Sed potiùs ex jambico fuit, ut extremo ad Duloreſtem loco vidimus.

*

Nulla res neque
Cicurare &c.] *Neque* ab aliis abeſt.

*

Pag. 82. *Educ, i, manticulator, ita me facti oppreſsit iugo.*] Hanc lectionem eruit Scaliger, cùm prius legeretur, etiam in Pomponij Læti ſchedis: *Medici* (vel *Modici*) *manticulatur. . . . ,ta me facti oppreſsit iugo.*
Sed quanto veriſimilius Hugo Grotius emendabat:
Mendicus, manticulator, ita me fati oppreſsit iugum.
Et videtur ea dixiſſe Oreſtes, de quo idem Pacuvius ait:
Velut Oreſtes modò fuit rex, modò mendicus factus eſt.

*

Machinam ordiris novam manticulatam aſtu . . .
Sanctiora adigis iuranda iura, quibus cotidie
Parvæ noxæ extergeantur —] Verſu primo in Pomponij Læti ſchedis erat, *manticula tactu*. Vnde, qui eas edidêre, legendum conjectant, *manticulæ tactu*. Quaſi de iis ſermo ſit, qui, ut, Feſti utar verbis, *furandi gratiâ manticulas attrectabant*. Sed ita parum hæc cohæreant cum ſequentibus. Scaliger reponit *manticulatam aſtu . . .* Proximam verò particulam *an* (nam ſequitur in omnibus libb. *an ſanctiora*) idem delebat. Atqui facit ea ad eruendam lectionem veterem, ſi, quod mihi videtur, *aſtu, an*, corruptum eſt ex *aſtutiam*, Sed ne ſic quidem verſum ſuppleveris, niſi inſertâ copulâ legas *manticulatamque*. Vel, abſque ea, *manticulatoriam* ſcribas. quod κατὰ συνίζησιν efferri metrum requirit, cum verſus ſit trochaicus:
Machinam ordiris novam, manticulatoriam aſtutiam.
Quomodo ſi ſcripſerat Pacuvius; *manticulatoria aſtutia* ſit, quali utitur manticulator, ſive manticularius, ut vocat Tertullianus in Apologetico.

Sed

Digitized by Google

Sed fortaſſe iſta, *Quibus quotidiana nota extergeantur*, ex altero Feſtus argumento adducit. Atque ita vera lectio videri poſſit:

Machinam ordiris novam, manticulatam aſtu, ac adiicis
Sanctiora iura iuranda —

Nam cùm non tantùm in antiquis editis, ſed Farneſiano quoque ſit, *An ſanctiora dicis iuranda*; fortean ex *an* factum *ad*: ex *dicis* item *adiicis*.

*

Sed cùm contendi nequitum vi, clam tendenda eſt plaga.] In vett. libb. τὸ *vi* abeſt: ſed legitur, *ut clam*, quod ex priori corruptum. Præterea librarius poſt *nequitum*, ultimam repetere neglexit. Nam Trochaicus eiuſmodi fuit:

Sed cùm contendi vi nequitũ, tum clam tendenda eſt plaga.

Quale quid etiam Scaliger voluit ad Feſtum. Nam quod nunc ibi legitur vulgo, non Scaligeri, ſed librarij eſt error.

*

— *Promerenda gratia*
Simul cùm videam &c.] Ad Chryſen de hoc dictum.

*

Pag. 83. *Topper tecum ſit poteſtas, faxit ſi mecum velit.*] Lubens reſcribam:

Topper tecum ſit poſtidea faxim, ſi mecum velit.

Nam ſive *Topper* hic valet *fortaſſe*, ut cenſet Feſtus: ſive *citò*, ut ferè ſumitur: huiuſmodi ſententia erit, dummodo nunc ſit mecum, poſtea tecum ut ſit, effectum dabo.

*

Si Priamus adſſet, & ipſe eius commiſereſceret.] Diximus de eo ad Duloreſtem.

*

Pag. 14. *Volucri currit axe quadrigæ.*] Fortè,

Volucri curritur axe quadrigæ.

Vt ſit anapæſticus. Etſi & aliter poſſis.

*

Agite, ite, volvite, rapite, comâ tractate per
Aſpera ſaxa & humum, ſcindite veſtem ocius.] Fortè, ut ſenarij ſint, ſcribendum:

Agite, ite, volvite, rapite, comâque trahite
Per aſpera ſaxa & humum, ſcindite veſtem ocius.

*

Voce ſuppreſsâ, innato fronte, vultu turpido.] Vidimus de hoc initio Duloreſtis.

*

Pag. 85. *Quæ te applicaviſti tamen ærumnis obruta.*] Ita à Putſchio editum eſt in Priſciano. Sed in Ms. & veteri Venetâ, invenimus, *tam ærumnis obruta*. Atque id tum metrum, tum ſententia exigit.

*

Pag 86. *Multa apud poëtas reliqua eſſe verba, &c.*] In illuſtri hoc Varrónis loco duodecim poëmata commemorãtur: ſed duobus duntaxat, auctoris nomen adſcribitur: primo, quod eſt è Nævij Heſionâ; & decimo, quod eſt è Pacuvij Tarentillâ: unde aliquis exiſtimare poſſit, in ijs, ubi poetæ nomen reticetur, illud, quod anteceſſit, ἀπὸ κοινοῦ repeti debere. Perſuaſum id fuit viris aliquot doctis, qui iccirco à Nævio Duloreſtem ſcriptam putarunt, cuius tertio hic loco meminit Varro. Atqui rectè ſi colligunt, etiam Carmen de bello Punico fecerit Pacuvius, quia poſt nominatam eius Tarentillam locus adducitur è bello Punico, poëtæ nomine non expreſſo. At hoc nemo ſanus dixerit. Quare putamus, quando de poëmatis ſcriptore conſtaret, nomen eius à Varrone eſſe omiſſum: ſoli verò Heſionæ, & Tarentillæ adiectum eſſe διακριτικῶς, quia alius etiam eius nominis fabulam dediſſet. Nam, præter Pacuvij Tarentillam, fuiſſe alteram Nævij, plurima oſtendunt fragmenta, quæ inde Chariſius adduxit. Quare ita ſtatuimus, quæ ex Duloreſte hîc citat Varro, ea eſſe ex Pacuvij Duloreſte. Nam Nævianam nemo veterũ laudat: &

ex

Google

ex Pacuvianâ eſſe, illud præterea confirmat, quod verſus iſte,quem ex Pacuvij Duloreſte adfert Nonius, ſanus atque integer fuerit,ſi hoc pacto legas,

Voce ſuppreſſâ,caperatâ fronte,vultu torpido.

Vbi nunc in vulgatis; & metro invito, & ſententiâ nullâ, legitur, *innatâ fronte*. Neque aliquis obiectet, pluſculum abire eam lectioné à veteri literarû ductu. Nam ſi *caperate* vocem,ut inſolentem, Varro ipſe notârit; credibile ſanè eſt,juniores addidiſſe gloſſema,quod poſtea in germanæ ſcripturæ migrarit locum. Gloſſema illud fuerit *irata*, vel *rugata*,vel ,*irritata*. Nam nihil horum valdè abit ab *innata*, quod inde poſtea corruptum fuit. Quamquam verò hoc nobis verius videtur: tamen,quia non eadem omnes probare ſolent, alteram etiam conjecturam proponemus. Quid ſi concedamus,& à Nævio, & à Pacuvio, Duloreſtem ſcriptam eſſe: ac in Nævianâ quidem fuiſſe *caperatâ fronte:* in Pacuvianâ autem fuiſſe *rugata*, quomodo *rugoſam frontem* Martialis dixit,*rugatam teſtam* Plinius. Vel etiam *irritatâ fronte*, quando frontem caperare irati ſolent. Et de iſto ſatis.Quod ad locum ex Tarentillâ,etiam Stephanus, cum ut Pacuvianâ prius poſuiſſet, *ab luce inluſtre*, mox adjungit, *ab luce* eſſe verba Varronis, qui hoc ſolum dicat, Pacuvium a luce *inluſtre* derivare. Et nihil certius.

*

Pag. 87. *Hic tibi ſtrepitus,fremitus, clamor, tonitru, rudentiſiſibilus.*] Verba illa *Hic tibi*, judicio meo, Cælij ſunt, non veteris poëtæ. Etiam pro *tonitru*,in veteribus libb. eſt *tonitruum*, quomodo ſi veteres dixêre,ex iambico petitus fuerit locus :

- Strepitus, fremitus, clamor, tonitruum,
Rudentiſibilus.

*

Qui apud te,quaſi ſervos,eſt caniceum panem.] Senarius ſit :

Qui apud te panem, q. ſ. e. c.

Niſi à *canica*, *canicaceus* malis. Et ita citavit etiam in Theſauro

ſauro ſuo Robertus Stephanus. Quare verius fortaſſe,

Qui apud te panem eſt, quaſi ſervos, canicaceum.

Non videtur autem è tragœdia eſſe. Imò quid ſi ne Pacuvij quidem ſit? Nam primus eſt R. Stephanus, apud quem legerim: quem Scaliger ſecutus. Mirum verò Stephanum fragmenti eius meminiſſe in Lexico; in Collectione fragmentorũ, ubi proprius ei erat locus, non item. Atque hoc ſuſpicionem meam, quam dixi, auget.

PSEVDONE.

*

Niſi ego te blaterantem adſpicerem, his nuncium indicaſſem.] Puto ante *nuncium, nunc* excidiſſe, ob ſimilem ſyllabam ſequentem. Præterea opus traiectione, ut ſit verſus quadratus:

Ni ego te blaterantẽ adſpicerem, his nunc indicaſſem nunciũ.

Vel, ut ex iambico ſit, ſcribe,

— *Ni te ego*

Blaterantem adſpicerem, his indicaſſem nuncium.

Ψευδῶς verò Pacuvij Pſeudonem laudat obſcurus iſte Fulgentius. Nec ſi eam ſcripſit, huius ſit loci. Nam comœdiam idem ille vocat Fulgentius. Suſpicor potiùs Pacuvij nomen eſſe corruptum: eo magis, quia & alibi id factum. Vti apud Diomedem lib. III. cap. eo quod de pedibus metricis inſcribitur: ubi in vett. editt. verſus quidam Pacuvio tribuuntur, qui nihil minus quàm Pacuvij ſunt. Et ſanè in Mſsis invenitur *Paconii*, uti & Helias Putſchius impreſſit. Facilè autem aſſentiam doctiſſimis viris, qui *Paconius* ex *Varro Atacinus* corruptum putant. Cui eos verſus, ſed limatiores factos, tribuit quoque Scaliger in Catalectis Virgilianis. Cæſarius, qui Criticam falcem in Diomedem primus immiſit, cum Pacuvij nomen in libris ſuis inveniſſet, & videret verſus, qui citabantur, eſſe corruptiſſimos, planè ſcriptoris nomen cum verſibus reſecuit; atque eorum in locum ſubſtituit aliqua de fonte Maronis. Quæ intoleranda in venerandam antiquitatem audacia, non tam laudari, quàm pipulo differri meretur.

Nihilo-

*

Nihilo magis è tragœdia eſt ſequens fragmentum:

Non ego ſic fui, ut nunc ſunt, meretrices diobole,
Quæ ſuam vel nummi cauſſâ parvipendunt gratiam.]

Non dubito autem, quin recte emendarim:

Non ego ſic fui, nunc ut ſunt diobole meretricule.

*

Ita ſeptuosè dictio, &c.] Vide, quæ ad Livij diximus Antiopam.

*

Hactenus de Fragmentis è tragœdijs Nævij & Pacuvij. Quibus nunc mantiſſæ loco aliquid de utriuſque epitaphio adjungã, quando uno utrumque loco etiam Agellius conjunxit. Ac Nævius quidem, ut nobilis ille Grammaticus ait, tale ſibi epitaphium ſcripſit, ſuoque ſepulcro incidi juſſit:

Immortales mortales ſi foret fas flere,
Flerent divæ Camœnæ Nævium poetam.
Itaque poſtquam Orci traditus eſt theſauro
Obliti ſunt Romæ linguâ Latinâ loquier.

Duos poſteriores verſus, ut, ſuperiorum inſtar, Saturnij ſint, ita concinnabam:

Itaque poſtquam eſt Orcivo traditus theſauro,
Obliti Romæ loquier ſunt linguâ Latinâ.

Propter hoſce verſus Nævium Campanæ ſuperbiæ reum agit Agellius. Atqui quid habet, unde veriſimile faciat nobis, Nævium potiùs, quàm alium, eos verſus feciſſe? Nihilo magis eidem credo, cum Pacuvianum epitaphium à Pacuvio ipſo ſcriptum eſſe arbitratur. Eius primum verſum ſic edidit Henricus Stephanus:

Adoleſcens tametſi properas, hoc te ſaxum rogat.

Sed cùm ſequentes ſint ſenarij, etiam hunc ſanè talem eſſe convenit. Eoque lego:

Adoleſcens, tametſi properas, ſaxum hoc rogat.

Vel hoc pacto :

Adoleſcens, tametſi properas, ſaxum hoc te rogat.

Nam *tamenetſi* quidem probum eſt,& vetus: ſed in pleriſque libris pro eo *tametſi* legas, quod hic κατὰ συνίζησιν fiet δισύλλαβον.

Quod autem de Nævij & Pacuvij epitaphio diximus, idem de Plautino dictum puta; etſi & illud Plautum habere auctorem, perſuadere nobis idem Agellius conetur. Nempe non aliâ de cauſſâ,quàm quia Varro Plautinum vocet. Quaſi Plauti dici non poſſit,quod alius honori ac memoriæ Plauti fecerit. Sed Agellio inſolens non eſt errare in talibus: quando idem lib. I I. cap. X V I I. Epictetum de ſe ſcripſiſſe id diſtichon dicat, quod à Leonida ſub Epicteti perſonâ eſſe factum, ex Anthologiâ ſcimus.

CASTIGATIONES ET NOTÆ IN L. ATTII Fragmenta.

ACHILLE.

*

Pag. 89. *Ne tum cum fervat pectus iracundiâ.*] Fruterius, *Nedum, cùm.* Nec diſplicet.

ÆGISTHO.

*

Neque fera hominum pectora frageſcunt, donec vim perſenſerint imperij.] *Frageſco*, vel *fragiſco*, ex eo, quod veteres *frago* dixere, unde *fragor*, ut ſupra dictū. Verſus Attii ſic digere:

- Neque fera hominum
Pectora frageſcunt, donec vim perſenſerint
Imperij -

*

Neu cuiatis ſtirpem penitus fligi ſtudet.] In omnibus libb. pro *penitus* eſt *funditus*. Vt ſit trochaicus, cui primus deſit pes. Sed in aliquibus præterea pro *cuiatis* eſt *civitatis*, ut fortaſſe ex jambico ſit.

*

Meliùs, quàm viri, callent mulieres.] *Callent* initium novi eſt jambici.

*

Celebri gradu greſſum adcelebrâſſe decet.] Sic numeris redde;

Gradum celebri greſſum adcelerâſſe addecet:

Vel cum Scaligero,

Celebri gradu greſſum adcelera viſſe addecet.

ÆNEADIS.

*

Patrio exemplo & me dicabo, atque animam devorabo hoſtibus] Scribe, vt ſint trochaici quadrati:

-Patrio

Exemplo dicabo me, atque animam devotabo hoſtibus.

Devotare, vt rectè hic emendant, eſt *devovere*. Vſi etiam Appuleius, & Bibliorum interpres. Sed & iſtic ſimiliter corruptè pro eo *devorare* legitur, vt iam alijs obſervatum.

*

Vim Gallicam obdue contrà in acie, exercitu-

- Vè patrum hoſtili fuſum ſanguen ſanguine.] Ita eſt in Aldinâ, Iunianâ, Mercerianâ. Sed vide, an non feliciter emendet H. Grotius:

Vim Gallicam obdue contrà in aciem, qui expiet

Paternum hoſtili fuſum ſanguen ſanguine.

*

Et nunc quod eorum ſegnitas credet focus.] Lipſio placet:

Et nunc, quæ eorum ſegnitas, ardet locus.

*

Fateor, ſed ſæpè ignavit fortem in ſpe exſpectatio] *Fateor* ad ſuperiorem pertinet verſum.

*

Gallei voce canorâ fremitum &c.] Anapæſtici ſunt:

Gallei voce canorâ, ac fremitu

Peragrant minitabiliter. -

Sive, vt Fruterius malebat,

- Gallanti voce, canoro

Fremitu, perag. m.

Verbo

Verbo *gallare* ſemel iterumque uſus Varro Eumenidibus: uti verbo *gallulare*, Nævius Exodio. Nonium vide.

✱

Caſtra hæc veſtra eſt, optimè eſſit meritus à nobis.] Ita Ald. & aliæ. Fortaſſis ſcribendum, *Optimè eſt is meritus de nobis.*

✱

Di ſumma tibi perduellum eſt, quorū, aut quibus ſe à partibus Gliſcunt-] Ita eſt in Aldinâ. Sed in Venetâ Pincij eſt *diſſumam*. Longiùs etiam abit Mediol. *Diſſumam tibi perduellum eſt, è quorum, aut quibus ſe apertius gliſcunt.* At Iunianus Maius hoc pacto: *Diſſiminia tibi per duellum eſt. Quorum a. q. ſ. a. p. g.* Sanè locum eſſe corruptiſſimum, liquet. Clariſſimo Scriverio non diſplicebat,

- Dis ſummatibus

Perduellum eſt, quorum auguriis gliſcunt ſeſe à partibus.

Vt ſenſus perfectio à ſequentibus pendeat, uti in multis aliis fragmentis. Tentabimus, an medicinam aliter facere poſſimus. Ac primùm illud ex Prætextatæ huiuſce inſcriptione ſcimus, actum eâ eſſe de P. Decio, qui, cùm Gallorum aciem ſuſtinere non poſſet, præeunte verba ſollemnia M. Livio Pontifice, Dis manibus caput ſuum devovit: ac deinde (Livij verba ſunt lib. x.) *qua confertiſſimam cernebat Gallorum aciem, equum concitavit, inferenſque ſe ipſe infeſtis telis interfectus eſt.* Cenſeo igitur Decium poſt exſecrationem ſui quærere, quâ parte maximè violentia hoſtium graſſaretur: mox ſecutum patris exemplum, ac (quemadmodum de Decio Mure Romanus ſcriptor ait) *in confertiſſima ſe hoſtium tela iaculatum, ut novum ad victoriam iter ſanguinis ſui ſemitâ aperiret.* Quæ ſanè ſi ita ſunt, ut mihi quidem perſuaſi, non infeliciter puto corrigebam hocce pacto:

Vis ſumma eſt ubi perduellûm? quonā aut quibu' ſe à partibus Gliſcunt? - Vel, *quibus à partibus.*

✱

Pag. 91. *Nihil neque periculi eſt, neque tumulti, quod ſciam.*] *Nil neque pericli.* Senarius eſt.

AGA-

AGAMEMNONIDIS.

*

Corruptè quidam, etiam Iunianus Maius, *Agamemnonibus:* quos & H. Stephanus ſecutus. At *Agamemnonidæ*, rectè eſt in Mſsis, etiam Med. Ald. alijs.

*

Inimicitias Pelopidarum exſtinctâ iam obliteratas memoriâ renovare.] In alijs eſt: *Exſtinctas iam, atque oblit.* Scribe igitur:

- Inimicitias Pelopidûm
Exſtinctas iam, atque obliteratas, memoriâ
Renovare.

Sed Clariſſimus Scriverius *Pelopidarum* retinebat, ac putabat, verba iſta proſæ magis, quàm tragœdiæ, convenire. Vnde & conjectabat, eſſe ea ex præfatione ſeu epiſtola; quam à Tragicis præmitti ſolere; locuples, & omni exceptione major teſtis eſt, Valerius Martialis; qui cùm ſecundum Epigrammatum librum Deciano mitteret, ita ipſum in limine loquentem inducit: *Quid nobis, inquis, cum Epiſtola? Parumne tibi præſtamus, ſi legimus Epigrammata? Quid hîc porrò daturus es, quod non poſſis verſibus dicere? Video quare Tragœdi epiſtolam accipiant, quibus pro ſe loqui non licet. Epigrammata curione non egent, & contenta ſunt ſuâ, id eſt malâ linguâ. In quacunq; pagina viſum eſt, epiſtolã faciunt.* Quid apertius hinc, quã (uti inde idem amiciſſimus vir obſervavit primus) tragœdias epiſtolâ muniri ſolere, quæ verſibus ſcripta non eſſet? Et videntur huic ſententiæ favere varia fragmenta, quæ, ut, nunc quidem leguntur, vel numeros habent nullos, vel non uſitatos Tragœdijs. Tale eſt illud Pacuvij ex Teucro citatum: *Vbi poetæ pro ſua parte falſa conficta canant, qui cauſſam humilem dictis amplant.* Huc etiam illud Andronici ſupra retulimus, *Scabra in legendo rediviosáve offendens.* Item illud eiuſdem, *Argenteo polubro, & argenteo gutto.* Quæ ad deſcriptionem choragij videntur pertinuiſſe. Et ſimile iſti eſt hoc Nævij, *Pallis, patagiis, crocotis, malacis, mortualibus.*

Cujuſmo-

Cuiuſmodi quis dubitet, vel ad epiſtolam, vel ad prologum referre? Vti & locum illum Ennij, quem ab eodem Scriverio ita legi ſuperius monuimus:

Impetrem facilè ab animo, ut cernat Vitalem Bebium.

Prologos verò præmitti ſolere, etiam arguit locus iſte ex Pacuvij prologo citatus:

Nunc pœnitebant, libant liberi grato ex loco.

Sed hoc fortaſſe inter epiſtolam, & prologum intererat: quod illa prorſa erat oratio, hic vincta, uti prologi Terentiani, quibus ſe tuetur contra adverſarios.

*

Sic multi animus quorum atroci iunctus malitia eſt,

Compoſita dicta è pectore evolvunt ſuo, &c.] In vett. libb. eſt *ſic multi*, vel *ſi multi*. Sed metrum particulam eam abnuit. Etiam pro *iunctus* in quibuſdam, ac quoque apud Maium, eſt *vinctus*. Vera igitur ſcriptura eſt:

Multi, animus quorum atroci vinctus malitiâ eſt.

ALCESTIDE.

*

Cùm ſtrideret, retracta rurſus inferis.] Satis liquet, *ſtridere* hîc dici de vmbra Alceſtidis. Quomodo Lucanus lib. VI. ait,

Auribus incertum feralis ſtrideat vmbra.

Et Papinius IX Theb.

Stridebit veſtros Tydeus inhumatus ad ignes.

Atque hoc etiam Delrio obſervat. At non rectè idem *ſtrideret* potiùs legere iubet, quàm *ſtriderat*. Nam citat Priſcianus, ut probet *ſtridi* in præterito dici. Eoque vel *ſtriderit* ex veteri Venetâ, vel potiùs ex Mſo *ſtriderat* reponendum. In eodem Mſo meo eſt *Retracta rurſus ab inferis:* meliùs quàm in Venetâ,

- *Cùm ſtriderit,*

Retracta rurſus infelix -

Neque enim hoc nomine infelix dici potuit Alceſtis, quòd eam Hercules, motus pietate illius erga maritum,

ab

ab inferis reduceret.

ALCMÆONE.

*

Tanta ut fruſtrando lactans vanans protrahit.] Ita Ald. Sed Ms. & Mediol. & Iun. Ma. *protrahas.* Puto ſcripſiſſe:
Tantum ut fruſtrando lactans, vanans protrahas.

*

Pag. 92. *Quod di interdum inferam penitus depreſſum altis cluſère ſpecis.*] Ita Ald. niſi quod in ea eſt *Quid*, ubi in Msis *quod.* Sic verò legendum:

Quod Di ted infernis penitus
Depreſſum altis cluſère ſpecis.

Vel ſi *interpreſſum* magis placet (quod eſt in plerisque Msſis, item in edit. Mediol.) ſcribe hoc pacto:

Quod di infernis interpreſſum
Altis penitus cluſere ſpecis.

*

Quia nec vos, nec illi impunè irriderent meam
Grandævitatem -] *Quia* ad præcedentem verſum refer. Malim &, *ille impunè irrideret.* Vt etiam eſt in editt. antiquis, & Mercerianâ.

*

Suos deſeruit libros ſuperſtites ſunt.] Ita eſt in Msſis, & editis. Sed illud *ſunt* aliunde irrepſit. Credo ex eo, quod in libris nonnullis *ſuos* in extremum locum eſſet rejectũ.

*

Qui ducat cùm te ſocerum viderit, &c.]
- *Qui ducat, cùm te ſocerum viderit,*
Generibus tantam eſſe impietatem -

Qui, inquit, huiuſmodi ſocero credat eſſe tales generos, ſive, ut veteres eſſe locutos hoc teſtimonio Nonius probat, tales generes?

Vt me

*

Vt me repoſitum immerentem repentino nuncio alacrem
Reddidiſti, ac me excitâſti ex luctu in lætitudinem.] Priora ita emendabat Palmerius,

Vt me depoſitum, ac mœrentem -

Addo ego, poſt *immerentem* facili errore *tam* excidiſſe. Etiam ſcribo *repente*, ut ſit jambicus:

Vt me depoſitum ac mœrentem tam repente nuncio.

Poſteriorem verſum, ut itidem trochaicus ſit, ita concinnabam,

Alacrem reddis, excitaſque ex luctu in lætitudinem.

Vel potiùs,

Reddiſti alacrem, ac me excitaſti ex luctu in lætitudinem.

Quod propius à libris abit.

ALPHESIBOEA.

*

Pag. 93. *Sed anguſtitate incluſam, ac ſaxis ſqualidam.*] Lego, *Se anguſtitate.* Vt ſenarius ſit.

*

- *Etſi eſt malis*
Depoſitus animus meus, quæ ſcribi exinde audiet.] In Mso pro *ſcribi* eſt *ſcibo.* Lego - *quæ ſcibo, ex me audiet.* Sive, ut in aliis eſt, *audies. Meus* tanquam unius ſyllabæ effertur. Nam ſenarius eſt.

*

Ita territa membra
Animo ægroto
Cunctant ſufferre laborem.] Num heroici fuêre?
- *Ita territa membra*
Ægroto cunctant animo ſufferre laborem.

An anapæſtici potiùs?

Membra ita territa cunctant animo
Ægroto ſufferre laborem.

ii Cùm

*

Cùm ipſa ſim, & miſeritudo eorum ulla eſt liberûm.] In Ald. leg. *eſt iſta liberûm.* Videor autem mihi non infeliciter hunc locum emendâſſe:

- Cum ipſâ ſiet?
Miſeritudo meorum eſt iſta liberûm?

Vt dicantur iſta, ſive ab Alpheſibœâ, poſtquam maritus Alcmæon duxerat Calirrhoen, Acheloi filiam: ſive ab ipſâ Calirrhoe, quæ, marito monilis ergo ad Alpheſibœam profecto, credebat eum priſtinis ſe amoribus oblectare. Ita per *liberos* intelligere oportebit Amphoterum, & Acarnanem, quos Alcmæon ex Calirrhoe genuit.

*

Si tui veretur te progenitoris, cedo.] Trochaicus eſt defectus ultimis duabus ſyllabis. Niſi malis, *Si tui*, pertinuiſſe ad verſum præcedentem.

*

Odiorum hoſtificumq; dicm obvium turbam aſpecti atque horribilem.] Locus corruptiſſimus. Quem ſic corrigo:

- ô dirum,
Hoſtificumque diem! ô terribilis
Adſpecti, atque horribilis! -

Vel hunc in modum:

- Odioſum,
Hoſtificum, dirum, terribilis
Adſpecti, atque horribilis!

AMPHITRYONE.

*

Si ſatis rectè, aut verâ ratione augurent.] Scribe, *Si rectè ſatis*, ut ſit ſenarius.

*

Hoccine eſt, quod tu tam temeriter meam benevolentiam Interiiſſe es ratus?] Cum hoc ex Nonio fragmento conjun-

conjungunt iſtud ex Feſto: *Aut tam obſtinato animo confiſus tuo.* Sed nec ſententia ſic ſatis commodè cohæret; nec metrum ea jungi patitur, niſi pro *confiſus* ſcribas *fiſus.*

*

Pag. 94. *Cedo, ecquid te redhoſtitum cum meâſſem obiectet facilius.*] In chartis Farneſianis eſt, *Cedo ecquid te redhoſtitum, cùm eas ſem obiectet facilius.* Vt vera videatur lectio:

Cedo, ecquid te redhoſtit, ut cum eâ ſe oblectet facilius?

Qui octonarius eſt. Et videntur verba fieri ad Mercurium, cùm ſervili ſchemate Iovi ſubſerviret, quò is facilius animo ſuo obſequeretur, Alcumenam complexus.

*

Quid hic redhoſtit viam: comitem obiet facilius.] Ita eſt in pleriſque membranis Nonij, uti & editione Mediol. unde Mercerus tentabat,

Quid hic redhoſtit? an quò me tembtet facilius?

Aliis aliud videtur. Sed, aut valde me ratio fugit, aut planè hic idem eſt locus, ac ille, qui antea ex Feſto adductus fuit. Tantùm Nonius quædam initio truncavit. Nam ſequentia ſi ſpectemus, apud Feſtum eſt, *Quid te redhoſtitum:* apud Nonium, *Quid te redhoſtit viam.* Apud Feſtum, *Cum meâſſem obiectet facilius:* apud Nonium, *Cometem obiet facilius.* Et, quod amplius eſt, uterque locus citatur ex Attii Amphitryone. Quare dubium non eſt, quin idem ſit locus; ac propterea, ſi verum eſt, quod de Feſti loco dicebamus, in Nonio quoque legi debet:

Ecquid te redhoſtit, ut cum eâ ſe oblectet facilius?

Qui octonarius jambicus fiet, ſi ex Feſto *Cedo* præmittas.

*

An malâ ætate mavis malè mulcari exemplis omnibus?] Sic reſtituebam,

- Ætate an malâ
Malè à me vis mulcari exemplis omnibus?

*

Quin meum ſenium cum dolore tuo coniungam, & comparem.] Nil i: numerorum cauſſâ mutandum. Nam trochaicus eſt, in quo *meum*, & *tuo*, *συνιζηνῆι* patiuntur.

*

Sed quenam hæc eſt mulier, funeſtâ veſte, tonſu lugubri?] Octonarium hunc cæſuræ ergo ita fuiſſe ſcriptum arbitror, *Sed quenam hæc mulier eſt.* Vel omitte *τὸ eſt*, ut trochaicus fiat; quod verius puto.

*

Ne ſi forte paullò, quàm tu, veniam ſeriùs.] Ita quidem legitur in antiquis editionibus. Sed in ſchidis Farneſianis particula *ne* abeſt. Et abſque ea fuerit juſtus ſenarius. Irrepſit autem ex repetitione ultimæ ſyllabæ, quæ proximè anteceſſit. Nam citatur locus iſte ex Amphitryone. Scaligero verò aſſentio *ſecius*, vel *ſequius*, legenti. Nam nihil attinebat monere, à *ſerò ſerius* dici, quod norunt, qui necdum ære lavantur.

*

Tametſi ſtatue gracilitudo, & proxemodum luctus facit,
Ne dubitem] Pro *tametſi ſtatue*, vel lege *tametſi tua*: vel, quod minùs à veſtigiis veteris ſcripturæ abit, *Tamen iſta tua*: prout ante nos Had. Iunius edidit. Eſt trochaicus quadratus.

*

Cum patre parvos patrum hoſtificè
Sanguine ſanguen viſcere ſuo.] Placet,
Cum patre parvus parat hoſtificè
Sanguine ſanguen miſcere ſuum.

*

Pag. 65. *Hæc malos annos multosq; longinquè ab domo.*] Vide, quæ de hoc, & ſequenti fragmento, notavimus ad Ennij Andromache-molottum.

*

Pag. 96 *Cùm ninxerit cœleſtium molem mihi.*] Ita quoque eſt in meo Ms. & veteri Venetâ. Sed magis placet Grotij emendatio,

Cùm ninxerit cœleſtium molimine.

*

Namque ut dicam te metu, aut ſegnitate addubitare, haut meum eſt.] Sic numeris reddo:

- Namque ut te metu,

Aut ſegnitate dicam addubitare, haut meum eſt.

*

Nam poſtquam parvos oppreſſit famulitas.] In omnibus libris eſt *parvos vos:* niſi quod in Mediol. literæ unius perperâ repetitione, editum *parvos ſuos.* Nec illud *vos* ſollicitari debet, cùm & ſententia admittat, & metrum requirat.

*

Quod beneficium haut ſterili in ſegete, rex, te obeſſe intelligas.] Rectè *obſeſſe* emendant, quod valet *obſevisſe.* Cuiuſmodi ſyncope eo in tempore nihil eſt uſitatius. Sic Nævius dixit *ſumſe,* Lucretius *decéſſe.* Silius *evâſſe*, Auſonius *ſcripſe*, alij alia.

*

Nec qui te adiutem, &c.] Vulgò legi ſolet:

Idem, *An pro me Dane quiete, &c.*

Vti quoque eſt in Ald. Sed legendum,

Idem Andromeda, Nec qui te, &c. Quod primus Cuiacius obſervavit. Sequentia ſic ſcribi debent:

Nec qui te adiutem invenio, & hortari piget;

Non prodeſſe, id pudet.

*

Pag. 97. *Immane te habeat templum, obvallatum oſſibus.*] In Mſsis citatur ex *Antomedia.* Sed non Aldina ſolum, verùm etiam antiquior eâ Mediolanenſis habet

Andromeda. Nec dubito, quin genuinum ſit, etſi pro vulgato hoc Mercerus *Antomedia* reponat. Pro *immane te habeat*, in Mſo eſt, *Immanitate habet*; unde cum Clariſſimo Scriverio ſic corrige, *Immane tabet temp. o. o.*

ANTENORIDIS.

*

Namque huc venio, ut meâ ope opes Troiæ integrem.] Ita ex Hadr. Iunij emendatione à Mercero editum eſt. Sed in Ald. & Med. eſt *togæ integrem*, in Mſo *Trogæ*, quod ex *Troiæ* corruptum. In iiſdem eſt, *Namque huc invenio.* Vnde colligo, ſic ſcribi debere, *Namque huc id venio.* Id eſt, propterea advenio. Et abſque illo *id*, non conſtabant numeri.

*

Fortaſſean ſint, quos hic non meritet metus.] Ita rectè eſt in Mſſis, & Mediol. ubi Ald. *quod hic.* *Merto* pro *merſo*, ut *pulto* pro *pulſo*.

ANTIGONA.

*

Ne iſtum numerò amittas ſubitum oblatum] *Subitum* in omnibus libris invenio. Quid mirum? quando in iiſdem eſt *numerum* pro *numerò*. Nempe *numerum* pro ordine acceperunt librarij. Quare fortaſſe, ut pro *numerum* *numerò* repoſuerunt viri docti; ita etiam *ſubitò* pro *ſubitum* legi debet. Sententia autem eſt, ne amitte ſubitò, quod ſubitò ſe obtulit. Si amphimacrum addas in fine, trochaicum expleveris. Sed Scriverius pro *ſubitò* malebat *ſumito*, ut huiuſmodi fiat ſenarius:

Ne iſtum numerò amittas, oblatum ſumito.

*

Quid agis? perturbas rem omnem, ac reſupinas, ſoror.] In Mediol. & aliis, eſt *ſorori.* Vnde corrigunt, *ſorori.* Sed rectum

rectum eſt *ſoror*, ut ſenarius ſit. Error ſyllabæ *ri* fortaſſe obrepſit ex initiali ſyllabâ ſequentis vocis, *Ringitur*.

*

- Iam iam neque Dij regunt,
Neque profectò Deûm ſummus rex omnibus
Curat.] Ob cæſuræ defectû arbitror, potiùs eſſe ex trochaico quadrato. Nempe ut dividas poſt *iam iam neque*.

*

Quanto magis te iſtiuſmodi eſſe intelligo &c.] Sic digere:
- Quanto mage te iſtiuſmodi eſſe intelligo,
Tanto, Antigona, mage me par eſt tibi conſulere & parcere.
Initio deeſt ſeſquipes: quem ſic ſupplere poſſis, *At quanto magis ted iſt. e. i.*

ARGONAVTIS, ſive potiùs MEDEA.

*

Fremebunda ex alto ingenti ſonitu & ſpiritu.] In Mſsis Ciceronis codd. & editt. vett. legas, *ſonitu & ſtrepitu*. Quod metro repugnat. Et hæc videtur eſſe cauſſa, cur mutarint *ſtrepitu* in *ſpiritu*; quomodo & eſt in veteri edit. Priſciani. Sed fortaſſe ſcripſerat Attius, *- ſonitu atque ſtrepitu*.

*

Ruit prolapſa, pelagus reſpergit, reflat] Ita eſt apud Priſcianum. Sed in Ciceronis codd. pro *reflat* eſt *profluit*. Quid ſi *proflat* legamus? Saltem ita utrobique mutationis veſtigium ſit aliquod.

*

Ita dum interruptum credas nimbum volvier,
Dum quod ſublime &c.] Fortaſſe legendum:
Ita ut interruptum credas nimbum volvier,
Aut quod ſublime ventis expulſum rapi
Saxis, procellis vel globoſos turbines
Exiſtere ictos &c.
Sed neque ſic mihi ſatisfacio.

ARMORVM IVDICIO.

*

Pag. 99. *Cur vetera tam ex alto appetiſſis diſſidia,*
Agamemno?] Proba vox eſt *appetiſſis*: ſed hîc quidem *appetis* eſt in Mſsis,& vett. editi. Et videtur ex ſimilitudine vocis ſequentis factum, quod nunc verbum illud ſyllabâ auctius eſt. Scribe igitur:

- Cur vetera tam ex alto appetis
Diſſidia, Agamemno?

*

Cedit, Achilli inclutis armis veſci ſtudet,
Vt ea cuncta optimè is levia præ illis putet.] Delrio legendum autumat:

Sed ita Achillis incluti armis veſci ſtudet,
Vt etiam cuncta optima is levia præ illis putet.

Malim ego,ut numerorum ratio habeatur,

Sed ita Achilli armis inclutis veſci ſtudet,
Vt & cuncta optima is levia præ illis putet.

Veteres in patrio caſu *Achilli, Vlyſſi*, uno & *Ariſtoteli*, *Themiſtocli*, dixiſſe, alio opere oſtendimus.

*

- Bene facis.
Sed nunc quid ſubito mihi febris æſtuat mali.] Delrio emendat, *- mihi febris mali æſtuat.*
Nempe metro aliter metuit. Sed potuit prior in *febris* corripi, uti in illo Catulli ad Flavium:

Verùm neſcio quid febriculoſi
Scorti diligis.

Nec magis probo, quod pro *æſtuet*, *æſtu dat* emendat. Vera eſt Mſsorum lectio, in quibus eſt *eſcivit*, vel *excivit*, quod & Iunio ac Mercero placet. Vel *accivit* ſcribe, cum Columna.

*

Quid eſt cur componere auſis mihi te,aut te mihi?] Metrum requirit. *Te mihi*, vel *me te mihi*. Vel hoc pacto:

Quid eſt, cur mihi componere auſis ted,aut te mihi.

Ocule

*

Ocule noxitudo oblitcretur Pelop'darum. ac per nos ſanctèſcat genus.] Apud Iun. Maium pro *ocule* eſt *occule*, quod probo. Sic verò totum locum emendo:

- *Occule.*
Noxitudo obliteretur Pelopidûm, ac per nos genus
Sanctèſcat. -

*

Pag. 100. *Sed pervico Aiax animo, atque inorabili.*] Metro ſuadente lubens reponam:

Sed pervico Aiax animo, & inexorabili.

Verùm in Mſsis eſt, *atque vorabili:* in Med. Ald. & apud Iun. Maium, *atque morabulioni*, vel *morabilioni*. Quæ faciunt, ut Attium *inorabili* potiùs, quàm *inexorabili* ſcripſiſſe credam. Quare vide, an non ſic digeri oporteat:

- *Sed pervico*
Aiax animo, atque inorabli -

*

Vbi cura eſt, ibi anxietudo; acerba ibi cuncta conſiliorum ratio, & fortune.] Ita & Mſsi, & editi. Ad quæ proximè accedens, ſcribo:

Vbi cura eſt, ubi anxietudo; acerba ibi cuncta conſili
Ratio, & fortune. Vel ſic,
- *acerba ibi cuncta conſilis.*
Obruit rationem fortuna -

Nempe ut τὸ *obruit* depravatum lateat in extimis ſyllabis illius *conſiliorum*.

*

In quo ſalutis ſpes ſupremas ſummam ſibi habet exerciti.] In Mſsis & Ald. eſt, *In quo ſalutis ſpeſq; ſummas ſibi habet ſumma exerciti.* Et ſimiliter ferè Mediol. Lego, ut ſit iambicus quadratus, vel potiùs finis initiumque ſenarij;

- *in quo ſalutis ſpes quoque*
Summas ſibi habet exerciti -

i i 5 ASTYA-

ASTYANACTE.

✱

Pag. 101. *Itera in quibus partibus (namque audire volo)*
Si eſt quem expoto, & quo captus modo,
Fortunáne, an forte reperitur.] Sic verſus hoſce digere:
- Itera in quibu' partibus,
(Namque audire volo) ſi is eſt, quem expoto, & quo captus modo,
Fortunáne, an fortè repertus? -

✱

Troia eſt teſtis, quære ex aliis, qui illius miſeritudine &c.] *Eius miſeritudine* ſcriberem, niſi *illius* conſtanter eſſet in libris, ut *συνίζησις* ſit.

✱

Pag. 102. *- In celſis montibus*
Pecua, atque inter colles, paſcunt Danai in Phrygiæ & terminis.] Ita vett. editt. Sed jam alij emendarunt, *in Phrygiæ terminis.*

✱

Ferum feroci contundendum vi permiſit ſæviter.] In vett. editt. eſt,
Ferum feroci contundendum ſæviter.
In Mſsis eſt, *contundendum imperi ſit ſæviter.* Vnde aliqui, *vi permiſit ſæviter:* quod Nonij Iuniani marginem occupat. Atque hæc ipſa legens veſtigia Scriverius noſter divinabat,
Ferum ferociâ contundendum nuper iuſſit ſæviter.
Mercerus vero non ineleganter legebat:
Ferum feroci contundendum imperio, ſævum ſæviter.
Poſſis tamen &, eiecto illo *ſævum*, quod Mercerus pro *ſit* inferſit,
- Ferum
Feroci contundendum imperio 'ſt ſæviter.
Vt ſimile ſit iſti, *Pacem Troiano ab rege petendum.*

Pag.

*

Pag. 103. *Hunc altaiſpinem regionum fac, ac d ſiſtet exercitum morari, nec me ab domuitione marceretur obſceno homine.*] Locus monſtroſè corruptus. Quem à variis tentatum bellè emendavit Hugo Grotius:

- Nunc Aſtyanactem fac ut
Exercitum morari deſiſtat, nec ab
Domuitione me arceat, obſceno omine.

Solum requiro, veſtigium ſaltem aliquod illius *regionum*, quod tertio loco comparet. Nec ſtudio id omiſſum arbitror, ſed calami feſtinatione. Puto pro eo *regium* voluiſſe, hoc modo:

- Nunc Aſtyanactem, regium fac ut
Exercitum morari deſiſtat -

Niſi *Graiorum* pro eo malis: quod non minus placet.

ATHAMANTE.

*

Cuius ſit vita indecoris, mortem fugere turpem haut convenit] Octonarius eſt. Hadrianus Iunius expungebat particulam negantem, ut ſententia ſit, vitæ maculam pulcrâ morte elui debere. Sed clariſſimus, præclareque de his ſtudiis meritus, A. Schottus, lib. 11. Obſervat. Human. cap. v. monet, in Complutenſi Mſo ita ſe exaratum inveniſſe:

- cuius ſit
Vita indecoris mortem fugere haut convenit.

Aliaque in hanc ſententiam ex Sophocle, & aliis, ibidem adfert. Ipſum vide.

*

Beneficium grave in hoſtium peperiſti gratiam.] Ita Hadrianum Iunium ſecutus edidit Delrio. In veteribus libb. eſt, *Veneficiis gravem* (vel *Egreſia*) *hoſtium deperiſti* (vel *peperiſti*) *& grave.* Vnde ita tentabam;

- Beneficiis gravem
Hoſtium peperiſti gratiam.

Niſi

Niſi fortaſſe placet magis iſte Grotij octonarius:

Beneficijs egregijs hoſtimentum peperiſti grave.

Sed prius minùs abit à veteri ſcriptura. Vtrobique verò *grave* erit ſolidum ac firmum, uti Nonius interpretatur; qui & adfert illud Attij in Nyctegreſia,

Illud, quod facis, gratum ac grave eſt.

*

Priuſquam infans oculi veſcuntur tui.] *Priu'quam.* Nam ſenarius eſt. *Infans* pro *infando*, ut *neſantia* pro *neſanda*, apud Lucilium, & Varronem, Nonio teſte.

ATREO.

*

Pag. 104. *Concoquit partem vapore, flamam tribuit verubus, lacerta in focos.*] Sermo eſt de Atreo, qui fratri Thyeſti filium comedendum appoſuit, partemque eius aheno coxit, partem veru aſſavit; ut ſcribunt Ovidius, Seneca, alij. Quare ſic reſcribo:

– concoquit partem vapor
Flammæ, lacerta tribuit verubus in focos.

Nec diſſimulabo alteram conjecturam, etſi audaciorem fortaſſe. Extrema verba *in focos* (quæ duriùs cum prioribus cohærent) penè puté corrupta eſſe ex *locos*. Nam dixerat Nonius, *lacertos* & *lacerta* dici; quod ubi Attij teſtimonio oſtendit; hæc, ſimiliave ſubiecit: *Locos dixere gen. maſcul. Loca generis ſunt neutri.* Nunc extrema ſolum verba leguntur. Ita truncatis extremis legere oporteat,

– Concoquit partem vapore flammeo,
Tribuit verubus lacerta. –

*

Egone Achivûm imperium attingam, aut Pelopis digner domo] Sequens verſus eſt trochaicus, cui ut hic reſpondeat, aut *Pelopiá* ſcribe, aut,

– *Pelopis me digner domo.*

Simul

*

Simul & Piſea premia arrepta à ſocru poſſedit ſuo.] Sic digere:

- Simul & premia
Piſea arrepta à ſocru poſſedit ſuo.

*

Pag. 105. *Fregiſtine fidem? Neque dedi, neque do infideli cuipiam.*] In *Fregiſtine* tollo particulam interrogantem. Sunt enim Thyeſtæ, Atreo perjurium exprobrantis. Sequentia Atrei reſponſum continent. Muretus, ut ſenarius eſſet, ita legebat,

Neque do infidele cuiquam, neque dedi fidem.

Puto ego fuiſſe iambicum quadratum, vel finem initiumque ſenarij:

TH. *Fidem fregiſti.* AT. *Neque dedi, neque do infideli quoipiam.*

BACCHIS.

*

Pag. 107. *Lætum in Parnaſſo inter pinos tripudiantem in circulis*

Ludere, atque tedis fulgere.] Hæc vera eſt lectio: etſi in Mss. & vett. editt. pro *ludere* ſit *ludo*. Quod ſententia non fert; uti nec metrum, niſi vocibus trajectis.

*

Quantâ in venando affecti letitudine.] Ita mutarunt metri ergo, cum prius legeretur, *affectus eſt*, uti eſt in Med. Ald. aliis. Sed ſcripſerat Attius, *affectu'ſt letitudine.*

*

Agite modico gradu, iacite thyrſos leves.] Hæc germana lectio. In vett. eſt *niſus* pro *thyrſos*. Item *iacet &*, pro *iacite*, quod eſt in Mſo.

Ibi

*

Vbi ſanctus Cithæron frondet viridantibus fœtis] Ex Anapæſto eſt:

- Sanctu' Cithæron
Frondet ubi viridantibu' fœtis.

Niſi *previridantibus* ſcripſit, ut poſtea Dec. Laberius:

Cur cùm vigerem membris previridantibus.

Ita leviculâ traiectione trochaicus fiet:

Vbi ſanctus Cithæron frondet fœtis previridantibus.

Sed prior ſententia potior eſt.

*

Pag. 108. *Deinde omnes ſtirpe cum inclytâ Cadmeide Vagant matronæ percitatæ tumultu*] Hadrianus Iunius legit,

- Cadmi vagant
Matronæ percitæ tumultu -

Vbi ſi addas *- vecordivagâ inſaniâ*, quæ verba in Aldina adiiciuntur, feceris octonarium. Sed verba iſta huc temere irrepſere ex ſequenti Turpilij loco, ubi ea leguntur. Rectè verò corrigunt, *Cadmeide vagant*. Nam eius ſcripturæ veſtigium quoque eſt in vett. libb. ubi exaratum eſt, *Cadmi devagant*. Sed quod obſervatum ab aliis non eſt, τὸ *omnes* in ſequentem verſum retrahi debet. Vera enim ſcriptura eſt:

Deinde ſtirpe cum inclytâ Cadmeide
Vagant matronæ omnes tumultu percitæ.

*

O Dionyſe pater, optime vitiſator, Semelâ genitus Euthuia] Duo ſunt Archilochij, & unus trochaicus dimeter catalecticus: quæ verſuum mixtura ſatis convenit Bacchis. Quod ſicui non placet, ſic digerat, ut è ſenario videatur,

- Dionyſe o pater,
Optime vitiſator, Semelâ genitus Euie.

Euij vulgatũ nomen repoſui. Nam *Euthyus*, ſive *Euthyius*, prout in Macrobij codd. legitur, non magis inter Bacchi

chi cognomina fuiſſe autumo, quàm *Euchias*; quod eruditi interpretis Horatiani commentum eſt.

*

Præſens præſto irridetis nobis .... ſtipe ultro oſtentum obtulit.] Loco penè deplorato egregiè medicinam fecit Scaliger in ſecundo Conjectaneorum, ubi corrigit:

- Pentheus

Præſto cerritus nobis ſe ſtupens ultro oſtentum obtulit.

Qui jambicus eſt quadratus.

*

Deinde ab iugulo pectus glauco pampino obnoxe obtexunt.] Divide poſt *pampino*. Nam è ſenario eſt. Mox ſcribe, *Obnixè obtexunt.*

BRVTO.

*

Viſum eſt in ſomnis paſtorem ad me appellere] In antiquiſſimâ Ciceronis editione, atque, ut cenſeo, omnium primâ, ita ſcriptum inveni:

Viſum eſt in ſomnis paſtor ad me appellere.

Eodemque modo in accuratiſſimâ editione ſuâ expreſſit Gruterus; qui tamen non diſſimulat, in Mſsis aliquot inveniri, *Viſum eſſe.* Ego non dubito, quin vera lectio ſit,

Viſu'ſt in ſomnis paſtor ad me appellere.

*

Minu' mirum eſt: ſed in re tantâ haut temere viſa offerunt.] Metrum requirit, *ſe viſa*, vel *viſa ſe offerunt.* Sed unde eſt, quod in antiquiſſimâ Ciceronis editione, atque adeò & in Mſsis, legitur, *haut temere improviſo offerunt?* Num *improviſo* corruptum eſt ex *in re ſe viſa?* Ita ſuſpicor. Nempe ut, vocibus leviter traiectis, in nonnullis codd. fuerit:

Minu' mirum eſt: ſed tantâ temere haut in re ſe viſa offerunt.

Pag.

*

Pag. 110. *Populo commutationem rerum portendit fore*
Perpropinquam. Hæc bene verruncent populo. Nam quod ad dexteram
Cepit curſum ab læva ſignum, &c.] Verſu ſecundo creticus eſt in trochaico. Id ſi diſplicet, ſcribe,
- Nam quod dexterum
Cepit curſum -
Vel trajecto præverbio, *- Nam ad quod dexteram.*

CHRYSIPPO.

*

Melius pigraſſe, quàm properaſſe eſt nefas.] Ita eſt in Mſsis, atque editis. Sed poſtulat metrum, ut pro *eſt*, ſcribamus *eſſet*. Vel mente longè aliâ lege:
Melius pigraſſe, quando properaſſe eſt nefas.

*

Quid agam? vox illius eſt certè. idem omnes cernimus.] Voce unâ traiectâ ſit ſenarius:
Quid agam? illius eſt vox certè. idem omnes cernimus.
Sed nec iſto opus. Nam trochaicus eſt, ſed cui extremæ deſint ſyllabæ.

*

Neque quiſquam à telis vacuus; ſed uti cuique obviam fuerat, ferrum, alius ſaxum, rodum.]
Locum hunc ita reſtituo:
Neque quiſquam a telis vacuus, ſed cuique obviam
Vt fuerat, hic ferrum, alius rodus ſaxeum.
Similiter poeta hic in Melanippo:
Hinc manibus rapere rodus ſaxeum grande & grave.

*

Quin huic ſi ſupereſcit, Spartam atque Amyclas trado.] Nulli hîc numeri, niſi ſcribas, ut ex iambico fit:
- Quin ſi ſupereſcit, huic
Spartam, atque Amyclas trado -

Sed

Sed Mſsi,& vett. editt. habent, *Qui hinc ſupereſcit*. Vt fortean ſcripſerit Attius,

Qui ſupereſcit hinc -

Fortaſſe autem ne rectum quidẽ eſt *ſupereſcit*, vel *ſuperaſcit*. Neq; enim eam habet notionẽ,quam ſolent verba in *Sco* exeuntia. Iccirco *ſupereſſit* hîc malim: item in illo Ennij,

Dum quidem unus homo Romanu' togâ ſupereſſit.

Supereſſit pro *ſupererit*, R in S S, converſo, quomodo in eodem tempore dixere *liceſſit*, *levaſſit*, & ſimilia: de quibus in opere ſæpius commemorato agemus.

CLYTEMNESTRA.

*

Pag. 111. *In pectore fulmen inchoatum flammam oſtentabat Iovis.*] Octonarium hunc de Aiace eſſe, addit Servius ipſe.

*

Feras potiuntur plagas.] Eſt apud Donatum Adel. Act. IV. Sc. V. Ac ita legitur quoque in antiqua Tarviſinâ anni CIↃ. CCCC LXXVII.

*

Matre meo iure factum incilas, &c.] Hugo Grotius optimè emendabat,

Matrem ob iure factum incilas, genitorem iniuſtum approbas.

Verba ſunt Ægiſthi ad Electram.

*

Vt qua tum abſentem rebus dubijs coniugem
Tetinerit, nunc prodat ultorem.] Cum ſenarij ſint, legi debet, *Tetinerit, nunc ultorem prodat.*

Vel, quod multis partibus malo, ſcribe,

Tetinerit, nunc prodat victorem -

Nam ἀντίθεσις eſt apertior, inter res dubias, ac victoriam. Vt ſententia ſit, parum videri credibile, Clytæmneſtram cogitare de prodendo Agamemnone victore, quæ eo ad Troiam pugnante, cùm reditus eſſet incertus probè tutata ſit pudicitiam, amoremque conjugalem.

*

Omnes gaudent facere rectè, mali pigrent.] Verſum ſuperiorem clauſit nomen *boni*, vel *ſtrenui*; niſi hoc poſt *rectè* excidiſſe malis, ut fuerit trochaicus. Vide autem oſcitantiam Nonij. Agit de indiſcretis nominum generibus. Ad ea pertinebat, ut *pigror* in virili, *pigritia* in muliebri genere diceretur. Poſt aliquod, ut credibile eſt, temporis intervallum incidit in ſcriptores duos, qui *pigrandi* verbo uterentur. Hoc quoque in codicem ſuum referre parat. Et incidit in caput hoc, quod ſecundum literarum ordinem digeſſit. Offert ſe locus de *Pigrore* : ſtatim hæc de *Pigrare* allevit, oblitus, vel parum cogitans titulum capitis, qui eſt de nominum generibus indiſcretis. Ita mihi videtur. Sed ſi ab alio potius, quàm Nonio ipſo factum putes; non repugno. Amiciſſimo verò Scriverio alia mens eſt. Non hîc Nonij, ſed librarij culpâ notabat. Nam ita Nonium ſcripſiſſe exiſtimat: *Pigror generis maſculini: Pigres feminini, ut pigritia.* Acutè quidem : ſed ſunt, quæ ſcrupulum injiciant. Nam, ut arbitror, femininum potius *pigrities* foret, ut *luxuria luxuries, pueritia pueritiex*, ſimiliaque. Etiam locis à Nonio adductis *pigrare* magis, quàm *pigres* convenire mihi videtur. Nam unus Ennij eſt:

– Poſt ætate pigret ſufferre laborem.

Alter eſt Accij iſte, in quo nunc ſumus:

Omnes gaudent facere rectè, boni pigrent.

Sed & hunc, & illum locum, aliter legit vir ille doctiſſimus: uti oſtendet ipſe, cum ſua in Tragicos hoſce Conjectanea dabit. Nos enim feſtinamus.

*

Sciam hanc mihi ſupremam lucem, & ſervitutis finem dari.] Ita eſt in Mſsis, atque editis. Sed ut trochaicus ſit, ſcribe;

– Servitij finem dari.

*

Pag. 112. *– Aut ego illum eripiam, aut illi pœnas ſufferam.*] Aldina citat ex Clytæmneſtrâ: eâ antiquor Mediolanenſis

nenſis ex *Pregreſsia:* Mssi *Nyptegreſsia*: Iuniana, & Merceriana *Nyctegreſia*, quæ vera abſque dubio lectio eſt. Explicat eam vocem Feſtus in *Egretus*, ubi *noctiſurgium* interpretatur. At, qui *Nyctegraciam* vocant, planè ridiculi ſunt. Nam νυκτηγρεσίαν vel νυκτεγερσίαν dixere Grammatici nocturnam Agamemnonis, ac primorum Græciæ, conſultationem, de qua Homerus Iliad. K. Et propterea cum argumento fabulæ convenire videtur emendatio illa Scriverij noſtri, *Aut ego Ilium eripiam, aut Ilij pœnas ſufferam.* Sed vide, quæ ad Nyctegreſiam dicemus.

DEIPHOBO.

*

Nos continuò ferrũ eripimus omnibu', manicas neximus.] Legas & apud Eutychem lib. 11. de diſcernendis conjugat.

*

Vel hic qui in ea parte effrenata impudentia.] Vt ſequentis verſiculi inſtar ſenarius ſit, ſcribe *effrenâ.*

*

Aut infando homine gnatula erat, aut arena ſi ex ſole,
Qui neq; amico amicus unquam gravis, neque hoſtis hoſti
fuit.] Priorẽ verſum ingenioſè reſtituit nobis Mercerus,
Aut infando homini, gnato Laerte, Ithacenſi ex ſolo.

Solùm, ne metrum claudicet, pro *gnato Laerte*, malim ego, *generato Laertâ.* Verſu ſequenti lege, *neque hoſti hoſtis.* Et amicum, & hoſtem gravem dixit; ſed aliter, atque aliter, quod σύλληψιν vocant: uti in illo Ciceronis, *Eoſdem ferè ſectores fuiſſe collorum, & bonorum.* Diximus de hoc in Oratorijs. Poſterior in *gravis* deperdit *s*, quò corripiatur. Niſi fortè ſcripſerat Attius:

Qui neque amico amicus unquam, nec gravis hoſti hoſtis fuit. Vel, *nec hoſti gravis fuit.*

*

Pag. 113. *Eo ante noctẽ externa retia ut provehcrẽ, & ſtatuerem.*

Fortè aliquanto, quàm ſolitus, lembo ſum progreſſus longius.] Sunt iambici quadrati. Sed pro *noctem externa* ſcribe, *nocte extremà*. Dictio comica eſt.

DIOMEDE.

*

Ferè exanclavimus Tyranni ſævum ingenium atque execrabile.] Deinde poſt *exanclavimus*. Cùm verò *exanclare* hîc ſit perpeti, Nonio teſte, pro *Ferè* cũ Scriverio *Feri* malim.

*

Non genus virum ornat, generis vir fortis loco.] Trochaicus ἀκέφαλος. Sed integer ſiet, ſi in fine addas, *ſibi eſt*, vel *cluet*.

*

Si unquam perpediar gnato, puer ne attenderis, &c.] In Mſsis eſt *præpediar*, vel *perpediar*. Sed rectum eſt *perpetiar*. Totum verò locum ſic correxit Hugo Grotius:

Si unquam perpetiar, gnate, tu ne attenderis
Petere à me id, quod nefas ſit concedi tibi.

*

Benignè, & pro beneficio large atque ampliter.] Gemino in loco Nonius adducit. Sed neutro dicit *largi* adverbialiter poni pro *largiter* Nec verũ puto. Præſertim cùm altero in loco dicat, *largi* poſitum eſſe pro *largire*, atque ita etiam, & Lucilium loqui, & Catonem.

*

Pag. 114. *Ita & fletu & tenebris obſtinatus*
Speciem amiſſi luminis conſpiciunt inſolentiam.] Proximè ſecutus Mſsorum fidem ita numeris quadratis reſtituo:

Ita fletu & tenebris obſtinati, ſpeciem amiſsi luminis
Conſpiciunt inſolentes. -

Vel, ſi *obſtinatus* numero ſingulo malis, ſcribe mox,
Conſpiciat inſolentius.

Me

*

Me Argos referam. nam hic ſum nobilis &c.] Sic digere,

Argos me referam (nam hic ſum nobilis)
Ne cui cognoſcar noto. -

In Stephanicâ collectione eſt, *Nam hic ſuam nobilis*. Sed ſic non ſatis cohæreat cum ſequentibus.

DVLORESTE.

*

Vereor ſi unquam fatiſcar, quod quibo, boni.] Adi, quæ dicta ad Duloreſtem Pacuvij.

EPIGONIS.

*

Qui mihi genitores ulſo, nullum meis dat finem miſeriis] Etſi in Mſsis ſit *ullo*, prout quoque edidit Mercerus: tamen vel legendum *ulto*, uti viſum Delrio: vel, quod longè ego malim, *ulſo*, cùm Nonius dicat, poni illud pro *ultus fuero*. Nam ab obſoleto *ulſi* fuit *ulſero*, unde κατὰ συγκοπὴν *ulſo*: de cuiuſmodi futuris fuſè diſſertamus in Commentarijs ſæpiùs dictis. Sic igitur ſcribe:

- *Qui niſi*
Genitores ulſo, nullum dat finem meis
Miſeriis --

Niſi malis, *Vlſo genitorem*. Nam in ſingulo numero legas in Mſsis, & antiquâ Mediol.

*

Pag. 115. *Fateor, ſed cur propter te pigrem hæc, aut huius dubitem parcere capiti.*] Sic ſcribe, & digere:

- *Fateor, ſed cur propter id*
Pigrem hæc, aut huius dubitem parcere capiti?

Sed iam Amphilochum huc vadere cerno,] Trochaici fuêre,

Sed iam Amphilochum huc cerno vadere, & nobis datur bona
Pauſa loquendi. -

Quibus oculis &c.] Deeſt initio *at*, vel *aut*, ut integer ſit trochaicus:

At quibus oculis quiſquam noſtrum poterit illorum obtui,
Vultus, quos iam ab armis anni porcent? -

Maneas adhiſante exſulio mac̃te Pelopis externis.] De veritate eius, quod dicam, nihil ſpondere poſſim: ſed tamen non diſſimulabo, quod proximè veſtigiis veteris ſcripturæ inſiſtens divinabam;

-- *Men' eas*
Adniſum ante exſulio mactare Pelopiis
Ex terris? -

Quid ceſſo ire ad eam? hem præſto eſt, camo collum gravem.] Primùm moneo, ſoccum potiùs hęc redolere, quã cothurnum. Quod etiam Scriverio noſtro viſum. Præterea malim,

- *Camo en collum gravem.*

Collus pro *collum*, teſte Nonio; ut ſententia ſit, collum eſſe camo aggravatum. Camus funis eſt, quo furciferi alligantur furcæ. Plautus Caſin. Sc. Face Chaline:

Taceo, Deos quæſo, tu ut quidem hodie camum, & furcam feras.

Nunc *canem* pro *camum* vulgo ſcribitur. Sed contra fidem libb. vett. Mercerus in Nævij loco pro *camo* legit *quem amo*. Sed nihil opus eſſe mutato, oſtendunt quæ diximus.

mus. Alias *camus* eſt vinculum ſive frenum, quo equi coercentur: teſte Iſidoro lib. ult. Orig. cap. ult. Atque ita non ſolùm uſi ſunt LXX. interpretes Pſalm. XXXI. verſ. 9. ſed etiam B. Hieronymus in ſuâ interpretatione.

*

Eloquere properè, ac pavorem hunc meum expectora.] Trajectæ voces. Nam vel ſcripſit,

- Eloquere properè, ac hunc meum pavorem expectora;

ut ex iambico fuerit: vel, ſi trochaicum malis, lege, *meum hunc pavorem*, aut *pavorem meum hunc*, ut *συνίζησις* ſit.

EPINAVSIMACHE.

*

Pag. 116.

In veteribus libb. nunc diviſim invenio *ἐπὶ ναυσὶ μάχη*, nunc conjunctim *ἐπιναυσιμάχη*.

*

Luciferâ lampade exurat Iovis arietem.]

- Luciferâ lampade exurat Iovis

Arietem — *Iovis* hic rectus eſt, ut Priſcianus monet in VI. ubi & adfert illud Cæcilij in Epiſtola:

Nam novus quidam Deus repertus eſt, Iovis.

*

Et contrà quantum obfueris, ſi victus fies, &c.] Vt iambicus ſit, illud *Et* allevere initio contra fidem vett. libb. Puto ego potius ſcribendum, *Contraque*. Nam *que* exciderit, quia ſequens vox à *qua* incipit.

*

Vbi non terricula tua ſunt.] Malim,

Vbi nunc terricula tua ſunt? - uti eſt in Mſsis.

*

Sanguine undam ſalſo ſanctam obtexui Scamandriam,
Atque acervos alta in amni corpore explevi hoſtico.] Ita Scriverius. Sed in Mſsis, & antiquis editis legas,

Accius Epinauſimaclxmandria : Mundam ſalvo ſanctam obtexui-ſanguine. Vnde conjecto hanc veram eſſe lectionem : Accius Epinauſimache:

Et Scamandriam undam ſalſo ſanctam obtexi ſanguine.

*

Pag. 117. *Primores procerum revocarent nomina, niſi*
Eſſet quis qui armis ſecum vellet cernere.] In Mſo, numero ſingulo legas, *revocarit* : item pro *niſi*, *ni*. Sed puto Attium ſcripſiſſe :

Primores procerum provocaret nomine,
Si eſſet quis, qui armis ſecum vellet cernere.

*

Item ad mœſtitiam mutam infantium quadrupedum.] Vltimam vocem delendam cenſeo, utpote quæ irrepſerit huc ex iſto Nævij, quod proximè anteceſſit:

Ducite eo cum argutis linguis mutas quadrupedes.

*

Eos mortales fanis lib. x. *miſeror ſæpe ſtultitos volo*] Ne citò nimis deſperaſſe videamur, tentabimus aliquid in loco prope deplorato. Ac primum illud *lib. decimo*, veriſimile eſt inde ortum, quod citaretur locus ex *Decio.* Nam ſcripſit Attius Æneadas duos : nempe Brutum, in quo Lucretiæ cædes, & Tarquinii ejectio : item Decium, in quo ſe Decius filius, patris exemplo, Dis manibus devovebat. Hinc videas à Nonio citari, *Æneadis aut Decio*, ubi illud *aut Decio* additur, ut à Bruto diſtinguatur. Ac ut *Decimo* ex *Decio*, ita veriſimile eſt illud *fanis* ex *Æneadis* eſſe corruptum. Atque hoc, ni fallor, Scaligero etiam obſervatum fuit. Quæ ſi ita ſunt, uti cenſeo, duo Nonius attulerit exempla : prius ex ἐπιναυσιμάχῃ; alterum ex Æneadis aut Decio. Sed ex priori duo hæc ſolum verba ſuper-

ſuperſunt : *eos mortalis.* Ex poſteriori verò iſta, ſanè quàm corruptiſſima : *miſeror ſæpe ſtuditos volo.* Cùm vero Nonius in eo ſit, ut oſtendat, verba memoriæ ac oblivionis pro patrio etiam accuſandi caſum admittere: veriſimile fit, utrobique eius notionis verbum, ſive ob repetitionem crebram, ſive occaſione aliâ, eſſe prætcritum à librario. Itaque priori loco, ubi proximè anteceſſit tale exemplum, *eos reminiſcor dies*, ſcribendum ſuſpicor, *eos mortales reminiſcor.* Poſteriori loco, (cuius hæc verba, *miſeror ſæpè ſtuditos volo*) cenſeo ſcriptum fuiſſe, *miſeror ſæpe, aſt id eos volo.* Quæ verba ſenarium efficient, ſi addas verbum *oblivißcier*, quod eò neglectum, quia ſequeretur mox ex Athamante, *Atque utinam memet poſſim oblivißcier.* Totum itaque hunc locum ita poſſe reſcribi, coniectura eſt noſtra : Accius Επινόμῳ σπμάχῃ : *Eos mortales reminiſcor.* Et Æneadis, aut Decio:

Miſeror ſæpe; aſt id eos volo oblviſcier.

Vt hoc dicat poeta, ſæpe quidem eorum miſeritum eſt; ſed tamen non debent ſe æternùm macerare cogitatione eius mali. Fortaſſe tamen non *oblivißcier* ſcripſit, ſed *reminiſcier.* Imò & priora verba aliter legere poſſis : nempe ut pro *miſeror, miſeros*; pro *ſtuditos, iſtud eos*, legas. Vt ſenarius ſit talis,

Miſeros ſæpe iſtud eos volo reminiſcier.

ERIGONA.

*

Sapimus animo, fruimur animâ, ſine animo anima eſt debilis.] Et hic locus, & plerique alij, qui ſequuntur, in Mſſ. & editt. vett. citantur ex Epigona. Nempe quia Accius & Epigonos, & Erigonam ſcripſit, inde factum, ut nomina iſta non rarò confundantur à librarijs. De quo ne ſæpius neceſſe habeamus latus fodicare, ſemel id monere volui. Satis verò ſpiſſus eſt error eruditiſſimi Delrij, qui putavit hanc tragœdiam eſſe de Erigona, Icarij filia, quæ, patre à ruſticis

interempto, vitam laqueo finivit. Nam præter hanc altera etiam eius nominis fuit, *ex Clytæmneſtra, & Ægiſtho nata, quam Oreſtes voluit interficere, ſed Diana eam rapuit, & in Attica fecit ſacerdotem*: ut Hyginus tradit Fab. CXXII. De hac Erigona fabulam fuiſſe, præter alia oſtendunt Ægiſthi & Oreſtis nomina, quæ in his laceris reliquijs occurrunt.

*

Tum autem Ægiſthus, ſi me eodem lecto comitaſſet patri] Placet emendatio aliorum,

– *ſimul eodem lecto cubitaret patri.*

Hoc eſt, Agamemnoni eſſet σύλλεκτρ☉, ut loquitur Euripides.

*

Quamquam exſangue hoc corpus mihi annis putret.] Sive ex jambico, ſive ex trochaico eſt, commodè dividas poſt *mihi*.

*

Pag. 118. *Aſſentio, age nunc tu tuam progeniem, & ordine.*] In Med. Ald. aliis eſt, *& ordinem*. Sed rectiùs alij *ordine*. Eſt verò ſenarius, ſi *tuam* fiat μονοσύλλαβον. Quod etiam locum habet, ſi cum Mercero legas, *Ede ordine*. Vel ſcribe hoc modo:

Aſſentio, age nunc tu tuam
Progeniem exordire -- Quod imprimis placet.

*

Eáque hoc cauſſa, ut ne quis noſtra auribus verba cleperet.] Numeris ita redde:

Eáque hoc cauſſâ, ut nequis noſtra verba cleperet auribus.

Sed

*

Sed ubi ad finem ventum eſt, in quo illum fors exſpectabat loco,
At quem Oreſtes gravis ſacerdos ferro promto adſtitit.] Iuſtus Lipſius hæc ad Iphigeniam Tauricam referebat, unde pro *finem* legebat *fanum*. Sed ad cædem Ægiſthi pertinere, ſatis liquet ex Electra Euripidis. Vnde Mercerus rectè emendat, *Atque Oreſtes*. Qui & *atque* interpretatur *ſtatim*, uti in Maronis iſto,

Atque illum in præceps prono rapit alveus amni.

Vtrumque verò verſum ſic numeris reſtituo:

Sed ubi ad finẽ ventum eſt, in quo illũ expectabat fors loco,
Atq; Oreſtes, gravi' ſacerdos, ferro cum promto adſtitit.

In vett. libb. quos & Mercerus ſecutus, pro *adſtitit* legitur *adſtituere*. Sed extremæ literæ, judicio meo, pertinuere ad initium vocis ſequentis. *Vergilij* enim nomen continuò ſubiungitur.

EVRYSACE.

*

Super Oceani ſtagna &c. Et,
Nunc per terras vagus extorris regno exturbatus mari.] Duo hæc fragmenta ita legit, ac conjungit Scaliger in Conjectaneis:

Nunc per terras vagus, extorris,
Exturbatus regno atque mari,
Super Oceani ſtagna alta patris,
Terrarum anfracta reviſam.

*

Tu autẽ, quod quæro abs te, enoda, & qui ſis, explica] Aliqui libri, *Tu autem, quod quæro ab te, enoda*. Alij verò, *Tu, à te quod quæro, enoda*. Vt *autem* ex *ab te*, vel hoc ex illo corruptũ videatur. Alterutro igitur deleto, lege, ut ſcripſimus. Vtroque enim modo ſenarius eſt juſtus. Vti & ſi legas,

Tu

Tu, quod quæro à te, enoda, & qui ſis explica.

*

Nam ea oblectat ſpes ærumnoſum hoſpitem.
Dum id, quod miſer eſt, clam eſſe cenſet alteros.] Verſus pravo male talo nitentes ita fulcias:
Ea namque oblectat ſpes ærumnoſum hoſpitem,
Dum, quod miſer eſt, id clam eſſe cenſet alteros.

*

Iam potero incipiam, & ſine quid vi contendam ut hinc
Comportet tecum Salaminem habeam] Pro *potero* in Mſis eſt *potere*, quod corruptum ex *patere*: pro *quid vi* (ut eſt in aliquibus Mſſis) *qui diu* legas in Mediol. Ald. & Iun. Maio. Sed utrumque corruptum. Pro *comportet*, (ut eſt in vett. editt.) in Mſo eſt *cum poteſt*: quod factum videtur ex *compotiri*. Locum itaque varie à Lipſio, Delrio, aliis tentatum, ita cum Grotio refingere poſſis:
Iam patere incipiam, & ſine vi contendam, diu
Vt compotiri tecum Salaminem queam.
Sententia eſt, *patere, ut incipiam, ac ſine, ut contendam vi*. Id enim verius puto, quam ut *ſine* ſit præverbium.

*

Sed atratus tetrâ veſte, & vaſtitudine
Tam deformatus] In Aldina, aliiſque libris vett. legas: *Sed ut ratuſta, & raveſte, & vaſtitudine tarde forma tuis*. Pro *ut ratuſta*, lego, *ut vetuſta*; pro, *& raveſte*, ſcribo, *& tetrâ veſte*; pro, *tardè forma tuis*, cum Mercero repono, *tam deformatus*. Vt, judicio meo, ſic legi debeat;
- *Sed ut*
Vetuſtâ veſte, & tetrâ, & vaſtitudine
Tam deformatus -
Niſi concinnior fortè videtur iſta Grotij emendatio:
Sed ut iſtâ tetrâ veſte, & vaſtitudine, ac
Deformitate.

Nunquam

*

Nunquam erit tã immanis, cùm meâ operâ exſtinctũ ſciet,
Quin frageſcat.] Vel *is* poſt *immanis*, vel *eum* poſt *exſtinctum* ob ſyllabæ ſimilitudinem librarius neglexit numerorum ſecurus. *Meâ* verò *operâ* dixit, pro *culpa meâ*: quomodo & Catullum, & Cornelium Nepotem, & Porcium poetam eſſe locutos, monuit Clariſſimus Andreas Schottus in erudito illo Humanarum Obſervationum opere.

*

Diffidam autem ne cidere turbat vulgum ambigua accius
evitat, mœros diſiicit.] Ita eſt in Mſsis, niſi quòd in nonnullis pro *autem* eſt *ante*. Itaque pro *Diffidam autem ne cidere*; vide num rectiùs legatur, *Differam ante neci dare*; an verò, *Differam autem occidere*. Ac puto pertinuiſſe ad eandem ſententiam, ac alterum huius fragmentum tragœdiæ, *Quemadmodum impetum occupemus facere in ipſum regem*. Poſtilla ſequitur, *turbat vulgum ambiguum, ac civem evitat mœros diſiic t*. Vnde eliciebam hunc trochaicum;

Turbat vulgum ambiguum, ac civem evitat, mœros diſiicit.

Vbi *evitare* ſumitur, ut in illo Ennij:

Priamo vi vitam evitari.

Ex *accius* fecimus, *ac civem*. Aldina *Accius* retinet: ac ſequentia pro novo poetæ huius teſtimonio habet. Quod ſi magis placet; neceſſe eſt, ut dicamus, à librario præteritum eſſe *τὸ vulgum*: quando de hoc inibi agit Nonius. Nempe, ut hæc vera lectio ſit: *Accius*:

- Vulgum evitat, mœros diſiicit.

Sed hæc ſententia minùs iccirco probatur, quod anteceſſit *Accius*, ac propterea, non *Accius*, ſed *idem* potiùs dixiſſet. Neque hic magis, quàm antè, fabulæ nomen omiſiſſet.

*

- Opinione factum eſt, quanto minùs
Stirpem educabant, tanto ut reremur magis
Eos eſſe --] Scribe *Opinione eſt factum*: ut in

opinione

opinione ſit συνίζησις. Quod ſi particulam *ut* in priorem transferas verſum, erunt ſenarij duo:

> *Opinione factum eſt, ut, quanto minus*
> *Stirpem educabant, tanto reremur magis*
> *Eos eſſe.*

*

> *Proh Di immortales! ſpeciem humanã, inuſitatã, egregiam,*
> *Indignam clade & ſqualitudine.*] Sic divide:
> *Proh Di immortales! ſpeciem, humanam, inuſitatam,*
> *Egregiam, indignam clade & ſqualitudine.*

Vterque ſenarius eſt: ſed prior ὑπέρμετρος, cuius poſtrema à ſequenti verſu abſorbetur; uti in illo Maronis:

> *Aut dulcis muſti Vulcano decoquit humorem.*

*

Pag. 121. *Quemadmodum impetum occupemus facere ultro in regem*] Lego, ut octonarius fuerit,

> *Quemadmodum impetũ occupemus ultro facere in regiam.*

*

Nihil eſt, ſi autem ad te retardat, ſocium in portu eſt, copiaque ſubſiſtat modo, tu te ipſe effirma & compara.] Ita eſt in Mssis, & Ald. aliiſque veteribus editis. Quid Lipſius tentârit, ex Antiquis eius conſtat. Mihi quidem ea minus ſe probant. At magis acquieſcit animus in emendatione iſtac Hugonis Grotij:

> *Nihil eſt, ſi autem ad te ire tardat, ſociûm in portu copia*
> *Subſiſtent, modò tute ipſe efferas arma, & te compares.*

*

Heu mihi, ut etiam hæc ærumna mihi luctum addit luctibus. N. Quid miserari id me Euryſacem tuam ſolitatem memoras formidas tibi: te commiſerebar magis, quam miſerebar mei, & multis mei & aliquando vexata generibus.] Augiæ ſtabulum non injuriam vocant viri docti. Tentabimus tamen, an expurgare poſſimus. Mihi ſic ſcripſiſſe Attius videtur, ut quinque ſenarii fuerint:

Hei

Digitized by Google

Hei mihi, ut etiam hæc ærumna luctum luctibus
Mihi addit! N. Quid miſeriam ad me, Euryſaces, tuam,
Ac ſolitatem memorans, formidas tibi?
Te commiſerabar mage, quàm miſerebar mei,
Multis mali aliquando & vexata generibus.

Verſu extremo pro *mei & aliquando*, invenimus in aliis, *talia aliquando*. Eoque ex initiali in *mei*, & tribus mediis in *talia*, veram elicere lectionem conati ſumus.

*

Ilico, inquam habitat ovis quàm propitius] Ita Mſſi & Ald. Sed in Mediol. eſt *quam proprius*. In alio, *quam propius*, reperit Mercerus. Non invenuſta vera videtur coniectura viri doctiſſimi,

- Illico, inquam, abi, ac quant' ocius.

ILIONA.

*

Pag. 122. *Aut ſtagnorum humorem rimarentur loca.*] Ita edidit Hadrianus Iunius. Vnde Delrio, *humore* conjectat, metro invito. Quid ſi reſcribam, *ſtagnorum humidûm*, pro *humidorum*? Sed Mſſi, Ald. aliæ, etiam Merceriana legunt; *Aut ſtagnorum humorem rimarem loca.* Vnde malim:

Aut ſtagnorum humidorum rimarem loca.

Sic *inrimare* pro *irrimari* dixit Pacuvius Atalantâ, Nonio teſte.

IONE.

*

Mſus meus Priſcianus gemino in loco citat ex *Ioe*, ſemel ex *Ione*: at vetus Veneta anni 1476 ex *Ioe* ſemel, bis ex *Ione*. Aliorum quoque Mſſi plurimùm *Ioe* habent: quod etiam Delrio teſtatur. Sed *Ione* vera eſt ſcriptura, ut docemur fragmento, quod inde adducit Priſcianus, *Cuſtodem aſſiduum Ioni appoſuit virgini.* Scripſit & Ionem Euripides, quæ exſtat. Nam Sophoclea deperiit.

Ex

*

Ex taurigeno ſemine ortam fuiſſe, an humano eam] Priſcianus quidem ita citat, idque ex Ione:

- Ex taurigeno ſemine

Ortam fuiſſe, an humano eam --

Sed Macrobius ex Minotauro hunc in modum refert:

-- Taurigeno ſemine

Ortum fuiſſe, an humano.

Vnde vir eruditiſſimus legendum conjectabat:

Taurigeno ſemine ortum fuviſſe annuo.

Vt ſententia ſit, Non diffiteor Minotaurum eſſe cretum ſemine taurino. *Fuvi* pro *fui*, ut *annuvi* pro *annui*, & alia. Mihi nihil mutandum videtur, tum propter codicum conſenſum, tum quia ἀντίθεσις iſta taurini & humani ſeminis locum habere potuit, ſive de Minotauro ageretur, juxta Macrobium: ſive de Ione in vaccam converſa, juxta Priſcianum.

MEDEA EXVLE.

*

Pag. 123. *Ego me extollo in abitem, altè ex tuto proſpectans aucupo.*] Trochaicus eſt. Et verba ſunt paſtoris eius, qui Argo navem deſcribit apud Ciceronem in 11. de Nat. Deorum. Quare & illa hanc ad fabulam pertinent, quæ ſuperius ex Argonautis Attij citantur. Nec enim nomine Argonautarum fabulam ullam Attius ſcripſit.

*

Principio extiſpicum ex prodigijs congruens ars te arguit.] Octonarius eſt, ſive *exſtipicum* legas: ſive *exſtiſpicium*, quod eo impenſius placet, quia ita legitur, & in Mſsis, & antiquis editt. Et ſatis conſtat, veteres in talibus ſæpe pluratiuũ caſum per IVM extuliſſe: de quo & antea diximus.

*

Qui potis eſt repelli quiſquam, ubi nullus eſt cauſſandi locus] Numerorum ergo, *nullu'ſt* ſcribe.

Pag. 124.

*

Pag. 124. *Par neci orbificor librorum leto & tabificabili.*] Ita Mſsi, & editt. vett. Vera lectio eſt: *Pernici orbificor librorum leto tabificabili.*

*

Vt triſtis turbinum tolerares hiemes, mare cum horret fluctibus.] Sic numeris redde:

- Vt triſtes turbinum
Tolerares hiemes, cùm mare horret fluctibus.

MELEAGRO.

*

Gaudent, currunt, celebrant, herbam conferunt, donant, tenent,
Pro ſe quiſque cum coronâ clarum conſtat caput.] Ita plerique Mſsi, & Mediolan. Ald. & Iunianus Maius. Sed ſententia, & metrum, poſtulant *circumſtat*: uti & legit Mercerus.

*

Pag. 125. *Cuius exuvias, & coronam huic muneravit virgini*] *Cuius μονοσύλλαβον* eſt. Vel ſcribe, *Exuvias cuius*; ut octonarius ſit.

*

Erat virile iſtuc, ferre advorſam fortunam facul.] Trochaicus quadratus ſit,

Erat iſtuc virile, ferre ad f. f.

*

Frigit fricantem corpus aërium occultè abſtruſo in flumine] Ita eſt in Ald. Sed in Mſs pro *aerium* eſt *acuum*. Vir eruditiſſimus pro eo *atrum* legit. Qui & pro *fricantem* mavult *fricatque*; ut ſit talis octonarius:

Frigit fricátque corpus atrum occultè abſtruſo in flumine.

*

Frigit aſtus rubore ex oculis fulgens flameo] Scribe:

- Frigit

Æſtus rubore ex oculis fulgens flameo.

Nec metrum refragatur. Nam Nonius clarè dicit, *frigit* corripere priorem, & hîc, & quoties pro *erigere* accipitur. Eſt verò ſermo de Meleagro. Nam poſt fatalem ſtipitem in ignem ab Althæa matre conjectum,

Inſcius, atque abſens, flammâ Melagrius eâdem
Vritur, & cæcis torreri viſcera ſentit
Ignibus: ut eſt apud Naſonem in VIII.

*

Eodemque pertinet fragmentum ſequens,

Eum ſuum vitæ finem, ac fati internecionem fore
Meleagro, torris cùm eſſet interfectus flameus.] In Msis, & Med. edit. eſt, *Cum ſuæ vitæ.* Vnde lego, *Tum ſuæ vitæ.* Vel, *Eum ſuæ vitæ*, κατὰ σύνεζιν. Eleganti verò tralatione *torrem interfectum* dixit pro *combuſto.* quomodo de fracto vaſe dixit Ariſtophanes, τὸ τρύβλιον τέθνηκε. Et ſæpe ita loquitur Plautus, inter alia Mercatore Act. v. Sc. I:

Vſus fructus, victus, cultus iam mihi harunce ædium
Interemtu 'ſt, interfectu 'ſt, alienatu 'ſt, occidi.

Ac Appuleius quoque *interficere virginitatem* dixit.

*

Remanet gloria apud me: exuvias dignavi Atalantæ dare] Meleagri verba, qui pelle apri Calydonij Atalantam donavit, teſte Hygino fab. CLXXIV. De eodem ita Ovid. in VIII.

- Sume mei ſpolium, Nonacria, iuris
Dixit, & in partem veniat mea gloria tecum.
Protinus exuvias rigidis horrentia ſetis
Terga dat -

*

Tum ut eliminor clamore, ſimul ac nota vox ad aures accidit] In vett. libb. eſt *Timidè eliminor*, unde corrigo, *Tum inde eliminor.* Eſt ex jambico, ſi legas,

- Tum inde eliminor
Clamore, ſimulac vox nota aures accidit.

Sed

Sed trochaicus ſic fiet,

Cum clamore: ſimulac nota vox ad aures accidit.

*

Pag. 126. *Labore aut minuat itiner ingreſſum via*] Fortaſſe ſcripſerat:

Laborem aut minuat itiner ingreſſo viæ.

Viæ, inquit, laborem minuat proficiſcenti, ut de facundo comite dici ſolet.

*

Nunc ſi me matrem manſues miſericordia

Capſit] Verba Althææ, dum, ut eleganter Naſo ait, in eâdem

- pugnat materque, ſororque,

Et diverſa trahunt unum duo nomina pectus.

Huc quoque pertinet ſequens fragmentum,

Heu cor irâ fervit cæcum, amentiâ rapior, feror.

Vbi alij *ſororque*, ſed metro repugnante.

MENALIPPO.

*

Ita libri vett. pro Melanippo, quod Græcanica compoſitio probat. Argumentum fabulæ quod fuerit, video à doctis dubitari. At nihil certius, quàm fuiſſe illud, non quidem de infelicibus Melanippi & Comæthus amoribus, de quibus Pauſanias in Achaicis: neque itē de illo Menalippo, quo à ſe in venando interfecto, Tydeus, eius frater, ſolum vertere eſt coactus: unde Statius 1 Theb.

Olenius Tydeus (fraterni ſanguinis illum

Conſcius horror agit) Et lib. 11.

Pollutus placuit fraterno ſanguine Tydeus.

Sed verò de Meleagro Thebano, de quo Statius extremo octavi Thebaidos. Vnde diſcimus, ut is Tydeum letaliter vulnerârit; ſed ab eo viciſſim vulnus acceperit, & vivus adhuc ac ſpirans portatus ſit ad Tydeum, qui, in mortis ſuæ ſolatium, caput hoſtis abſciſſum, priuſ-

 quam

quam exſpiraret, dentibus feræ ritu, dilaniavit. Hoc argumentum fuiſſe fabulæ, planum mox fiet ex fragmentis ipſis.

*

Neque ratum eſt, quod dicas; neque, quæ agitas, diſcendi eſt locus.] *Diſcendi* corruptum videtur ex *diſſerendi*: quomodo, vocibus leviter traiectis, ex jambico videbitur acceptum:

Neque eſt ratum, quod dicas: neque; quæ agitas, locus
Eſt diſſerendi.

Sed non minus placet, fuiſſe trochaicum:

Neque ratū eſt, quod dicas, nec ea, quæ agitas, dicendi eſt locus.

Nam *dicendi* clarè eſt in Mediol. Ald. etiam ſchedis Farneſianis.

*

Conſtituit, cognovit, ſenſim conlocat ſe in celſum locum;
Hinc manibus rapere rodus ſaxeum grande, & grave.]

Scribe juxta alios libros:

Conſtituit, cognovit, ſenſim conlocat ſeſe in locum
Celſum, hinc manibus rapere rodus ſaxeum grãd:, & grave.

*

Incurioſa itaq; es, Menalippe, reijcis abs te religionem ſcrupeam imponas.] In vett. Varronis codd. ita invenimus: *Ex eo ab Accio poſitum, Curioſa itaquec es in Menalippa. Reiicis abs te religionem. Scrupea imponas.* Et videtur locus iſte eorum favere ſententiæ, qui arbitrantur, huic fabulæ nomen fuiſſe *Menalippe*: præſertim quando & Ennius eius nominis fabulam dederit, & ante eum Sophocles: imò & Μελανίππην σοφὴν Euripides ſcripſit, cuius meminere Plato in convivio, Diodorus Siculus lib. 1. & alij. Sed hæc ſententia clarè jugulatur ſequentibus fragmentis. Quodque ad Varronis locum, hunc non infeliciter ita emendabat Scaliger: *Ex eo ab Attio poſitum pro curioſa. Itaque eſt in Menalippo: Reiicias abs te religionem, ſcrupea imponas.* Vbi *ſcrupea* eſt ἡ δεισιδαιμονία.

Credis

*

Credite amici morte me imbuturum manus.] Verba videntur Tydei, minantis amicis mortem, niſi ad ſe ferrent caput Melanippi, à quo vulneratus erat.

*

Regina, erit tempus cum hic torris, quem amburi vides.]
Stipes erat, quem, cùm partus enixa iaceret
Theſtias, in flammam triplices poſuere ſorores,
Staminaque impreſſo fatalia pollice nentes,
Tempora, dixerunt, eadem lignóque, tibique,
O modò nate damus, ut cecinit poetarum ingenioſiſſimus. Nihil igitur certiùs, quàm fragmentum iſtoc Attij continere Parcarum verba ad Althæam: nec eſſe ex Melanippo, ſed Meleagro: etſi aliter ſit, non tantùm in editis; ſed etiam Mssis. In librarium conjiceremus culpam, niſi Nonius ex Meleagro proximum adduceret locum: ubi *ex eâdem* potiùs dixiſſet, niſi aliunde priorem locum citâſſet. Quare Grammatici eius oſcitantiæ hoc quoque adſcribimus.

*

Obvia amens, idque adverſum aptus, alterm in promtu occupat.] In Mssis, Mediol. Ald. etiam illâ Iun. & Merc. legitur, *obvia mens, idque adverſum.* Nec arbitror me invitâ venari Deliâ, cum ex vepreto horum verborũ elicio latens nomen *Menalippi.* h. e. Melanippi. Nunc ex Menalippo (ita id nomen ſemper ſcribunt, corruptè licet) diſertim hunc locum libri omnes adducunt. Et videtur ſermo eſſe de Capaneo, cùm inventum Menalippum in humeros conjecit, atque ad Tydeum portavit. Pro *obvia* ſcribo *obviu'*, ſententiâ & metro poſtulante. Quod trochaicum eſt:

Obviu' Melanippum adverſum aptus, alter in promtu occupat.

Ita quidem nobis videtur. Sed doctiſſimus Mercerus legit, *Omnia mea, ſique adeò ſum aptus, alter in promtu occupat.* Aliorum eſto arbitratus.

*

En eum aliquis cette in conſpectum, aut nos, ubi eſt, ducite ad eum.] Ita legit Hadrianus Iunius. Sed demonſtrativa particula locum hic non habet; cùm de quærendo aliquo, non de invento ſermo ſit. In Mſsis pro *En eum* eſt *Æneum*, uti & in Mediol. utrâque Venetâ, & apud Iun. Maium. Vnde ſuſpicari aliquis poſſit, *Oneum* legi debere. Is pater fuit Tydei, qui magna huius fabulæ pars erat. Sed nunquam Tydeus Oeneum, verùm Melanippum ſibi in conſpectum voluit offerri. Quod & præſtitit Capaneus. Quare non malè me puto pro *Æneum* emendare, *Aut eum*: ut trochaicus ſit;

Aut eum aliquis cette in conſpectum, aut nos, eſt ubi, ducite
Ad eum -

*

Eſt res aliqua, quæ præſente his prius maturè inſtitit] Scribe, *maturè prius*, ut trochaicus ſit.

*

Hic Melanippum interea traiectus nemorum in ſalti faucibus.] Lege, & ſententiâ, & metro iubente, *inter traiectus*. Sequebatur verſu proximo *Conſpicit*, vel eius notionis verbum aliud. Ambiguum vero, num ſermo fuerit de Tydeo, cùm primùm

Ille per oppoſitos, longè rimatus, amarum
Aſtaciden,

hoc eſt, Melanippum, vidit: an potiùs de Capaneo, qui primius reperit Melanippum, unde idem Papinius,

- primus abit, primuſque repertum
Aſtaciden medio Capaneus è pulvere tollit
Spirantem, lævâque ſuper cervice reportat
Terga cruentantem concuſſi vulneris undâ.

MINOTAVRO.

*

Taurigeno ſemine ortum fuiſſe, an humano.] Vide quæ ad Ionem ſuprà notavimus.

MYR-

MYRMIDONIBVS.

✱

Dubitat Delrius, utrùm Æſchilum ſecutus ſit Attius, an Sophoclem. Sed Æſchilum duntaxat huiuſce nominis feciſſe fabulam, Clariſſimi Ioannis Meurſij de tribus tragicis ſyntagma oſtendet.

✱

Tu pertinaciam eſſe, Antiloche, hanc prædicas &c.] In Mediol. & Ald. eſt *Archiloche*. In Ms. *Antiloche*: quæ vera eſt ſcriptura: ut ex argumento fabulæ diſcimus. Nam eâ narrabatur, ut Achilles, dux Myrmidonum (à quibus fabula inſcribitur) ob ereptam Briſeida bello abſtineret: neque ullis Græcorum precibus flecteretur. Eo nomine Achillem pertinaciæ accuſabant, non Troiani, quibus iſtud expediebat, ſed Græci. His Achilles reſpondet, non tam pertinaciam eſſe iſtam, quàm pervicaciam, quæ laudi ducitur. Non igitur verba fiunt ad Archilochum, quem Antenoris Troiani filium fuiſſe, ac cum Ænea, & fratre ſuo Acamante, Dardaniis præfuiſſe, ſcribit Homerus Iliad. B. ſed ad Antilochum, Neſtoris filium, de quo idem Homerus prodidit Il. Σ. hunc primum Achilli de Patrocli morte nuncium retuliſſe, quo ille accepto, pertinaciam hanc, ſeu pervicaciam dici malis, remiſerit, rurſumque ad bellum ſit reverſus. Et, puto, cùm Antilochus à Menelao miſſus, nunciaret iſta, huiuſmodi inter Achillem, & Antilochum ſermonem interceſſiſſe. Nam quo minùs id in legatione Agamemnonis ad Achillem pacandum factum credam; facit, quod Homerus Il. Δ ineâ non nominet Antilochum, ſed Phœnicem, Aiacem, & Vlyſſem; quibus Hodius & Eurybates præcones additi fuerunt.

✱

Tu addis, quod vitio eſt; demis, quod laudi datur.] Apud Scaligerum Conjectaneorum initio, ita legitur, *- demis, quod probro datur.* Sed vel ſcribe, *demis, quod probro haut*

 datur:

datur: vel potiùs retine, quod in Mſsis invenitur, *- demis, quod laudi datur:* à quibus nec multùm abeunt editio Mediol. & Ald. ubi corruptè legitur, *demis, quod laudatur.*

*

Mea fata in acie obliti] Quamquam de eo capere poſſis, quod in fatis eſſet, non poſſe Troiam expugnari abſque Achille: tamen planè arbitror, hoc potius dicere Achillem, geminum eſſe fatum ſuum; ut vel ad Troiam pereat, at perenne nomen relinquat: vel ignobilis domi commoretur, ſed ætatem vivat. Quippe hoc reſponſi inter alia etiam Vlyſſi dedit, cùm is, ex Neſtoris conſilio, ad Achillem miſſus eſſet, ut magnis promiſſis eius animum tentaret; quemadmodum eſt apud Homerum Il. 1.

*

Quod ſi, ut decuit, ſtares mecum, haut me meus mœraret dolor,
Iam diu inflammarier naves vidiſſent ſuas.] Citat Nonius in *Mertare*, vt quidem editum eſt in Aldinâ. Sed Mediolanéſis, eâ vetuſtior, habet *Mœraro*, quod probum. Nam exponit *mœrentem facere.* Nempe *mœrare* & *mœrere,* differunt, vt *lactare* & *lactere, fugare* & *fugere. Mertare* verò longè aliud eſt, vt ſuperiùs dictum. Præterea in Mediolanenſi pro *haut me meus,* legas, *aut meus.* Puto veram eſſe ſcripturam, *- aut te meu' mœraret dolor.* Verſu proximo pro *inflammarier,* in Ald. eſt, *inflammari & re;* in alijs, *inflammari, & ardere;* quomodo & edidit Stephanus in Fragmentis. Sed vel ſcribendum, *inflammari ardore,* vel potius, quod doctiſſimo placuit Mercero, *inflammari Atride naves vidiſſent ſuas.*

*

Claſſes trahere in ſalum, & vela ventorum animæ immittere] Vulgo *laſſis*, vnde meritò Scaliger *claſſis* fecit; vt vera lectio ſit:

Claſſes

- Claſſes trahere in ſalum, --
Et vela ventorum animæ immittere -

*

Pag. 129. *Iram infrenes, obſtes animis, reprimas confidentiam.*] Mſus, *Iram in fernis.* Propiùs veritati Aldina, *Iram in frenis*, ac Mediol. *iram infrenis.* Vera lectio eſt, *iram infrenes*, quam ad oram Nonii H. Iunius notavit: ac Mercerus in contextu expreſſit. *Infrenes* verò valet *frenis compeſcas*, ſive *includas*, quod ex gloſſemate in Fabriani codicis contextum irrepſit. Verba fiunt ad Achillem iratum.

NEOPTOLEMO.

*

Quid ſi ex Græcia omne nomen Ilium par nemo reperiri poteſt.] Ita eſt quoque in Mediol. & Ald. Sed τὸ *nomen* κατὰ μετάθεσιν irrepſit ex *omne.* Pro *Ilium* verò literulâ mutatâ *illum* legi debet. Vt ſit trochaicus,

Quid ſi ex Græcia omni illum par nemo reperiri poteſt?

Nec multum abit Merceri emendatio,

- Ex Græcia
Omni illius par nemo reperiri poteſt.

*

Pag. 130. *Ita, ut dixi, macte his armis; macte virtute patris.*] Vetus Mediol. habet, *Act. in Epeolem. Pota ut dixi, macta his armiſque, macte virtutem patris.* In Mſſis pro *Epolem.* eſt *Opeolem.* Pro quo in Ald. eſt *Philocteta.* Sed longius hoc abit. Melius H. Iunius, qui *Neoptolemus* emendat, totumque locum ita corrigit, uti hic expreſſum. Tantùm numeros neglexit: propter quos pro *ut* ſcribendum *uti*, pro *virtute* item *virtute hac*, ſive *virtute &c.* quod proximè abit à libris, ubi eſt *virtutem.* Trochaicus eſt:

Ita, uti dixi, macte his armis, macte virtute & patris.

*

Vis veritatis, atque acritas.]
- *Veritatis vis, atque acritas.*

*

Decorare eſt ſatius, quàm urbem taniis.] Ita eſt in Med. & Ald. Sed fortaſſe magna ſimilitudo inter *Deos ornare*, & *decorare*, fecit, ut excideret alterum. Sic enim poſſis ſcribere, uti Grotius rectè obſervavit:

Deos ornare eſt ſatius, quàm urbem taniis
Decorare.

NYCTEGRESIA.

*

Pag. 131. De argumento huius tragœdiæ diximus ad locum illum è Clytæmneſtra adductum, *Aut ego illum eripiam*.

*

Claſſis adit, clauditur, fervit.] Lege,
Claſſis aditus clauditur, f.

*

Cuius vos tumulti cauſſâ accierim, & quid parem advortite.] In Med. Ald. Iuniana pro *accierim*, corruptè eſt *acie timeo*: ubi in Mſo *accierimet*, hoc eſt *accierim, &*. Sequitur deinde in editis, *quid parum advorti*, vel *divorti*. Sed apud Stephanum in Fragmentis eſt *quid parem, animum advertite.* Ita octonarius erit, dum *cuius* monoſyllabon fiat: uti in illo Attij Meleagro:

Cuius exuvias, & coronam, huic muneravit virgini.

Verùm cum τὸ *animum* abſit à vett. libb. ſine cauſſâ admitti non debet. Propterea potiùs credo eſſe è ſenario:

Cuius vos tumulti cauſſâ accierim, & quid parem
Advortite --

Sunt verba Agamemnonis ad primores Græciæ, quos noctu

noctu acciverat, vt è fabulæ inſcriptione diſcimus. Poſſis & verſu primo,

Qui vos tumulti c.

Vt *qui* valeat *ut*, quomodo Donatus exponit in prologo Andriæ. At correctio illa Hadriani Iunij, *Cuius tumulti cauſsâ ab itere meo quid parum diverti*, non uno nomine improbatur. Nam præterquam quod illud *vos* expellit, metri etiam rationem habet nullam, & ſenſus iſte ad fabulæ argumentum nihil facere videtur.

*

Scandit ora laterum texta Volcani vorax.] Scribe, & ſententiâ, & metro ſuadente,

Scandit laterum texta aura Vulcani vorax.

Sermo eſt de navibus Græcorum accenſis: quò etiam pertinet ſuperius fragmentum,

Claſſis aditus clauditur, fervit.

Nempe claſſis incendium illud erat, cuius cauſsâ nocturnam conſultationem inſtituerat Agamemno.

*

Aut ego illum eripiam, aut illi pœnas ſufferam.] Adi ea, quæ ad Clytæmneſtam notabamus. Mihi verò nihil mutandum videtur. Nam potuit iſta dicere Achilles, cum de Patrocli corpore certamẽ eſſet inter Græcos & Troianos: ut ſententia ſit, aut Patroclum ſe crepturum, aut vitam ſibi evitandam ab Hectore. Nonius verò more ſuo ineptit, cum *ſufferre* hic aliter accipi putat, quàm in illo Accij Myrmidonibus:

Ego me non peccâſſe planè oſtendam, aut pœnas ſufferam.

*

Tune quod ſupereſt ſocium mittis leto, an lucti pœnitet?

In vett. libb. eſt *tunc*, vel *tum*. Sed rectum eſt *tun'*. Nam trochaicus eſt. *Socium* verò hic patrius eſt caſus: ut bene vidit Scriverius. Sic igitur ſcribe, ac diſtingue:

Tun', quod ſupereſt ſociûm, mittis leto? an lucti pœnitet?

Niſi malis,

Tum, quod ſupereſt ſociûm, mitti leto? an l. p.

Vt

Vt anteceſſerit, Num patieris, ô Achilles, hæc, & iſta? *Pæ-nitet* verò hîc eſt *parum videtur*: de quo Donatus in Eun.

OENOMAO.

*

Pag. 132. *Per urbem, ut omnes qui arcem aſteumque accolunt*] In Aldina eſt, qui *arcana aſteumque accolunt*. Cenſeo τὸ *ar-cana* ex *arcem hanc* corruptum eſſe: ut talis ſit ſe-narius:

Per urbem, ut omnes qui arcem hanc, aſtyque accolunt.

Aſteum verò eò fidentius mutavi, quia in veteri Mediol. ſit, *Aſtymque*.

*

Ferte ante auroram radiorum ardentum indicem,
Cùm ſomno in ſegetem agreſtis cornutos cient,
*Vt rorulentas terras terras ferro * fidas*
Proſcindant glebas, arvóque ex molli excitent.] Pro *fer-te*, vel *ferè* ſcribe, vel cum Turnebo, *fortè*. Verſu proximo quidam legunt, *Cùm ſono*. Et ita etiam ſenſiſſe autumant magnum Turnebum. Quos librarij, ut ego cenſeo, error decepit. Nam planè voluit Turnebus, *Cum ſomno*: quippe qui nec iſtas de ſyllabarum modulis minutias ignoraret. *Cornutos* pro *bubus* dixit Attius. Hoc ſi, quia inſolens ſit, minùs probatur: vide an iſta magis lectio placeat,

Sono cum in ſegetem cornuum agreſtes cient.

Et puto æquiores huic correctioni erunt, quibus illud *ſo-no* pro *ſomno* tantopere arridet. Sed mihi alterum magis placet propter librorum veterum autoritatem: etiam Aldinæ editionis; ubi eſt *cornuto ſcient*, quod ſi dividas, nihil aliud eſt, quàm *cornutos cient*. Verſus tertius plus ne-gotij faceſſit, qui debilis eſt ac mancus. Num extremo loco *roſcidas* legemus? Putabat id Scaliger, ut extrita ſit prima, quia eadem ſyllaba ſit, quæ proximè anteceſſit. Sed huic adverſatur ſententiâ quod iam dixerat Attius,

rorulentas. Quare aut *roſcidas* hic locum non habet: aut ſimul pro *rorulentas* legere oportebit *pulverulentas*. Quid ſi ergo potius pro *fidas* ſcribamus *uvidas*? quod facit Turnebus. Sic una duntaxat deperierit literula. Et proclivis error fuit, propterea quòd V conſonum, & F, ex corrupto more ſimilem obtineant ſonum. Nec turbare debet, quod *rorulentas* anteceſſit. Nam hoc ad externè advenientem pertinet humorem: *uvidus*, uti & *uliginoſus*, ad naturalem. Servius ad Ecl. x. *Humidum eſt, quod extrinſecus habet aliquid humoris: uvidum verò, quod intrinſecus; unde uvæ dicuntur: quod tamen plerumque confundunt poëtæ.* Idem ad illud Georg. II.

-- dulcique uligine læta, ait, *Vligo propriè eſt naturalis humor terræ ex ea nunquam recedens. Vliginoſus ergo ager eſt ſemper uvidus. Nam humidus dicitur, qui aliquando ſiccatur.* Qui locus corruptè vulgo legitur, etiam in Fabriciana editione, & in illa Petri Danielis. Quare fortaſſe ſic apud Attium reſcribendum:

Vt rorulentas terras ferro, & uvidas,
Proſcindant --

Vel ſic,

Vt rorulentas ferro terras uvidas
Proſcindant.

Denique verſu ultimo in veteribus libb. eſt; *glebas, quæ arvo ex molli excitent:* ut vera lectio ſit, *glebaſq; ex a. m. e.*

*

Ego ut eſſem adfinis tibi, non ut te exſtinguerem,
Tuam petij gnatam. numerò te expurgat timor.] Extrema verba ita leguntur apud Feſtum. Et ſimiliter in Nonio ſuo edidit Mercerus. Sed in veteribus libb. item apud Iun. Maium, invenio, *Numerò te expurgáſti.* Quod ſe mihi probat. Lego igitur, ut trochaici ſint:

Ego, ut eſſem adfinis tibi, non, ut te exſtinguerem,
tuam
Petij gnatam. OE. Numerò te expurgaſti. --

Priora

Priora ſunt verba Pelopis, qui Hippodamiam amabat. Iis deinde Oenomaus reſpondet.

*

Pag. 133. *Saxum id facit anguſtitatē, & ſub eo ſaxo exuberans Scatebra fluvia eradit rupem-*] Ita eſt in Mediol. & Ald. Apud Iun. Mai. eſt, *flumina eradit.* Lego, *Scatebra fluvij eradit:* vel, quod præſtat, *Scatebra eluvio radit rupem.*

*

Preſtò etiam adſum; exprome quid fers;nam te longo itere cerno vadere.] Scribe,

- Preſto etiam adſum, exprome quid
Feras: nam te longo itere cerno vadere.

*

Coniugium Tiſis patere ad te itiner tendere.] Satis conſtat, Oenomaum, Elidis ac Piſarum fuiſſe regem, ad quem Pelops profectus fuit amore filiæ eius, Hippodamiæ. Non dubium igitur, quin cum Delrio legere oporteat,

Coniugium Piſis petere, eò te itiner tendere.

Eò patitur συνεκφώνησιν.

*

Atque hanc poſtremò Solis uſuram cape.] Verba Oenomai ad Pelopem curru decertaturum.

*

Horrida honeſtitudo Europæ principium primum ex loco] *Primo ex loco* eſt in Mſsis, Mediol. Ald. etiam Iuniana, & illa Merceri. Nec mutare debuit Delrio: qui adfirmatè adſerit, hoc fragmentum à nemine intelligi. Atqui, ſi veterem retineamus ſcripturam, commodum ſenſum elicere eſt. Nempe ut hoc dicat Attius, procos Hippodamiæ fuiſſe primæ notæ proceres ex Europa. *Principium* pro *principum*, ut *meretricium*, & ſimilia. *Horrida honeſtitudo* dicitur dignitas oris in viris fortibus, & ſtrenuis.

PARI-

PARIDE.

Frena theſauri equorum accommodant.] In Aldina eſt, *Accius, Impari frena theſauri equorum accommodant.* Sed in Mſsis eſt, *Attius Pari, Frenates auri equorum a.* Vnde Hadrianus Iunius colligit, Paridem ab Attio eſſe ſcriptã. Sed quid ſi illud *Pari*, vel *Impari*, corruptum ſit ex eo, quod erat, *In Parer.* Nam *Attij Parerga* etiam citat Nonius in *Porca*: ubi, & Mſsi, & editi, incorruptè id nomen ſervarunt, niſi quod in Mediol. legas, in *Pacergorum lib.* In Attij verbis pro *theſauri* cum Scaligero ſcribe *tenſarij.* Ita dicti, qui ducerent tenſas, hoc eſt Deorum vehicula: de quibus Aſcon. in III. Verr. & Serv. in I. Æn. Gloſſæ vett. *Tenſa*, θρόνος, ἅρμα θεῶν. Quid ſi & pro *equorum* ſcribamus *equûm ori?* De numeris verò ſolliciti non ſumus, cum libri parergorum fortaſſe non minùs ſolutâ oratione ſcripti fuerint, quam eiuſdem Διδασκαλικῶν libri. Sin planè è tragœdia eſſe placet, hac ſimilive traiectione mederi poſſis:

— *frena equorum accommodant tenſarij.*

Aut (ſi *impari* ex *interea* corruptum eſſe non diſplicet) hocce modo,

Tenſarî frena interea equorum accommodant.

PELOPIDIS.

Nam me ut credam ex tuo eſſe conceptum ſatu,
Vt argumenta redigunt animum, & commovent.] In vulgatis, etiam Mediol. & Ald. erat, *Nam me ut heredem*, quod cum metro repugnare Had. Iunius videret, eiectâ particulâ *ut*, legebat,

Nam me hæredem ex. t. &c.

Sed in Mſsis eſt, *ut hæredam*, unde rectè alij viderunt, legi debere:

Nam me ut credam ex t. &c.

Proxi-

*

Pag. 138 -- *Reciproca tendens*

Nervo equino concita tela.] Scaliger cenſet, optimè ita concinnari,

Tendens nervo tela reciproca
Concita equino.

Mihi non de nihilo eſſe videtur, quòd veteri ordine verborũ,locum hunc adducunt,& Varro in VI. de L.L. & Servius P. Danielis in IX. Æn. Quare altera magis ſententia probatur, ut ex jambico ſit,

Reciproca tendens nervo equino concita
Tela --

Quamquam etiam poſſis, ſed vocibus trajectis,

-- *Reciproca*
Tendens equino tela nervo concita.

*

-- *Heu Mulciber*

Arma ignavo invicta es fabricatus manu.] Veſtigium veræ lectionis eſt in Aldina, ubi eſt : *fabricatus & manu.* Nam numeri requirunt,

Arma ignavo invicta fabricatus es manu.

*

Si imperaſſes tibi, ego nunc non eſſem miſer.] Scribe, *Tibi ſi imperaſſes*. Raphaël Regius, monet in alijs inveniri,

Si par tibi eſſes, non ego n. e. m.

Sed priorem integram, hanc corruptam putat.

*

Agite, & [illegible] ne ſuccuſſet greſſus, cautè ingredimini.] Apud Iunianum [illegible] legitur *ingrediamini* : quomodo ſi ſcribas, octonarius erit. Sed alterum eſt in omnibus Nonij libris; nec rejici debet, modò trochaici interdum deſinunt in pæonem quartum; de quo etiam diximus ad Hermionam Pacuvij.

*

Phrygiam mitiorem eſſe immani Graciâ.] Ita emendavit Mercerus: ſed contra libros veteres, in quibus legitur,

m m Phrygiam

Phrygiam minorem eſſe immanem Græciam. Quæ lectio proba eſt, dum poſt *eſſe* diſtinguas. Mercerum, & alios imperitia Nonij decepit: ut qui putârit, *immanem* hîc poni pro *crudeli*. Sed contrà ſumitur pro *ingenti*, ut in illo Maronis,

-- *Poſuitque immania templa.*

Quare *divitione* eſt inter Phrygiam exiguam, & amplam Græciam.

*

Ita, ut dixi, macte his armis, macte virtute patris.] De hoc ſuprà ad Neoptolemum vidimus.

PHINIDIS.

*

Hæc vera eſt inſcriptio: pro qua in Mſsis eſt *Finidis*, unde in veteri Mediolanenſi eſt *Fundis*, vel *Figulinis*; quod & eſt in Venetâ Pincij: apud Iunianum Maium, *Servidis*. At longiùs etiam receſſit Aldina, quæ *Phœniſſis* inde fecit.

*

Aut ſæpe ex humili ſede ſublime advolant.] De Harpyiis loquitur: de quibus & ſuperius fragmentum.

*

Pag. 140. *Abtorque proram, ac ſuppa tortas copulas.*] In edit. Ald. eſt *ſupra tortas copulas*. Sed Ms. habet *ſipa*: unde aliqui *ſtipa* fecere. Sed nihil mutandum. Nam *ſipare* eſt *iacere*; unde *ſiparium*, & *diſſipo*, *inſipo*, *obſipo*. Quare aſſentio H. Iunio, qui *ſipa tortas copulas*, interpretatur, *ejice funes*.

*

Quæ veat graſo tibi congenerat gentium, aut generum affinitas.] In Mediol. & Aldina eſt, *Quam vebat grato tibi*. Sed in Mſso eſt, *Quaveat fraſo*, vel, *quæveat graſo*. Voci *Adraſti* nomen latere, ſagaciter ſenſit Hadrianus Iunius. Lego igitur, ut trochaicus ſit,

Quæve Adraſto tibi congenerat gentium aut generum affinitas.

Seve-

*

Sevenis ſterilem eſſe illius operâ, medicinâ autumas.] Sermo eſt de Inone, Athamantis uxore, cuius cõſilio medicata ac toſta ſemina in ſementim data ſunt: unde Thebis ſterilitas, ſummaque frugum orta eſt penuria: ut præter alios narrat Hyginus fab. I I. Quare aſſentio doctiſſimo Mercero, qui legit,

Sementim ſterilem eſſe illius operâ, ac medicinâ autumans:

Vel, ut ex iambico ſit,

-- Segetem

Sterilem eſ. i. o. a. m. a.

Quod ambiguum eſt, *ſegetem*, an *ſementim* legere oporteat, facit librorum veterum inconſtantia. Nam in pleriſque Mss. legitur *Sevenis*, in Ald. *Si venis*, in Mediol. *Si veneris*, apud Iun. Mai. *Severus*. In eâdem Ald. poſt *opera* legas *eſt*, quod veſtigium eſt lectionis veteris. Nam pro *operâ medicinâ* legi debet *operâ & medicinâ*.

*

Tacete, & tonſillas litore in levo edite.] Ad ea recurre, quæ dicta ad Pacuvij Medum.

PHOENISSIS.

*

Thebis radiatum lumen oſtendis tuum.] Quod in libris aliquibus *oſtendis*, in alijs *oſtentũ* legitur, uti eſt in membranis, hoc ſuſpicionem injicit, latuiſſe vocem inſolentiorem, quam variè mutarint. Ea fuerit *oſtenſti*: quod eopſe tempore dicit Euripides Ακτῖν' ἔφηνας. Nam expreſſit Attius verſus iſtos, quibus Phœniſſas Euripides orditur:

Ὁ τὴν ἐν ἄστροις οὐρανοῦ τέμνων ὁδὸν,
Καὶ χρυσοκολλήτοισιν ἐμβεβὼς δίφροις
Ἥλιε, θοαῖς ἵπποισιν εἱλίσσων φλόγα,
Ὡς δυστυχῆ Θήβαισι τῇ τόθ' ἡμέρᾳ
Ἀκτῖν' ἐφῆκας.

*

Viciſſitatemque imperitandi tradidit.] Ita eſt in Mſsis. Sed librarij voce *imperitare* offenſi, pro eo vel *imputandi* ſcripſere, ut eſt in Mediol. vel *imperandi*, ut legitur in Ald.

*

Ne eorum divide diſcordia diſſupent,
Et diſturbent tantas, & tam opimas civium
Divitias.] Vera, ut cenſeo, ſcriptura eſt,
Ne eorum divide, diſcordieque diſſupent,
Diſturbent tantas & tam opimas civium
Divitias --

*

Iuſſit proficiſci exilium quovis gentium] Malim,
Iuſſit proficiſci quovis gentium exulem.

*

Ingredere, exi, effer te ex urbe, elimina.] Senarius ſit, ſi ſcribas *ted ex urbe.* Sed præverbium *ex* abeſt à Msssis, etiam Mediol. & Aldina. Quare puto initio, vel in fine, pedem deeſſe, quo minus ſit ſenarius iuſtus:
Egredere exi, effer te, urbe elimina.

*

Delubra cœlitum, maris ſanctitudines] In Mſsis, Mediol. Ald. & apud Iunianum eſt *cœli tu*, unde rectè Scaliger *cœlitum* fecit. Ita è trochaicis duobus fuerit, quorum alterum poſtrema vox inchoet.

*

Gnatus virtute ſceptrum potiretur patris.] In vett. editt. ac Merceriana legas, *Gnatus ut tute*; unde fecerunt, *Gnatus virtute.* Nec damno. Sed magis tamen placet, *ut tutò.* Ita fuerit trochaicus prope integer. Iambicus ſenarius leviculâ trajectione fiat:
Ut tutò gnatus ſceptrum potiretur patris.
Poſſis & ſcribere,
Gnatus vice ut ſc. p. p. Sed alterum malo.

Qua

*

Quæ ego cuncta eſſe fluxa in meâ retreperâ comperi.] *Cuncta* ſenarium incipit.

STASIASTIS, vel TROPÆO.

*

Pag. 143. *Lib. I. corporare abs tergo es auſus,*] Illud extra dubium eſt, fabulam non fuiſſe diviſam in libros: eoq; legi non poſſe, *Tropeo lib. primo*: uti eſt in Ald. Alij malunt fabulam nominari, *Tropæum Liberi*. Sed hoc ſi eſt, cur & alibi Nonius tantùm *Staſiaſtas*, aut *Tropæum* vocat? Mihi literarū ductus intuenti, videbatur illud *lib. I.* facilè potuiſſe corrumpi ex *Ibi im.* præſertim cum in ſcribendo M non aliter ſoleant notare, quàm lineolâ poſitâ ſuper vocalem. Neque unquam proclivior eſſe error ſolet, quàm ubi vox inſolens occurrit: cuiuſmodi eſt *im*, quod *eum* valere, Feſtus docet. Ita ſententia ſit, cum abs tergo vulnerare es auſus. Nam *corporare* idem eſſe ac *vulnerare*, ex Nonio conſtat. Si quis tamen pro *lib. I.* cum Mercero, *libros* legere malit, non repugno.

*

Tum ſibi d.loi de lore hoc anima corpus liquerit.] Ita eſt in nonnullis MSS, quos ſequitur Merceriana. In alijs, uti & Mediol. & Ald. legitur, *Cùm ſubide delio dolore hoc animo corpus liquerit.* Vtraque lectio corruptiſſima eſt. Sic verò, & ſententiæ, & numeris reſtituo:

Cùm ſubitò ex illo dolore hæc anima corpus liquerit.

*

Vulnere tetro deformatum ſuo ſibi lautum ſanguine tepido.] Sunt duo anapæſtici. Nam *ſuo* μονοσύλλαβον ſit. vel trochaicus fuerit unus, ſi *Tepido* ſit initium ἀκροστιχίδιον ſequentis.

*

Non vides, quam turbam, quoſve fluctus concites?] Concinnior videtur hæc lectio, quæ ex codice Merceri expreſſa eſt. Tamen nec damnare auſim, quod in aliis:

— Non vides,
Quantam turbam, quantoſve fluctus concites!

Nam eſt in Mſsis, etiam Mediol. & Ald. ut Iunianam, & nuperas alias, mittam.

TELEPHO.

*

Iam iam ſtupido Theſſala ſomno
Pectora languéntque ſenéntque.] Ita eſt in Mſsis, & editis. Puto tamen ſcripſiſſe, *Et iam.* Quomodo in ſequenti fragmento, in Mediol. Ald. & recentibus etiam, non *iam iamque*, ſed *iamque* ἁπλῶς legas. Vt vera ſcriptura ſit,

Iamque Auroram rutilare procul
Cerno --

Cùm vero ſecundus prioris fragmenti verſus non expleat anapæſticum; haut poſſis hæc connectere ſuperioribus, niſi fortè eo pacto immutare viſum:

— Et iam
Cerno auroram rutilare procul.

*

Pag. 144. — *Quem ego ubi adſpexi, virum*
Memorabilem intus viderer, ni veſtitus teter,
Mæſtitudo, vaſtitudo prædicarent hominem eſſe.] Nulla eſt ἀντίθεσις inter *virum memorabilem*, & *hominem*. Quare non quidem illud *virum* ſollicito, nec enim opus; ſed τὸ *memorabilem* corruptum arbitror ex *Deorum aliquem*. Rectè vero pro *vaſtitudo* reſcribunt *vaſtitas*; cui corrumpendo anſam dedit, quod *mæſtitudo* anteceſſit. Extremo loco nihil neceſſe, ut *depredicare* pro *prædicare* ſcribamus: ſed tantum ordo mutandus. Sic igitur corrigo, ut ex octonario ſit:

— *Quem*

Quem ubi ego adſpexi virum, Deorum aliquem intui
Viderer, ni veſtitus teter, mæſtitudo, vaſtitas,
Hominem eſſe prædicarent. --

Sermo eſt de Telepho mendico.

*

Proinde iſtæc tua aufer terricula, atque animum iratum comprime.] *Aufer* ſenarij initium eſt.

*

Pro certo arbitrabor ſortis oracla, adytus, augura.] Ita etiam Delrio edidit. Sed ſic ſcribe, & diſtingue,

Pro certo arbitrabor ſorteis, oracla, adytus, augura. Nonius *augura* pro *auguria* poſitum ait. Sed fortaſſe *auguria* ſcripſit Attius, ut extremo loco ſit pæon quartus, vel potiùs, ut *auguria* κατ' συνεκφώνησιν enuncietur.

*

Profectò hautquaquam eſt ortus meliori ſatu.] Aldus edidit, *Profectò quamquam eſt ortus meliori ſatu.* Sed, uti & Hadr. Iunius lib. VI. Animad. cap. XXI. obſervavit, in Mſsis invenitur,

Profectò hautquaquam eſt ortus mediocri ſatu.

Et ſanè in Mediol. quoque *mediocri* legas. Nec video, cur *meliori* melius putârit Delrio, adverſus chirographorum fidem.

*

Qui neque cuiatis eſſet, unquam potuimus, multa erogitantes ſciſcere.] In vett. edd. eſt *multi*: ſed *multa* eſt in Mſsis. Etiam in editis erat *ſcire*. Sed in Mſsis *ſciſſere*, vel *ſcijſſere*, quod corruptum ex *ſciſcere*. In cunctis verò *rogitantes* pro *erogitantes* inveni. Vt vera hæc videatur ſcriptura,

Qui neque cuiatis eſſet, unquam potuimus
Multa rogitantes ſciſcere --

*

Pag. 145. *Nam etſi opertus ſqualitate eſt luctuque horrifica.*] Nec in Mſsis, nec editis, aliter legas. Tamen

mm 4 verſus

verſus requirit *horrificabili.* Et ſimile hoc eſt ac *luctificabile.* *Horrificale* verò dixiſſe veteres, non puto.

*

Nam is demum miſer eſt, cuius nobilitas miſerias nobilitat.] Octonarius fiet, voce unâ traiectâ,

> *Nam is demum miſer eſt, cuius nobilitas nobilitat miſerias.*

Sed rectus eſt ordo vetus. Nam ſenarius eſt integer, in quo *Cuius* patitur *συνεκφώνησιν.* *Nobilitat* igitur verſus novi initium fuit.

TEREO.

*

Conſpexit in eam, amore vecors flameus, & Depoſitus.] Ita eſt in veteribus libris. Sed verius videtur,

> *Conſpexit ut eam, amore vecors flammeo, &*
> *Depoſitus* --

*

Video ego te, mulier, more multarum utier,
Ut vim contendas tuam ad maieſtatem viri.] Terei verba ad Philomelam. *Video* & *tuam* *συνίζησιν* patiuntur.

*

O ſuavem linguæ ſonitum, ô dulcitas conſpirantis animæ.] Eſt finis initiumque trochaici,

> -- *ô ſuavem linguæ ſonitum, ô dulcitas*
> *Conſpirantis animæ* --

Quod ſi *dulcitas* in extremum rejicies locum, fiet iambicus quadratus.

*

Deum Cadmo generatum Semela affare, & famulanter pete.] Citat Nonius in *Affari*, & *famulãter.* Sed in *Famulanter* vett. editt. habent, *Devincant mone* (vel *move*) *natum Semelam.* Quos elementorũ ductus ſequens, lubens legã, *Deum Cadmeide natum Semelã.* Sed libri iidẽ in *Affari* habent, *Deum Cadmo generatum Semela.* Vnde hanc lectionem exſculpo:

Deum

Deum Cadmigenâ natum Semelâ. Non inutile verò eſt conſiderare, quomodo pervertere literas ſoleant librarij. Nã facit id ad loca alia melius ſananda. Sanè apud Nonium in *Affari* extrema verba ita leguntur, *famularent perpetuere.* Nempe *famulanter* bifariam corruptum: primùm purâ traiectione, factum inde *famularent*: mox etiam literæ mutatione ex *ter* adiectum *per*. Quod ſequitur *petuere*, id traiectione literæ unius eſt ex *pete ver*. At *ver* illud eſt à ſequenti voce. Nam *Vergilij* nomen continuò ſequitur. Hæc ita eſſe, alter Nonij locus oſtendit, ubi conſtanter eſt *famulanter pete*. Quare ita ſcribe, ut ſit iambicus quadratus:

Deum Cadmigenâ natum Semelâ affare, & famulanter pete.

*

Atque id ego ſemper mecum ſic agito, & comparo.] Numeris ut conſulatur, ſcribe, *ſic mecum.*

*

Alia hic ſanctitudo eſt, aliud & nomen, & numen Iovis.] Vt ſit trochaicus quadratus, vel ejectâ copulâ ſcribe, *aliud nomen*; vel eâ reſervatâ lege, *alid & nomen.* Quomodo Lucretius in primo ait,

Quando alid ex alio reficit natura --

Ita enim, & illis, & aliquot aliis eiuſdem poetæ locis diſertim in membranis noſtris invenimus. Vti & in ſuis Lambinus; quem hîc potiùs, quàm Giffanium, audi.

*

Fama, non nobilitas alta, ex ſtirpe præclarè vagat.] Bellè legit H. Grotius,

Fama nam nobilitas latè ex ſtirpe præclarâ vagat.

*

Novus novo habitu, advena
Animo audaci in medium proripit ſeſe ferox.] In Mſſis, & editis legitur, *Novus novo dabunt*: unde aliqui, *novo dabus*: Sed Mercerus optimè emendat, *Novo habitu.*

m m Sic

Sic verò digere: — *Novus novo*

Habitu advena animo audaci in medium proripit

Seſe ferox -- Vel extrema verba ſuperioribus junge, ut verſus quadratus fiat.

Sed ubi clamor is regem auferre ab regina occupo puerum] Ita legit Hadrianus Iunius: ſed neque ſententiæ, neque numerorum ſatis ratio habetur. Interim laude dignus eſt, quod ad ſanam lectionem monſtrarit viam. Sic enim vulgò, etiam in Ald. legebatur: *Fidem per eos, & niſi clamoris regem, aut ferre ab reginâ occupo puerum.* Vnde ſic emendo: *Idem Tereo,*

Set niſi clamârim regem, aut ferre ab regina occupo puerũ.

Eſt iambicus quadratus. Et verba fiunt a quopiam, qui animadvertiſſet, Prognen filium ſuum Itym interimere velle.

TRACHINIIS.

Pag. 147. *Ipſe alligatus peſte interimor textili.*] In optimis quibuſque codicibus legas, *illigatus*, & rectius. Nam reſpicit poeta *peſtem textilem*, uti hîc vocat, hoc eſt tunicam Centauri ſanguine tinctam, quam induerat Hercules.

THEBAIDE.

Quin id Circeo fonte advenient mundule nitidantur vulgo pripendantur ſoni.] Ita edidit Aldus. Sed qui cogitat, Thebaida hanc fabulam inſcribi, ſatis videt, pro *Circeo fonte*, *Dirceo* legi debere. Et pro *ſoni*, cùm in Mediolanenſi, tum etiam Mſsis, *ſonipedum* invenitur. Vide igitur, an non hæc vera lectio ſit:

Quum de Dirceo fonte advenient, mundule,

Nitidate, a vulgo vi prendantur ſonipedum.

Vt ad raptum virginum hæc referantur. Vel pro *Quin de,*

Iciioe,

ſcribe, *Quin ubi*; ut eſt in Mſsis. Et pro *mundule nitidantur*, poſſis *mundulè nitidata*. Et pro *vulgo, pri prendantur*, non diſpliceat, *è vulgo vi prendantur*. Sed neque diſſimulandum, in Mediolanenſi editione legi, *qua prepediuntur vi ſonipedum*. Vnde ſtatim eliciebam, *quadrupedantum ſonipedum*: & firmarunt valde Mſsi, in quibus eſt *quadrupedantur ſonipedum*, uti & Mercerus expreſſit: qui & ipſe propterea *quadrupedantum ſonipedum* legi debere, admonuit. Hoc ſi placet, vide an non pro, *nitidantur vulgo*, ſcribi queat, *nitidantur pulvere*, quod eſt *à pulvere*, uſitatâ ellipſi. Imò & totum locum fortaſſe non malè ita concipias:

Dein ad Dircaeum fontem adveniunt, mundulè
Nitidantur pulvere quadrupedantum ſonipedum.

TROADIBVS.

*

Nocturnam ſaxo fruges franges torridas.] Scribo, *Nocturnus*. *Nocturnus franges*, vel *frendas*, pro *noctu*: ut Maro de lupo dixit, *nocturnus obambulat*. Et de Ænea, *matutinus agebat*.

*

— Nam neque pretio,
Neque avaritiâ, neque vi impelli, neque prece quita ſum.] *Pretio* initium eſt ſequentis octonarij. Neque in libris eſt *quita ſum*; ſed *quitus ſum*. Scribe numerorum cauſsâ, *ſum quitus*.

INCERTIS FABVLIS.

*

Nullum eſt ingenium tantum, neque cor tam ferum,
Quod nō labaſcatur linguâ, miteſcat malo.] Verſus exigit, *labaſcat*. Vnum obſtare videtur. Nam citat Nonius in

Labaſcor

Labaſcor pro *labo.*& affert locum Varronis, ubi diſertim eſt *labaſci*, pro *labaſcere.* Sed fortaſſe ſcripſerat Nonius, *Labaſco & labaſcor*, pro *labo.* Quod eo veriſimilius ſit, quia alioqui dixiſſet *labaſcor pro labaſco:* quomodo ibidem dicit *partiret pro partiretur, moderat pro moderatur, certatur pro certat*, & ita in alijs. Eſt enim id caput de contrarijs generibus verborum.

*

Pars frena tenſa ori equorum accommodant.] Vide, quæ ad Paridem Attij diximus.

*

Pag. 150. *Continuis ſeceptit ſpolijs*] Ita eſt quoque in veteri Mediol. & Ald. editioneque Romana Ant. Auguſtini. Sed Ioſ. Scaliger optimè veram lectionem perſpexit; quæ eſt *Continuis ſex apti ſignis.* Bigis, inquit, pervade polum, ſplendida illa ſidera mundi ſex ſignis apta. Simile igitur eſt iſti Ennij in Andromeda:

Quæ cava cœli ſignitenentis
Conficit bigis.

Nam ita illic rectè legit Scriverius noſter: ubi vulgò *Signitenentibus*: quaſi bigæ Noctis rectè dicantur ſignitenentes. Ego nullus dubito, quin Ennio *cœlum ſignitenens* dicatur, uti Attio, *mundus ſignis aptus.* Vbi *mundus* poetarũ more capitur pro *cœlo*, quod ſidereum mundum vocant Tibullus & Seneca in Hippol. At *aptus* eſt præditus, vel inſignis. Quomodo, ut ſupra dicebamus, Maro ait, *Axem ſtellis fulgentibus aptum:* & Ennius, *Fides alma apta pinnis*; & Apuleius, cum exprimere vellet Homericum illud, ἔπεα πτερόεντα, ait verba à poetis vocari *pinnis apta.*

*

Oblivio lavet, quod incidit invidendum.] In editione Varroniana Antonij Auguſtini proximè ante hæc verba antecedit: *& Actiacum illud.* Vnde colligunt, ſequentia eſſe Actij, ſive Attij. Sed Scaliger locũ hunc optime emendavit: *Et, vitium illi obtulit, violavit, quod incidit invidendum.* Sunt

igitur

igitur non Attij,ſed Varronis verba,verùm corrupta.

*

Rectè perfectis ſacris vult accipi.] Verba Varronis ſunt iſta lib. VI. de L. L. *Quod fit ritè, id ratum ac rectum. Ab eo Attius rectè perfectis ſacris vult accipi* Puto legendum, *Ab eo Attius ritè,rectè perfectus ſacris vult accipi.* Vt hoc dicat, *rite* ei valere, *ſacris rectè perfectis*. Atque ut Attij ſint,*ritè perfectis ſacris,* ſaltem illa, *vult accipi,* Varronis verba erunt.

*

Repudio eiecta ab Argis iamdudum exulo.] Dicuntur de Medea. De qua & illa Pacuvij è Medea:

Quid tandem? ubi ea eſt? quò ire cœptat exul? incerta an vagat?

Quare & Attiana illa meritò è Medeâ eſſe creduntur.

*

Odi reſiduos, ſomno deditos atque inertes.] Citat Feſtus in *Reſor.* Quare ſcribo,

-- *Odi reſides, ſomno deditos,*
Atque inertes. -- E trochaico eſt.

*

Si rite ad patriam ſalvus & ſoſpes perveniſſet] In ſchedis Farneſianis ita legitur: Accius in . . . *ſi rite ad patriam ſoſpes perveniſſet.* Vnde colligo, deperijſſe nomen fabulæ Attianæ: verbaque Attij eſſe, *Si ritè ad patriam ſoſpes perueniſſet*: illa verò, *& ſalvus*,à Scaligero ſunt, non Attio,aut Feſto.

*

Pag. 151. *Nam neque pretio, &c.*] De hoc ad Troadas dictum.

*

Pag. 152. - *Præfervido fulgore*
Ardor iniectu; Iunonis dextera ingenti incidit.] Citat Servius

Servius Fuldanus, ut oſtendat, veteres putâſſe, non ſolius Iovis eſſe fulmen, ſed etiam Iunonis. Atque addit ex Varronis lib. v. rerum humanarum, quatuor Dijs fulmina aſſignari; eoſque inter Minervæ etiam; atque inde eſſe, quod Maro in primo magni operis dicat, Aiacem Oilea Iovis quidem fulmine, ſed à Pallade eſſe interemtam.

*

Fregiſtine fidem, &c.] Caſtigavimus hunc locum in reliquijs ex Atreo Attij.

*

-- Tanta moles labitur, &c.]
His de verſibus aliquid dictum nobis ad Attij Medeam.

*

Pag. 154. *Accius verò cùm ſcriberet anguis, angueis imponebat.*] Sic Marij Victorini locum corrigo: *Accius verò cùm ſcriberet anguis, alterum G imponebat.* Vel ſic, *cùm ſcriberet anguis, agguis ponebat.* Nam Attium in talibus binam GG ſcripſiſſe, auctor eſt Varro, & ex eo Priſcianus lib. 1.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMAN.